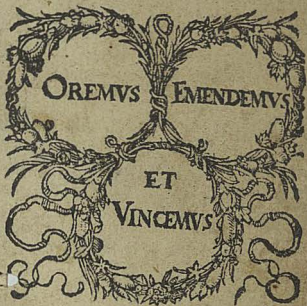

~~_____~~ 509
BREVE
DIRECTORIVM,
AD CONFESSARIUM
AC CONFITENTIS MVNVS
sectè obeundum, M. Ioanne
Polanco Theologo Societa-
tis IESV Authore.

*De frequenti vsu Sacramenti sanctiss. Eucha-
ristiae Authore D. Christophoro Madridio
Doctore Theologo Societatis IESV.*

ANTVERPIAE.

*Apud Ioannem Bellerum sub
Aquila aurea.*

M. D. LXXI.

G. C. 1060

Cinquecentina

n. 391

32

AD LECTOREM.

INter cetera pietatis officia, in quibus Socie-
tas Iesu pro data sibi à diuina liberalitate gra-
tia mensura, versari solet, illud sanè audien-
darum confessionum, quod adiuuandā homi-
nū salutē imprimis est necessariū, frequētissi-
mè obire consuevit. Cū igitur visum esset expe-
dire vt presbyteri hui⁹ Societatis diuersissimis
orbis regionibus disīcti, vnā, eādēq; rationē in
hoc ministerio gerēdo sequerētur, quemadmo-
dū vno atq; eodē spiritu ad promouendā homi-
nū salutem ducūtur, datum fuit mihi negotiū à
R. P. nostro Præposito, vt quā aptissimo ordi-
ne possem, in compendīū ea redigi curarē, quæ
partim lectione, partim obseruatione, crebrisq;
tum meis, tum aliorum experimentis vtilia es-
se & confessarijs & consuetibus comperissem.
Vt esset omnibus sacerdotibus nostræ Societatis
vna proposita regula, ad quā præcipuè, quæ ad
hanc functionem pertinet, dirigeremus: seruā-
tes eam vnionem in illa exequēda, quā omni-
bus in rebus tenere propter Christi obsequiū an-
te omnia expetimus: Verū cū plurimis exem-
plaribus egeremus, quæ manu exarari vix etiā
longissimo tēpore potuissent, statueramus Typo-
graphorū opera vti, et omnia quæ excudrētur
volumina recipere, vt ea inter nostros dūtaxat
distribueremus: Ac ita quidē fecissemus, nisi Re-
uerēdissimus Archinotus Sūmi pōtificis in alma
Vrbe Vicarius (qui vna cum Magistro Sacri pa-

latij, de libris qui Romæ imprimuntur censurā
ferre solet) nos, cum hunc tractatum vidit, ad
euulgandum illum & cum alijs etiā extra So
cietatem cōmunicandum fuisset hortatus. Qui
sperare se aiebat multos & cōfessarios & con
fidentes fructum non mediocrem ex illo esse ca
pturos. Nos verò, qui labores omnes nostros, ac
nos ipsos publicæ animarū vtilitati ad Dei glo
riā consecrauimus, vt aspernari nō debuimus
iudiciū huius sapientissimi Præsulis, ita hac in
parte eius sancto desidio repugnare nullo mo
do ausi sumus. Quare permisimus vt libellus
hic in lucem prodiret. Precamur autem inex
haustam Dei misericordiam, vt tam confessa
rios ipsos, quàm pœnitentes per pœnitentiā ve
ram à peccatis purgatos, ad felicissimum
illud regnum, in quod nihil intrat
coquinatum perducere di
gnetur. Amen.

PRÆFATIO DE
SVBSTANTIA, FI-
NE, ET EFFICIEN-
ti causa Sacramenti
Pœnitentiæ.

OEnitentia, & vir-
tus est, & Sacramen-
tum, iuxta doctorum
sententiam. Virtus
quidem est, qua do-
lemus, vt oportet,
de peccatis præteri-
tis, cum proposito ea in futurum eui-
randi, quod breuiter Ambrosius. Pœ-
nitentia est præterita mala plangere, &
plangenda iterum non committere.
Vt autem est Pœnitentia Sacramen-
tum, id est, ex Augustino, & sancto Tho-
ma, sacræ rei signum, puta remissio-
nis peccatorum, duplices actus includit,
nimirum, peccatoris cor recessisse à pec-
cato ostendentes, & Sacerdotis, opus
Dei in remissione peccatorum signifi-
cantes.

Sed rem magis explicando ex Con-
cilio Florentino (cui consonat Tri-

A 3

den

P R A E F A T I O .

dentinum & Doctores) huius Sacramenti quasi materia, sunt Actus poenitentis, qui in tres distinguuntur partes.

Prima est cordis contritio, qua poenitens detestatur, & dolet de peccatis commissis, cum proposito amplius non peccandi.

Secunda est oris confessio, qua omnia peccata, quorum memoriam habet, Sacerdoti suo integrè confitetur.

Tertia est operis satisfactio, qua pro peccatis secundum arbitrium sacerdotis satisfacit, quæ quidem percipue fit per ieiunium, orationem & elemosynam.

Forma huius Sacramenti sunt verba absolutionis, quæ Sacerdos profert. cum dicit: Ego te absoluo, omnia autem alia sunt ad solennitatem, quæ tamen non sunt prætermittenda.

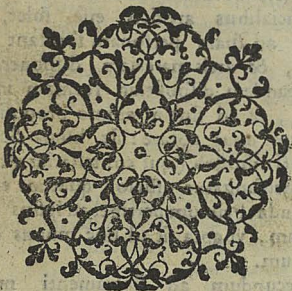
Finis verò, res, & effectus huius Sacramenti, quantum ad eius vim, & institutionem spectat, est absolui à peccatis, & reconciliari D E O, in eius gratiam redeundo: unde sequitur liberatio à poenis Inferni, & in ijs qui deuotè confitentur, pax & serenitas conscientiae, cum magna spiritus consolatione, & augmento donorum

rum D E I.

Causa efficiens, & primaria huius Sacramenti licet Deus sit, Christi meritum intuens, tamen ut secundaria & instrumentalis, est minister huius Sacramenti, qui Sacerdos esse debet, habens auctoritatem absoluedi ordinariam, vel ex delegatione superioris, & de hoc ministro dirigendo sermo nobis in praesentiarum futurus est. Sed ut in artificialibus artificis esse solet, & quae ad suam personam spectant curare, & artis materiam disponere, & in eandem dispositam formam inducere, & ad finem animo propositum totum opus aptare: sic huius Sacramenti ministro (qui confessarius est) ut suo perfungatur officio, quatuor erunt curanda. Primum pertinet ad ipsius personam, ut apta sit ad hoc munus obeundum.

Secundum ad Sacramenti materiam, scilicet actus confitentis. ut is à confessario adiutus. circa contritionem, confessionem, & satisfactionem suum officium faciat, Tertium ad formam huius Sacramenti, ut recte, atque ordine absolutio impendatur. Quartum ad finem, ut scilicet Poenitens non solum per peccatorum veniam Deo reconcilietur, verum etiam emen-

ditionem vitæ, pacem, & consolationem
spiritualem referat, & ad gratiæ pro-
fectum se disponat: & de his
quatuor totidem capiti-
bus agendum
erit.

5
Caput Primum, De cō-
FESSARII CVRA CIR-
ca personam suam, ac pri-
mò de scien-
tia.

QVOD ad confessarij
personam attinet, vt
recte & securè suo fun-
gatur officio, quinque
vt ferè omnes consen-
tiūt) ei necessaria sunt,
scilicet, scientia, pote-
stas, bonitas, prudentia, secretum: ex qui-
bus tamen, quædam ad ipsam Sacramen-
ti huius administrationem sunt necessa-
ria, quædam vt inculpate ab ipso confes-
sario administrentur, quædam vt deco-
rè, & cum fructu magno animarum ad-
ministrentur.

Ac primò quidem loco sciētia neces-
saria est eatenus, vt à non peccatis, pec-
cata, & mortalia in communi vel ex ge-
nere, à venialibus discernat. Ex genere
sunt mortalia, quæ contra charitatem
Dei, & proximi admittuntur, quod in-
telligitur videndo an sint contra præce-
pta iustitiæ vel religionis, cōtra votum

DIRECTORIUM

vel conscientiam, quod accidit ijs, qui id quod reputant mortale (forte non verè) nihilominus faciunt. Sciat etiam, oportet generaliter, quæ mala esse satis apparet: vt septem peccata capitalia, & species eorum, quæ statim annexum malum ostendunt ex seipsis. Caueat autem facile pronunciare, aliquid esse mortale, quod certò nesciat: in dubijs, inclinet potius ad securiorem partem, in difficilioribus nouerit dubitare, vt quod per se non potest, alios consulendo resoluat. Interim si res fuerit talis, vt nisi de ea constiterit, dari nequeat absolutio, differenda erit decenter, admonito, vt redeat, penitente.

Debet etiam scire circumstantias peccatorum, præcipuè eas, quæ mutant speciem actus, & ex quibus potest reddi peccatum mortale, vt si tenetur poenitens ad restitutionem, si vult perseverare in peccato, si incidit in casus reseruatos, si est in excommunicatione. Et præcipuè eas excommunicationes scire deber, à quibus ipse non potest absolvere. De alijs vinculis suspensionis, & interdicti, & de nota irregularitatis, licet non sit perinde necessaria, aliquatenus certè curanda est cognitio: sciat etiam

etiam in quibus casibus fit iteranda confessio.

Primò, scilicet, cum in pœnitente deficit propositum abstinendi à peccato.

Secundò, cum ex intentione aliquod peccatum omissum est in confessione.

Tertid, cum confessarium non habuisse potestatem absoluendi constat, quod accideret, si non esse sacerdotem vel non habuisse iurisdictionem, vel certè non eius vsum propter excommunicationem publicatam vel suspensionem constaret. Quartò, cum constat mentis compotem non fuisse confessarium. vel noluisse absolvere.

Quinè, si omnino ignorans fuit sacerdos, adèd vt qua forma ad absolucndum vti deberet, nesciret, vel sermonem pœnitentis non intellexit. Sextò, si pœnitens impedimentum habuit, vt excommunicationis. Multi addunt Septimum, id est, ob pœnitentiam ex contemptu, vel nimia negligentia omissam, cuius pœnitens oblitus est: Propter hoc tamen vltimum iterare potius securitatis, quàm necessitatis est.

Scire etiam tenetur, quousque se extendat potestas ei concessa, qui autem

DIRECTORIUM

non ex obedientia, sed ex sua voluntate se offert ad audiendas confessiones, ubi alij præsertim idonei non desunt, instructor scientia esse debet.

Qui autem dubitat, an sit idoneus, si ei imponitur à superiore, intrepidè obediat.

De potestate Confessarij.

PRæter scientiam, Confessario necessaria est triplex potestas: prima ordinis, ut sit Sacerdos: secunda iurisdictionis, ordinaria vel delegata, ut scilicet facultas ab eo, qui potest, ei concedatur. Qui enim à reservatis sibi peccatis absolueret, scienter, vel ignorantia iuris crassa, graviter peccaret, & cui hoc accideret, deberet obtenta facultate absolvendi, & vocato poenitente, (si fieri commodè posset) quasi volens de aliis interrogare, & certior fieri, eum iterum absolvere, si non potest cum eo loqui, vel sine scandalo monere, Christo committat. In articulo tamen mortis naturalis vel illatæ, ut in his, qui morti adiudicati sunt, de omnibus excommunicationibus, & peccatis potest quivis Sacerdos absolvere. Tertia potestas est quo ad usum, ne scilicet sit excommunicatus, suspensus vel irregularis. De excommunicatione autem, suspensione & irregu

gularitate ac etiā interdicto alibi plura-
De bonitate Confessarij.

Est etiam necessaria Confessario bonitas. Qui enim in peccato mortali audiret confessiones, mortaliter peccaret, vice versa quo ipse melior, & in omnibus virtutibus præcipuè in charitate fraterna, & zelo animarum eminentior fuerit, eò aptius erit instrumentum diuinæ bonitatis, vt per ipsum dignetur poenitenti plenius gratiæ ac virtutum incrementum præstare. Ad bonitatem pertinent, vt sit cōpositus exterius & interius qui confessiones audit: exterius quidē, vt nihil videatur in vultu & gestibus, vel motibus corporis, vel etiam in vestitu, nec in voce audiatur quod non deceat virum maturum, & qui meminit se locum Dei tenere. Interius verò vt considerando cuius vices gerat, tanquam in eius oculis cum reuerentia & timore sancto hoc officium peragat, & humiliter de se sentiens, in corde suo confitentes sibi præferat, ac se meliores existimet.

De prudentia Confessarij.

Praterea prudentem esse oportet, tum erga poenitentem, in eius vulneribus medici more perscrutandis, ac medicina adhibenda (de quo inferius) tum erga seipsum, cautè agendo in ijs interrogandis, quæ possent in tentationem

DIRECTORIUM

adducere incautos : verbis etiam honestis utatur , & uti doceat. Satis enim intelligi id quod dicitur . Quod attinet ad aspectum , excludendus est utrinque , ut nec qui confitetur faciem confessarij , nec confessarius videat confitentis , præcipuè si mulieres sunt : imò ad latus sunt constituendi , & si nihil fuerit inter medium , quod aspectum prohibeat , aurè eisdem præbendo , certè manu ab eodem latere maxillæ apposita , faciei aspectus excludi poterit . Mulieres verò non nisi in publico audire , & breuiter quantum fieri potest , & res patitur , eas expedire conuenit . Frequenter confitentibus certum tempus constitui debet , extra quod non audiantur : & cum eisdem potius seueri quàm blandi sint confessarij , nec longis prædicationibus rantur : & quamuis est prudentiæ resolutionem eorum , de quibus dubitat confessarius , differre , donec rem melius expenderit , tamen eos , qui parati sunt facere quod debent , interdum posset absoluerè . Sic asus occurreret , de quo constat , quod varie sentiunt doctores insignes , alij scilicet , quod sit peccatum mortale , alij contra , & pœnitens adhæret alicuius eorum opinioni periculosiori , tutior quidem via ei suadenda , & periculi terror incutiendus est : sed
ta

CONFES.

tamen non potest ei negari absolutio, ab eo qui ordinarius est: qui tamen non est ordinarius, si sentit esse mortale, sequi potest suum iudicium, & non absolute: videat ergo quid expediat. Quod si non innitatur rationi validæ, nec claro auctori poenitens, & dubium sit an peccatum hoc sit vel illud, omnino debet abstinere velle. Si non de peccato agitur, sed an hoc faciendum necnè, puta poena subeunda, vel restitutio facienda, &c. benignior in dubijs pars eligenda, iuxta illud cap. de transac. in his super quibus ius non inuenitur expressum procedas æquitate seruata, semper in humaniorem partem declinando, secundum quod personas, loca, & tempora videris postulare. Est etiam prudentiæ, cum omnes audire nequeant, eos libentius & prius audire, qui magis indigent, vt sunt qui rarius confitentur, & quorum spiritualis profectus redundat ad maiorem Dei gloriam, & commune bonum.

De secreto vel sigillo Confessarij.

Denum confessarius debet esse secretus, vt nullo præcepto, etiam Summi Pontificis, manifestet, quæ in confessione audiuit, & potest dicere, & iurare se nescire: quia nescit vt homini subiectus, licet magnū aliquod malum im-

DIRECTIO EVH

immineat non reuelando: cui tamen ma-
lo prouidere par est, quo ad eius fieri po-
test, non prodendo confitentem vllō
modo, nec odiosam faciendo confessio-
nem. De licentia tamen confitentis, &
extra scandalum, possunt reuelari audi-
ta: sed non debent, nisi prodesse pos-
sint. Qui interrogatus an absoluerit ali-
quem, dicit se non absoluisse, quia ex
multis causis hoc potuit accidere, non
est quidem ille reuelator, sed malè dice-
ret: potius dictum oportuit, se fecisse
quod debuit, imò si ex consultatione con-
fessarij, vel etiam peccati proprij confes-
sione, posset innotescere peccatum ali-
cuius in confessione auditum (quod ra-
rò admodum posset accidere) potius dif-
ferri debet: fortior enim est tunc obliga-
tio sigilli, quàm confessionis faciendæ.

Caveat etiam, ne propter vllum pec-
cati genus, minus benignam
faciem, quàm prius, osten-
dat poenitenti. Et hæc
de persona con-
fessarij dicta
sint.

C. 4.

9

CAPVT SECVNDVM, DE CVRA
vel industria Confessarij, circa a-
ctus penitentis.

Secunda Confessarij cu-
ra esse debet, circa poe-
nitentem iuuandum ad
actus suos, scilicet cōtri-
tionis, confessionis &
satisfactionis rectè per-
agendos. His autè qui
rarius & non bene confitentur, Cōfessarij
charitas, industria, & diligentia est magis
necessaria. Vt quo ad eius fieri possit, poe-
nitentium defectus supplendo, eos ad hu-
ius Sacramenti finem consequendum dis-
ponat. Quia verò cum huiusmodi, hec cu-
ra secunda Confessarij, de qua agimus, ma-
gis exercetur, his accommodato sermone,
de ea plenius agetur.

*De his quæ premittuntur Con-
fessionì.*

Primùm, sacerdoti paranti se ad au-
diendas confessiones, renouandum
est desiderium salutis animarum, & di-
uini honoris, per orationem: qua (licet
breuiter) petet à Deo gratiam poeniten-
tibus, vt ad ipsum verè per confessionem
redeant, ac Sacramenti finem consequan-
tur: & sibi, vt suo mūnere rectè funga-
tur:

DIRECTORIUM

tur: & ne confessarij negligentia, impediat vim & efficaciam sanguinis Christi, & diuinæ liberalitatis influxum in poenitentes, quin potius ut suppleat summa bonitas ipsius & potentia, vilis instrumenti defectus. In ipso etiam confessionis decursu, exerceri modo eodem charitas potest, & poenitens semper ut imago Dei, reparata Christi sanguine, & eo perfusa oculis mentis obijciatur.

Suscepto poenitente (quem subditum sibi confessarius cognoscat, oportet) curandum est, ut decenter se habeat, utroque genu flexo, & capite nudo) si potest) facie verò non ad sacerdotem, ut dictum est, sed ad latus versa, etsi sua sponte non faceret, blandè monendus esset, ut meminerit, se non coram homine peccatore, sed coram Deo altissimo constitutum esse, ut agnoscendo offensas humiliter veniam postulet: Proinde iuxta sanctam confitentium consuetudinem. genua flectat, & caput aperiatur. Doceatur præterea (si tam rudis est poenitens, ut id per se facere nesciat) signo crucis se munire. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & confessionem generalem, usque ad illa verba: Mea maxima culpa, simul cum eo dicat.

Si

Si nescit statum confitentis , & conditionem & officium, petat breuiter, vt conuenienter ex proprijs cum eo procedat: refert enim intelligere si coniugatus , si in sacris , si beneficium ecclesiasticum habens , si literatus , & huiusmodi.

Petat de tempore, à quo non est confessus, nec communicauit. Ad quod, omnes qui attingunt discretionis ætatem tenentur, certè semel in anno circa festum Resurrectionis.

Interroget (si hominem in hac parte non nouit) an fecerit poenitentiam iniunctam , & an conscientia suæ satisfecerit , omnia dicendo quæ memoriae occurrerunt peccata, in præteritis confessionibus: vt videatur, an iteranda sit confessio : quod si videretur iteranda , horretur eum, vt se paret , & tempus sumat ad omnia confitenda: vel si de morte timeatur, aut non apparet facturus, si inde reuoluerit, hortetur , vt tunc dicat omnia, etiam quæ in alijs confessionibus dixit (postquam omisit aliquid scienter) quantum recordari poterit , quia aliæ omnes inutilis fuerunt

Petat an discusserit conscientiam suam ad hanc confessionem instituentdam : si dicat se non discussisse, & verisimile sit quod post redibit paratior , dimittit.

DIRECTORIUM

mittendus esset, vt se discutiatur, præfixo tempore quo redeat. Si mors vel phrenesis immineret, vel nō sit verisimile quod redibit semel dimissus, vel si dicat aliquo modo (licet obiter satis) se discussisse suam conscientiam, monendus est vt in posterum diligentius se præparet. & vt quod recordatur, sincerè dicat cum omni ea humilitate & displicentia peccatorum, qua potest, vt qui ab offensa Maiestate Dei, veniam per confessionem sit impetraturus.

Perat an incurrerit excommunicationem, & ab ea si incurrit, absoluat, si quidem potest: vel si non potest, remittat ad superiorem, vel ipse obtinere ab eo facultatem absoluendi curet. Præstat tamen si remittendus est, de alijs, quæ reseruata esse possunt, prius interrogare, vt simul ad omnia facultas obtineatur: sic etiam (si tempus abundè non superpetat) interrogari in initio expedit poenitentem de his, quæ impediunt ne possit absolui: vt, an sit in aliquo peccato, quod non sit paratus relinquere, qualis est vsura, concubinatus, odia, vel alia huiusmodi, & de clericis, an habeat incompatibilia, & cum qua conscientia & titulo, & quando non habent tonsuram, & habitum tolerabilem, dimittendi sunt, donec ferant, nisi excusationem ha-

habeant legitimam, quæ raro admodum haberi solet, & hæc commodè præmittuntur, quia si adhibita persuasione parati non sunt à peccato recedere, tempus conteritur cum his, quod cum alijs vtilius expenderetur: si tamen occupationes non vtergerent, pium esset hos audire, si fortè misereretur Deus, eorum cor mutando in confessionis decursu. Licet tamen dimittantur, non progrediendo in confessione, consilio bono iuuandi sunt, vt per bona opera se disponant ad gratiam accipiendam, & peccata euitent, &c. His ergo præmissis vt oportere iudicabit, Confessarius dicat penitenti, vt quæ cogitauit, & in memoria habet dicat, et quamuis ille malit interrogari, nihilominus exhortandus est, vt dicat potius quod meminit: iuuat enim id, licet inordinatè & imperfectè faciat.

*De interrogatione qua suppletur discussio
insufficiens penitentia.*

Quam diu dixerit quisque quod meminit, eum attentè audire oportet, & sine interruptione, nisi fortè videretur monendus obiter, (si erraret in eo) ne nominet personam aliquam, vel ne dicat superflua, & ad rem non pertinètia, vel quid huiusmodi, quod non impediatur cursum confitentis, sed potius dirigat. Postquam verò dixit, quod per se dicere potuit, si
non

DIRECTORIUM

non videtur omnia, quæ necessariò dicta oportuit, dixisse, tenetur interrogare confessorius.

Proposita ergo benignè spe misericordiæ, curet sacerdos pœnitentem animare, vt verè, integrè, ac liberè respondeat, ad interrogata (quod cum pueris & mulieribus magis est necessarium) ne quid propter verecundiam taceant, sed nec dicant amplius quàm sciunt, imò certa pro certis, dubia pro dubijs, prout ipsi meminerunt, dicant.

Tunc demum discurrat interrogando per præcepta, & cæ. (prout in interrogatorio patebit) & quidem diligenter, & prudenter vbi opus est: vt quæ peccator ignorat vel præ verecundia, vel negligentia tacet, eliciat, & ordinatè procedere expedit, cùm vacat pœnitenti, alioqui si mors, vel phrenesis (vt dictum est) vel linguæ impedimentum timeretur, summus ordo est, non seruare ordinem alium, quàm quem discretio dictauerit: sed ferè grauiora, & quibus pœnitens videtur magis indigere, prius interrogari conuenit. Et quamuis de circumstantijs mutantibus speciem peccati, vel multum aggrauantibus, quis, quid, vbi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando, interrogare oporteat, duo tamen in omnibus peccatis, præcipue

cipue in venereis sunt cauenda : alterum , ne ita explicitè interroget , quæ communiter non sunt nota , vt doceat poenitentem , quæ nescit : idèd à longè procedere oportet , & gradatim à communioribus descendere : quæ si non agnoscit poenitens , non est , quod de speciebus interroget , vt qui de contactu aliquo inhonesto interrogatus negat , non de hoc , & illo modo , vel specie contactus debet interrogari : alterum est , ne confessor parum sobriè investigans circumstantias non necessarias (tales sunt quæ non mutant speciem peccati , vel in infinitum aggrauant) sibi , & poenitenti , tentationem exciter. Habita ergo specie peccati in talibus progredi non expedit ad alias circumstantias , dicant ipsi si volunt.

De numero peccatorum oportet quidè interrogare , sed videndum , ne subtiliter computando fastidium generetur poenitenti , satis enim est , vt plus minus secundum existimatione sua dicat quisque quoties peccauit.

Plus & minus , & alio atque alio modo interrogare oportet pro qualitate personæ , & quemque de his , quæ magis propria sunt ei , animaduerso statu , & officio , & ijs , quæ ex dictis ab ipso dici possunt . Et quamuis non debet esse

mo-

DIRECTORIUM

molestus, cum aliqua dicta sunt, in eisdem interrogandis: si tamen quid non bene expressum, magis declarari oporteret, interroget, sed ita ut intelligat poenitens non id ipsum quod dixit, sed aliquid aliud peti, quod non dixit.

Ut magis innotescat, & melius iuuari possit poenitentis conscientia, interrogare etiam oportet, num praeueniat tentationes, aditum eis praebendo, an resistat: tum de bonis inspirationibus, num excludat, an eis obediat, & etiam bona (sicuti & mala) expedit intelligi a Confessario, ut ad ea conseruanda, & augenda iuuet.

Demum interrogentur, an aliquid aliud habeant, quod grauet conscientiam, &c. Et ut addant in fine clausulam generalem, id est, de cunctis alijs vitijs & peccatis, &c. dico meam culpam, & precor, &c. usque ad finem confessionis generalis.

De poenitente iuando ad Contritionem habendam.

DVM aliquis per se dicit peccata, vel interrogatus, (praesertim si huiusmodi est, ut propter verecundiam vel timorem aliquid possit reticere) non debent aggravari peccata, nec reprehensionibus deterrendus est poenitens, sed potius compassione & benignitate ostendatur.

stenſa, animandus, vt cum fiducia omnia & ſincerè dicat. At, dictis iam omnibus peccatis, ſi parum de eis dolere videtur, det operam Sacerdos, vt peccator eorum grauitatem ſentiat, in genere oſtendēdo, quàm graue ſit peccatū mortale, ex Dei iudijs in Luciferum, & primos parentes ob vnum peccatum: & ex punitione debita cuilibet peccato mortali, quo perditur gratia Dei, & regnum æternæ beatitudinis, quo filij Dei efficiuntur ſerui Dæmonis, & ad nunquam finiendos inferni cruciatus damnantur, ſi in eo, ſine pœnitentia decedant. Oſtendatur etiam vulneris grauitas, ex remēdij difficultate: quia ex ſanguine Chriſti filij Dei, & tormentis, & demum ex morte acerbiffima, medicina ad id ſanandum confici debuit. Si qui ad amorem ſunt faciliores, ex hoc vltimo, & beneficijs, & bonitate Dei, & ſua ingratitude, magis compungi poterunt. Deinde descendendo ad aliqua grauiora, ex his quæ dicta ſunt, & ad ea, ad quæ magis videntur pœnitentes propenſi, exaggeranda & aggrauanda ſunt, vt magis ea deteſtentur: terrorem etiam vindictæ Dei, niſi abſtineant, incutere aliquando conuenit. Moneātur certè quòd dolor de peccatis mortalibus, ſuper omnes dolores internos eſſe debet, & vt de

B

leant

DIRECTORIUM

leant quod non habent veram illam cō-
tritionem, quam deberent.

Reprehensio etiam cū ingenijs agre-
stioribus durior, ne contemnant, est ad-
hibenda. Sapientiores & in dignitate e-
minentiores, blandē & cum dexteritate
sunt reprehendendi.

Quantum autem sit opus his vti, dis-
cretio, & præcipuē vñctio superna do-
cebit, sed vtrunq; curet cōfessarius ex ze-
lo gloriæ Dei, & salutis animarum, par-
tem bonam pœnitentiæ ferre, vt sentiēs
qui confitetur quàm ei aliena peccata ex
charitatis effectū doleant, etiam ipse de
proprijs doleat.

Demum petat (nisi satis appareret)
an doleat de omnibus, & propositū ha-
beat vitam omnem emendandi, & ab-
stinendi ab omnibus peccatis pro virili,
& satisfaciendi pro commissis, vt opor-
zet, si ostendit se non paratum ad relin-
quendum statum peccati, vt concubinā
seu artem illicitam : vel ad satisfaciē-
dum, vt in vsuris, & aliis, quę restitutio-
nem exigunt, diligenter quidem con-
etur animam proximi sui lucrifacere per-
suadendo : sed si omnino non possit, ne
absoluat : sed hortetur (vt dictum est su-
perius) ad bona agenda, & mala vitan-
da : & quicquid potest ei prodesse, ve
disponat se ad gratiam Dei, & declaret
quan-

quanto in periculo sit, & quod non est absolutus.

Eos, qui propositum habent relinquendi peccata, consolari oportet: proposita spe veniæ, & quod Dei misericordia, & Christi sanguis effusus supplebunt defectum discussionis & contritionis, & si quæ alia acciderunt in confessione: dummodo sincerè & integre dixerit, quicquid in memoria habuit: qui autem essent deiectionis nimis sensu peccatorum, vel scrupulis obnoxij, diligentius erigendi exemplis diuinæ pietatis, & animandi, & pacificandi sunt, & si opus est, recipiat ad se confessarius quod Deo respondebit pro ipsis: & peccata interdum extenuare (quantum licet) cum huiusmodi necesse est.

Quomodo in satisfactione penitens inueniatur.

His transactis, si qua restitutione dāni, rei, vel famæ, vel bonorum animæ opus est, significetur penitenti: licet tamen dicat se velle restituere, vel facere quod debet: si probabiliter timet confessarius non expleturum, insinuare potest, quod commutationes vel compositiones, prodesse possunt, & quamuis simpliciter absoluat, protestetur tamen quod si non restituat, vel faciat quod debet, peribit ei fructus confessionis

DIRECTORIUM

nis. Promissio verò specialis vel iuramē-
tum, ab huiusmodi, qui parum disposi-
ti videntur, exigi non debet, nisi in casi-
bus à iure ordinatis, de quibus infra.

Postea iniungatur ante absolutionē,
sacramentalis satisfactio, vel pœniten-
tia, & est videndum, ne in præiudicium
tertij sit: vt si seruo peregrinatio vel ie-
iunium magnum iniungeretur: nec etiā
pro occulto peccato, manifesta pœniten-
tia dari debet, ex qua in suspicionem il-
lius veniri possit.

Quod attinet ad magnitudinem sa-
tisfactionis, præstat errare minorem æ-
quò, quàm maiorem imponendo: licet
re vera idem opus in sacramentali pœ-
nitentia iniunctum, efficacius sit, ob cla-
uium virtutem quàm si voluntariè fie-
ret: imò ea non tam quantitatè, aut qua-
litate criminis (cuius tamen est habenda
ratio) quàm personæ debet congrue-
re. Nam dispositis, ad maiorem pœni-
tentiam admitendam, maior potest in-
iungi: infirmis qui vel non admittunt,
vel certè videntur non expleturi, grauio-
rem pœnitentiam eam imponat, quam
executuri videbuntur. Cōcedat etiā pos-
se redimere, vt ieiunia, eleēmosynis: que-
dam etiam pœnitentis relinquat arbitrio,
vt si dicat: Hoc facies, vel si malueris,
illud: demum potius vnum Pater,
vel

vel Aue imponat, quàm recedere finat
afflictum, vel desperatum pœnitentem,
ob pœnitentiæ grauitatem. Quando ta-
men exigua iniungetur pœnitentia, in-
dicari posset, quantò maiorem mereren-
tur: siquidem septennis pro quouis mor-
tali in vsu erat 22. q. 1. Si tamen timere-
tur nimia deiectione vel diffidentia, non
expedit hoc dicere, at charitatis erit, hu-
maniori adhortatione suadere volunta-
riam satisfactionem, significando quod
in Purgatorio. aut in hoc mundo, quod
reliquum est pœnæ, luere oportebit, vt
cunq; hoc sit, hortetur, vt in gratia Dei
pœnitentiam absolueret curret.

Feratur autem intensio iniungentis
pœnitentiam vel satisfactionem, ad ex-
tirpationem vitiorum: vnde, contraria
si admittantur, maximè conueniunt: vt
eleëmofyna contra auaritiam, ieiunium
contra luxuriam, audire verbum Dei cō-
tra negligentiam in eo audiendo, ora-
tio ad gratias impetrandas, vt septem
Pater & Aue, ad septem dona & virtu-
tes, contra septem peccata: quinque ad
reformationem quinque sensuum: tres
ad reformationem trium potentiarum,
vel vt bene se habeat ad Deum, proxi-
mum, & seipsum, Confert etiam pro
pœnitentia aliquando imponere euita-
tionem aliquarum occasionum peccati

DIRECTORIUM

& præcisionem causarum eius: vt allocutionem huius, ingressum in domum illius, &c. quædam etiam fortissima, & latissimè patentia ex remedijs, quale est octauo vel decimo quinto quoque die confiteri (si quis admitteret libenter) loco satisfactionis vtiliter iniungeretur, quamuis propriè non esset satisfactio. Aduertendum est etiam, quòd ijs maxime, qui recidere solent, iniungere poenitentias expedit operum, quæ manent: vt eleëmofynæ, sunt enim qui dubitant de non manentibus (qualis est oratio) an etiam post resipiscentiam valeant ijs qui in mortali exoluerunt. Hactenus de secunda confessoris cura, quæ versatur circa materiam huius Sacramenti, id est, actus poenitentis, & maxime accommodato sermone illis, qui auxilio indigent maiori, vt qui raro & non bene confitentur.

*Quomodo cum alijs, qui minori egēt auxilio
se habeat confessorius*

AT sunt aliqui, qui sæpius, & rectè confitentur, ac noti sunt. His satis est audita eorum confessione, poenitentiam iniungere: nisi remedium aliquod, ad aliquos defectus, aut consolatio, aut exhortatio aliqua vel instructio adhibenda videatur.

Alij sunt, qui sæpius quidem confitentur,

tur, sed minus rectè, & hi ea in parte iu-
uandi sunt, in qua non bene procedunt,
si enim conscientiam suam non viden-
tur bene discussisse, vel certè peccata nō
exprimunt, interrogatione iuuandi sunt
iuxta breue interrogatorium, quod sub-
derur. Si dolor deesse, vel propositū fir-
mum abstinendi vel satisfaciendi vel al-
lia ad confessionem necessaria videbun-
tur, ex superius dictis, quæ ad hæc indu-
cunt, adhiberi poterunt, quæ discretio
confessarij iuxta personæ & temporis
circumstantias adhibenda censuerit.

Qui rarius confitetur, sed rectè ac dili-
genter se discussisse videtur, nō est quod
interrogationibus molestantur, nisi ali-
quid omisisse, aut obscurius dixisse, aut
ad emendationem vitæ, vel profectum
spiritualē quid intelligi oportere videat-
ur: tunc enim quod satis ad hoc fuerit
non amplius interrogare oportet. Sic
etiam qui dolorem sufficientem & pro-
positum abstinendi à peccatis suis præ-
se tulerint, eaque confitendo satis ag-
grauauerint, non est quod multis con-
fessarius ad dolorem excitet, & ad dete-
stationem, & euitationem eorum ex-
hortetur: sed potius his breuiter tactis,
quasi approbando quod merito ipse sen-
tit de suis peccatis (quibusdam præci-
puè grauioribus) veniæ spe confirmata,

DIRECTORIUM

& si opus fuerit consolatione adhibita, ad consilia in futurum, & remedia se cōferat: quod si aliquo modo, sed non sufficienter detestari viderentur sua peccata, nec tam firmum propositum abstinēdi, quā par esset, ostenderēt: ex his quę inferius sequentur habita ratione personarum iuuandi erunt. Iam sequitur de absolutione, quę huius Sacramenti forma est, quia tamen in ordine executionis præcedunt quę ad finem Sacramenti conferunt, de his prius dicetur.

CAPVT TERTIVM DE FINE huius Sacramenti.

Triplex huius Sacramēti fructus est. Primus, recōciliari Deo per remissionem peccatorū: huic coniungitur pax & consolatio spiritualis. Alter, vitę emēdatio in futurum. Tertius, augmētum gratię & virtutum. Primum (qui huius Sacramenti proprius effectus & finis est) assequitur pœnitens per actus iam dictos, contritionis, confessionis, & satisfactionis, adhibita absolutione, quę per virtutem sanguinis Christi, ipsorum complet imperfectionem. Ad secūdum, &

& tertium disponitur & iuuatur plurimum per confessarij consilia, instructionem, & exhortationem: quæ tamen accommodari debent ad captum confitentis.

*Quomodo iuuetur pœnitens à confessario
ad emendationem vitæ.*

AD emendationem ergo vitæ, curet pœnitentem armari, contra defectus suos, firma voluntate, & sæpè renouata, non offendendi Deum, ac ei vere seruiendi, & promptitudine occurrendi prauis cogitationibus, vnde reliqua mala oriuntur: quod fiet, reprehendendo seipsum, Deum præsentem recordando, recurrendo ad Angelum custodem, ad sanctos, & præcipuè ad Christum crucifixum, & matrem circa crucē (in quibus videbit, quam teneatur resistere peccatis illis, quæ sic in seipso punit Christus) dicendo aliquem opportunum versiculum, aut verbum: vt, Deus in adiutorium meum intēde. Cor mundum crea in me Deus, Iesus, Maria, &c. Iuuat etiā memoria beneficiorum Dei, & poenarum, quibus peccator sit obnoxius: & mortis, cuius aduentus hora tam est incerta: & iudicij Dei, qui testis & pars futurus est. Iuuat, si peccatū aliquod accideret, statim pœnitere, & aliquam sibi pœnam propter id infligere, & suo tem

B 5

pore

DIRECTORIUM

pore confiteri proponere: alioqui vnum peccatum, suo pondere in aliud pessunderet. Iuuat eleēmosyna, bona societas, & euitatio prauæ, tria præcipuè ferè omnibus possent salubriter proponi.

Primum est manè se toros offerre Deo cum memoria Iesu Christi oblatis pro nobis in cruce, petendo gratiam, ne ea die nos labi sinat, præcipuè in ea peccata, ad quæ sumus procliuiores, dicendo Pater, & Aue, & Credo, &c.

Secundum est aliquantum temporis quietè se colligendo (quod noctu antè somnum opportunè fieri solet) examinare seipsum quotidie considerādo beneficia accepta à Deo, & mala reddita: petendo veniam, & proponendo emendationem, dicendo etiam Pater, & Aue, & Credo, Salue, & (si placet) Qui habitat.

Tertium crebrò confiteri sacramentaliter, quod multorum remediorum instar est, & alia pleraque complectitur: ex his, quæ proponi debeant poenitenti, discretio, confessarij dictabit. Quædam autem, quæ videntur magis opportuna, magis inculcāda sunt, vt in memoria retineantur. Et si promptitudo voluntatis ad consilium capiendum in aliquo cerneretur, sed obliuio timeretur, dici posset, vt scriberet, vel redi-

ret

reū tempore magis vacuo, vt id dictatū acciperet.

Simplicioribus, pauca & faciliora ad intelligendum, retinendum, & exercendum proponantur. Vt manē, ter dicere Pater & Ave cōtra malas cogitationes, verba, & opera, & semel Symbolum Apostolorum: quod si nesciunt, reprehendendi sunt, & exhortandi, vt dicant. Noctu totidem aut plura, gratias agendo de beneficijs, & petendo veniā & custodiam, proposita emendatione. Et monendi sunt ne in corde consentiāt malis cogitationib⁹, & etiam vt crebrō confiteantur.

Quia tamen ferē accidit, vt peccata multa vnā, vel certē paucas habeant radices, diligenter ex effectibus obseruet eas confessarius, et securim admoveat propriorum remediorum (de quibus infra) & excitet maxime pœnitentem ad conflictum cum vno vel duobus defectibus (ex quibus ferē alij ducunt originem) per renouationem propositi & examen particulare quotidianum ad eum applicatum, & alia remedia, quæ magno & perseueranti animo sunt exercenda.

Contra recidiū, narrat Gerson Cancellarius, in secunda parte, tract. de remedijs contra recidiū, hoc remedio

DIRECTORIUM

vsus fuisse doctorem quendam, vt scilicet, quinque, ad tempus iniungeret habiro consensu. Primum, vt quodocunque accideret tale peccatum, ille cui accidit teneretur ieiunare die sequenti in pane & aqua. Secundum, vt certum numerum Psalmorum diceret. Tercium, vt aliquid sibi charum, vel certe pecuniam daret, iuxta facultatem. Quartum vt teneretur intra triduum post peccatum confiteri. Imminentis enim huius poenitentiae timor, fragilem voluntatem iuuare posset, & à peccato retardare.

Quintum erat, vt licet succubens tentationi, consentiret peccato, aliquas orationes tamè prius diceret genibus flexis si fortè miseretur Deus. Ille idem Doctor in grauibus, primò in lapsu, tolerabilem iniungebat poenitentiam: sed in memoriam habitae gratiae, aliquid leue, vt Pater & Aue, vel aliquid simile, quod quotidie diceret, iniungebat, ita vt posset reficere quouis die, quae alio omiffisset.

A pueris etiam exigebat promissionem suis in manibus, vt cauere à quibusdam, prohibens seridò ne alijs fierent prima occasio peccati, & ne transfirent in speciem grauiorem, & suadens ne fugerent bonos confessarios, piam conuersationem, & lectionem, &c.

240

*Quomodo inuenitur pœnitens à Confessario ad
gratiæ augmentum*

Tertius Sacramenti huius fructus ac finis, est augmentum gratiæ & virtutum : ad quod disponit cōfessarius instruendo, & exhortando,

Primò ad bonum vsum gratiæ acceptæ, tuendo sollicitè omnimodā puritatem, insistendo bonis operibus pro talē ti accepti ratione, & ijs præcipuè, quæ charitate in Deum & proximum commendantur: gratum etiam se exhibendo bonorum omnium auctori, per memoriam beneficiōrum, & gratiarum actionem & laudem.

Secundo vt se idoneos, & quasi vasa capacia, ad nouam gratiam percipiendam constituent. Rectitudine intentionis, qua omnia bona & perfectionem ipsam suam, non propter se tantum optent, sed ad proximorum auxilium & Dei honorem referant. Latitudine desiderij vehementis, continui, vnici, infatigabilis, efficacis ad vtendum medijs omnibus, quæ ad gratiæ incrementum disponunt. Profunditate humilitatis, semper quod sibi deest intuendo, sibi omnino diffidendo, & omnem amorem proprium abnegando.

Tertiò, vt ea instrumenta bene exercent, quibus aquam gratiæ, intellectus

DIRECTORIUM

& affectus noster haurire solet : talia sunt lectio, auditio verbi Dei, meditatio, oratio (maximè mentalis) & vsus Sacramentorum confessionis & communionis.

Quartò, Fontes ipsi, vnde haurire gratiam oportet, ostendendi sunt pœnitentibus: ac primò quidem, excitâda est eorum deuotio, ad angelos & sanctos, precipuè ad matrem gratiæ Mariâ : deinde exhortandi omnes sunt, ad quarendas & implorandas orationes seruorû Dei qui adhuc viuunt, & vt bonorum operum ipsorum participes fieri studeant.

Sed quia vberior est Secundus fons Christi mediatoris, admonendi sunt, vt ab eo frequentissimè hauriant, ipsum intuendo, vt virtutum exemplar, vt qui nobis promeruit: vt qui vult, & potest augere gratiam omnem, imò ad id inuitat, dicendo, Perfecti estote, &c.

Vberimus verò omnium est tertius fons, vnde ad alios aqua gratiæ derivatur, scilicet, Diuina opulencia, bonitas, amor : & cætera, quæ spem excitant in Deum.

Quia tamen (vt sæpè monere oportet) non omnes omnium capaces sunt, prudens confessarius videat, vt proportionata cuiusque dispositioni vel captui proponat, ad gratiæ augmentum.

Es

Et quidem modo predicto in quouis statu fideles iuuari possunt. Iam licet dubium nō sit, quin status consiliorum sit aptior ad gratiæ augmentū, quā præceptorū (vnde dicitur status perfectionis) in ijs qui ad eum vocantur, non tamen expedit pœnitentes statim ad id stimulare, ne idoneos quidem: quia multi eò magis refugiunt, quò magis sibi persuaderi id sentiunt.

Securum est tamen huiusmodi homines ad perfectiora, & saluti viciniora (ve paulò ante dictum est) trahere: & cum dexteritate de inspirationibus Dei interrogare, circa perfectiorem statum vitę assumendū: & si sentiūt in se aliquas, ne surdi sint ad vocationē Domini: siue rō non, vt se paratos offerant Deo ad omnia, quæ ipsi gratissima futura sint: & si comodè fieri posset, ad exercitia spiritalia essent inducendi: vel prout essent dispositi ad optima quęq; impellendi. Si tamen animaduertat Sacerdos confitentem sic dispositum, vt expedire iudicet, ad consiliorum viam eum inducere: occasionem elabi de manibus non finat: vel ad colloquium extra cōfessionem inuitet. Et hæc de fine Sacramenti confessionis dicta sint. Iam de absolutione pauca, & extremo tandem loco dicere oportebit.

CA

DIRECTORIUM
CAPVT QVARTVM DE CON-
fessarij cura circa absolutionem.

Vt Concilium Florentinū, forma absolutionis (vt dictū est) consistit in his verbis: Ego te absoluo, vel (quod idem est) Te absoluo. Reliqua sunt de decentia, tam impositio manus super caput, quā verba ante & post absolutionem vsitata, sed omitti non debent.

In reconciliationibus breuibus, satis est dicere: Dominus noster Iesus Christus, qui est summus Pontifex, te absoluat: & ego auctoritate ipsius, mihi licet indignissimo concessa, absoluo te imprius, à vinculo excommunicationis, in quātum possum, et indiges: Deinde, Ego te absoluo ab omnibus peccatis tuis in nomine Patris & Filij, & Spiritus sancti, Amen.

In confessionibus plenioribus: postquam dixerit pœnitens: Ideo precor beatissimam Virginem Mariam, &c. & te patrem orare pro me, & peto absolutionem & pœnitentiā: dictis quæ dicenda iudicauerit, & iniuncta pœnitentia, Sacerdos dicit: Misereatur tui omnipotens Deus, & dimissis peccatis tuis perducatur

ducat te ad vitam æternam. Deinde manum super caput poenitentis eleuans dicit: Dominus noster, vsque eo: Te absoluo, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Amen. Deinde manum remouens subdit: Passio Domini nostri Iesu Christi, & merita beatæ Mariæ semper Virginis, & omnium Sanctorum, quicquid boni feceris, & mali sustinueris, sit tibi in remissionem peccatorum, in augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ, Amen.

Non est addenda vlla conditio de futuro in absolutione: qualis esset, Si restitueris, vel si poenitentiam egeris, ego te absoluo. Credere enim oportet poenitenti, qui dicit se id velle, sed posset dicere qui dubitat an dederit absolutionem: Si nō es absolutus, ego te absoluo: nō enim bis eadem in cōfessione debet de eisdem dari absolutio, licet possit reiterari, quoties quis confitetur.

Præterea quamuis non constet quod incurrerit, debet ad cautelam præmitti absolutio excommunicationis, &c. absolutioni peccatorum. Quod si etiam in irregularitatem quis incidit, aut incidisse dubitatur (super qua confessarius habet auctoritatem dispensandi) sic dicere potest: Absoluo te imprimis à vinculo excommunicationis, suspensionis, &c.
in-

DIRECTORIUM

interdicti in quantum possum & indiges, & dispenso tecum super irregularitate, si quā incurristi, vel quā incurristi, propter hoc & illud, & habilito te ad actus legitimos: deinde te absoluo ab omnibus peccatis tuis, in nomine Patris, & Filij. & Spiritus sancti, Amen.

Illis qui ob ius tertij violatum, uel propter notoriam offensam excommunicati sunt, criminosis etiā hominibus, ut incendiarijs, mutilantibus, manifestis raptoribus. vel violatoribus ecclesiarum, manifestis vsurarijs, & sacrilegis, non debet absolutio dari, nisi satisfaciunt parti, vel dent cautionem pignoratitiam vel fideiussoriam: hoc si præstare nequeant, iurēt saltem, se cum primum possint satisfacturos. In magnis autem criminibus, qualia sunt eorum, qui excommunicantur ob offensam notoriā & incendiariorum, etiam peti debet iuramentū de non committendis ijs, propter quæ incurrunt excommunicationem, & de stando mandatis Ecclesiæ.

Si quis fuerit per iudicem excommunicatus, & denunciatus: remittendus est ad eum, ut absoluator in foro exteriori: quamuis in foro conscientiae, possit absolui per aliquem habentem facultates Societatis Iesu, aut similes, cum satisfactione vel consensu partis: quod si
pars

pars contradicat, qui paratus est facere, quod in ipso est, absolui potest in hoc foro conscientiae.

Cum necessitas extrema urget, id est, cum mors ferè solet accidere: quivis Sacerdos ab omnibus peccatis & censuris potest quemvis absolvere: sed si periculum euaserit poenitens, presentare se debet ei, qui superiore est, non tamen iterare confessionem.

In excommunicationibus publicis, cum solemnibus danda est absolutio, seruari debent, quæ de ea dicuntur. Mortui etiam absolui possunt ab excommunicatione: quod valet, ut quis sepeliatur in loco sacro, & pro eo orationes fiant, &c.

Et hæc de absolutione, quæ forma & complementum est
huius Sacramenti susci-
fiant.

IN APPENDICES

DIRECTORII

Præfatio.

*Um superius, de discen-
sione pœnitentis, ac de-
inde, de vitæ emenda-
tione iuuanda, agere-
tur: de interrogatorio,
& de proprijs remedijs
peccatorum, aliquid promissum est, quod
iam præstare oportebit, & quia interea,
quæ ad satisfactionem pertinent, vel in
primis restitutio necessaria est, quedam
etiam de illa, ut memoria minus exerci-
tatorum consulatur, adijciemus: postre-
mò de vinculis, vel censuris ecclesiasticis,
excommunicationis, suspensionis, & inter-
dicti, ac nota irregularitatis quod con-
fessariis satis esse videbitur,
breuiter perstrin-
gemus.*

Interrogatorium.

DVplex subditur interrogatoriū : alterū est paulò fufius, ad eorum præcipuè cōfefsiones accōmodatum, qui opera confefsarij magis egent, vt cognoscant, vel redigant in memoriam fua peccata, & quia connexa funt valde, quæ in octauo, nono, & decimo præcepto præcipiuntur, cum ijs, quæ in quinto, sexto & feptimo: ad feptem prima præcepta, interrogatorium restringitur (ad quæ bona ex parte etiam reliqua peccata reducuntur) caufa breuitatis, & ordinis: vt Primò de cogitationibus, Secundo de verbis. Tertiò de operibus. Quarto de omiffionibus interrogatio fiat circa præcepta. Quia tamē aliqua ex feptem peccatis capitalibus non videbantur, tam facile ad feptem præcepta reduci, eorum tria feorfum tractantur: quædam deinde, ad certos ftatus hominum accōmodata, fubduntur

Circa primam præceptum. Dominum Deum tuum adorabis, & illi foli feruies.

Circa cogitationes.

Primò interroget de ijs, quæ circa fidem accidunt: vbi peccat, qui non credit, vt infidelis, hæreticus, dubius in fide, qui curiofe fcrutatur, & difputat de articulis fidei, tanquam qui velit fo-

lūm

DIRECTORIUM.

Itum credere, quod ratione probatur: qui non sentit de Deo & de diuinis piè, vt debet. Deinde de ijs, quæ contra spê: hic peccat qui desperat de consequenda beatitudine, vel medijs ad eam, scilicet de venia peccatorum, de emendatione vitæ, & virtute consequenda, & exercenda in bonis opèribus: & vice versa, qui sine pœnitentia, veniam consequi præsumit, vel differt in senectutem, aut mortem, emendationem. Demùm de ijs quæ contra charitatem, vbi peccat qui nimium afficitur ad temporalia: qui timore mundano Deum offendere, vel non ei seruire statuit: qui non recta intentione seruit Deo, sed propter præmium, aut timorem, aut laudem humanam: qui horrorem quendam habet, aut odium, ad Diuina.

Circa verba.

Progrediendo ad verba, peccat qui negauit fidem verbo, aut signo, quam nis non mente: qui blasphemauit Deum, vel sanctos: aut cum iniuria, membra eorum indecenter nominauit: qui falsum aliquid inseruit in cultu Ecclesiastico, vel ei adiunxit turpes cantilenas, verbo vel organo: qui inuocauit Dæmones explicitè, vel implicitè, vel habuit pactū aut familiaritatē cū eis. Qui murmurat contra Deum, quia non concedit,

cedit, quæ veller, vt sanitatem, &c. qua
si non iuste, vel quasi crudeliter cum ip
so agar.

Circa opera.

Qui adorauit aliud, quàm Deum la-
tria: huc pertinet si ad Iudæorum, vel
infidelium ceremonias redijt, si fecit in-
cantationes, aut Diuinationes super-
stitiosè, per astra, so mnia, auguria vel
fortes: si habet secum scriptas orationes
superstitiosas, quod adueritur ex cha-
racteribus, & obseruatione varia nu-
merorum, & temporum, & huiusmo-
di, qui D E V M tentauit, miracula ex-
petendo, cùm non sunt necessaria,
neglecto præsidio secundarum causa-
rum, quibus iuuari possit: qui malè &
ingrate vtitur donis Dei, Deum offen-
dendo,

Circa omissiones.

Qui timore oblocutorum, &c. omie-
tit debitum Dei cultum: qui non orat,
nec alia facit, ad honorem Dei necessa-
ria: qui nescit necessaria ad salutem, &
profectum: vt decem præcepta legis,
quinque Ecclesiæ. Credo & Pater, &c.

Circa secundum præceptum.

Non assumes nomen Domini

Dei tui in vanum,

Circa verba,

Pec-

DIRECTORIUM.

PEccat, qui in iuramento assertorio, per Deum, Sanctos, fidem, &c. scien- ter affirmat falsum : vel dubitans an sit falsum: certe nesciens esse verum, quod iurat: qui in promissorio, iurat: non in- tendens seruare: qui iurauit facere, quod peccatū est: vel nō facere, quod bonum: qui iurauit temerè, irreuerēter, per iocū, & demū sine causa, qui vouit rem illicitam, vel licitam, sed propter malū finē,

Circa omissiones.

Qui quod iuramento promisit, sua culpa non adimpleuit, qui nō satisfecit voto cui tenetur

Circa tertium Præceptum, Memēto vt diem Sabbati sanctifices sub quo ferè præ- cepta Ecclesiæ.

Circa opera.

PRæterquam quod omne peccatum, in festis commissum, grauius effici- tur: contra hoc præceptum propriè pec- cat si violauit festa, per opera seruilia, vel prohibita ab Ecclesia, vel id fieri mā- dauit: si cōsumit festum in vanis, si Sa- cramenta malè percepit, vel administra- uit, scilicet in peccato mortali, vel in ex- communicatione, si abusus est sacramen- tis, vel rebus sacramentalibus, si excom- municatus ingessit se Diuinis: si cum ex- communicatis participauit extra casus concessos: si suspensus, aut irregularis,

a ut

aut interdictus, ingessit se prohibitis: si violauit Ecclesiam, vel cimiterium, semine, vel sanguine: si immunitatem loci Ecclesiastici, per sacrilegium vel violentiam aliquem inde extrahendo, vel prohibita ibi exercendo, & demum irreuerenter se habendo: si fecit iniuriam reliquijs, vel imaginibus sanctorum, vel irreuerenter sese habuit ad res sacras: si percussit, aut vim intulit, vel vestigalia, & prohibita exegit à personis ecclesiasticis: si peccatum carnis, post votum castitatis, vel ordinem sacrum, commisit.

Circa Omissiones.

Si sacrificium Missæ sine rationabili causa omisit, vel irreuerenter audiuit confabulando, aut aliquid non honestè agendo. Si non ieiunauit, cum teneretur, aut cibis vetitis usus est: si decimas debitas non soluit: si sacramentum confirmationis neglexit pro se aut pro suis: si non est confessus debito tempore & modo, præcipuè si in ijs deficiat, propter quæ est iteranda confessio: si non communicauit, aut non bene, id est, in peccato mortali, vel non ieiunans: si neglexit ire ad prædicationes: si non dixit officium ad quod tenebatur & quando tenebatur, vel, vagabatur, mente ex porposito illud dicens, vel sic oc-

C

cupa-

DIRECTORIUM

cupabat se, vt non posset attendere, vel non expressit integrè dictiones.

Circa quantum præceptum.

Honora patrem tuum & matrem tuam, vt sis longæuus super terram.

Circa cogitationes.

Primò qui parentum mortem aut superiorum optat, ob hæreditatem, vel quamuis aliam causam, qui nimio amore ad parentes afficitur, qui impatiens est, & indignabundus, vel irreuerens cum eis.

Circa verba.

Qui duris verbis eos offendunt præsentibus, vel eis detrahunt absentibus.

Circa opera.

Qui eosdem parentes, & superiores, aut coniugem, aut liberos, aut familiam malè tractauit, qui malè subditis imperat & eos malè gubernat.

Circa Omisiones.

Qui parentes non honorauit, vel eis non subuenit in necessitatibus, qui eorum consolationem negligunt, viuentium, & mortuorum suffragia: vel non explent ultimam eorum à quibus hæredes relinquuntur voluntatem in testamentis expressam: similiter de iunctis sanguine, patria, ac beneuolis: qui prælatis, principibus, dominis temporalibus,

ralibus, & in dignitate constitutis, non præstant obseruatiã, & subiectionem quam debent: qui ex contemptu, vel in rebus maioris momenti non obediunt quibus debet: si statutis, & legibus, quibus subiacebat non obtemperauit, imò rebellis fuit. Sic de ingratitudine, contemnendo vel non agnoscendo vel obliuiscendo beneficium, vel benefactorem, nõ habendo animum retribuendi, vel reddendo malum pro bono: qui non tolerauit infirmitatem proximorum. Sic & de inhumanitate in pauperes, si habens superflua ad decentiam status, non subleuauit eorum inopiam, vel si constitutis in extrema necessitate non subuenit, si superflua ad necessitatem naturæ, licet non ad decentiam status, ei superabant.

Circa quintum Præceptum

Non occides, sub quo octauum, quibus nocuumentum in personam & famam proximi prohibetur.

Circa Cogitationes.

INterroget primo de odio, quo mortem, vulnera, infamiam, &c. aliorum desiderauit: deinde de ira & impatentia, qua mouetur erga alios, optando vindictã, &c. De inuidia, qua gaudet de malo alterius, dolet de bono, ægrè fert

DIRECTORIUM

aliorum laudē: de voluntate mala quacunq; ex causa, qua deliberatē aliorum malū in anima, corpore, vel honore voluit, &c. De iudicio temerario quo damnat facta vel dicta, vel animum alterius & de suspicionibus sine ratione, & de interpretatione peiorem in partem. De ira in seipsum, & suae mortis desiderio, ex mala causa.

De Verbis.

Progrediēdo ulterius, interroga de verbis ad malum proximi tendentibus, vr de consilio vel exhortatione ad malum aliquod inferēdū proximis. De mendacijs in iudicio, tam testis si falsum testimonium dixit, quā accusatoris, si calumniatus est: vel iudicis, rei, ad uocati, procuratoris, si mētiti sunt in aliquo, loquendo, vel tacēdo verū, vel sophisticē non ad mētem iudicis dicēdo. De mendacijs etiam extra iudicium, in damnum animae vel corporis, vel fame, quae pernitiōsa dicuntur. Hic de detractione aliorum, dicēdo vel audiendo libenter falsa, omnino, vel ex parte, vel si ne necessitate: precipuē si cū intentiōe infamiae inferendae, vel si res gravissimae asseruntur. Præterea de contumelia, litibus, irrisiōibus, maledictionibus vel malis imprecationibus & susurationibus, quibus odiū vel inimicitia huius

huius in illum excitatur, vel alitur: de clamore, exprobratione defectuum, minis. Adde his, aliquem laudare de opere quod peccatum est: vel id approbare, quod adulatorum est. Adde detractiōē sui, nocendo famæ propriæ.

Circa opera

Pete de occisiōe, vulnere, percussione, vinculis, tormentis, exilio contra iustitiam: si tenuit infantem in lecto cum periculo suffocationis: si procuravit sterilitatem, vel abortum ante viuificatum foetum, vel post: si conciliauit, vel fouet inimicitias: si fecit vel iuit ad bellum iniustum, scienter: vel ad id de cuius æquitate non constabat, sua sponte, non ad actus superioris mādato excusante. Hic de simultatibus, rixis, seditionibus. Preterea de punitione infantis, grauius aut leuius quàm meretur, vel malo animo vel contra legum dispositionem. Huc reducitur peccatum quo quis exemplo præbet scandalum, comitatur, vel iuuat alios ad mala, bonorum mores corrumpit, trahendo ad dissolutionem, vel impediendo eorum bona, reuocando ab his quæ sunt pietatis, per irrisiones, quique doctrinam peruersam docet, & demùm qui ad quoduis peccatum alios inducit, & etiā quo quis sibi mortem accelerat, per crapulam, aut alia illi

DIRECTORIUM

cita, aut percutit seipsum ex ira, aut facit contra conscientiam, quod putat vel de quo dubitat, quod sit peccatum, aut se peccandi periculis exponit.

Circa Omissiones

Cum non adiuuant aliquem in periculis animæ, aut corporis si possunt, cum non defendunt famam proximi iniuste diffamati, cum nolunt reconciliari his quos offenderunt, veniam petendo: vel poscentibus veniam condonare recusant, & remittere offensionem, imò subtrahunt communia beneficia, cum delinquentes non admonent, & corripiunt ut oportet, si eis ex officio incumbit.

Circa sextum Præceptum.

Non machaberis, ad quod refertur non

Non concupisces uxorem proximi tui.

Circa Cogitationes.

DE cogitationibus venereorum, & desiderijs morosis, præcipue si cum deliberatione, in omnibus modis libidinibus mox attingendis.

Circa verba.

De progressu eorum, ad verba inhonestè dicta, vel audita ad hunc finem, vel quouis modo. Hic de literis aut nuncijs, &c.

Circa opera.

De-

Demū de opere vt de aspectibus inhonestis, nutibus, munusculis, ornatu, ad malum finem placendi ordinato, de actibus ipsis inhonestis, vt osculis, tactibus impudicis, de quibus agens cum coniugatis ilud duntaxat inquire, an his tactibus periculo pollutionis se exposuerint: ceteros admonebis mortale in eis peccatum admitti, demū inquire de peccato carnis consummato, cum solutis, vel coniugatis, vel consanguineis, & affinibus, vel virginibus, vel consecratis, ordine, aut voto, vel contra naturæ ordinem, per molliciem in seipso, vel per nephanda peccata cum alijs.

Circa Omissiones.

Omissione verò peccatur, nō reddendo debitum coniugi, se non armando contra tentationes carnis, nec occasiones remouendo eius peccati.

Circa septimum preceptum.

Non furaberis, cui adiungitur decimum.

*Non concupisces rem
proximi.*

Circa Cogitationes.

Affectus habendi insatiabilis, sollicitudo inquieta in acquirendis rebus temporalibus, cupiditas bonorum ecclesiasticorum vel aliorum, etiam per vias non licitas, voluntas in-

D I R E C T O R I U M
ordinata accipiendi , vel retinendia-
liena.

Circa verba.

Hinc fit progressus ad verba & pecca-
tur per mendacia in iudicio, & extra, ad
damnum proximi in rebus pertinen-
tia, & per quævis alia verba, quæ ad hoc
faciunt.

Circa opera.

Si furatus est, & quantum: si iniuste
acquisiuit, vt per simoniam, vel ex nau-
fragio , vel per fraudem in emendo vel
vendendo , circa rem aut eius substan-
tiam, aut qualitatem, aut quantitatem,
aut precium: si contractus vsurarios, vel
societates & cambia non iuste exercuit:
si rapuit per vim aliena, vel sua à quieto
possessore: si vsus est adulterina mone-
ta, licet ab alijs deceptus: si inuenta non
restituit quæ non habentur pro dereli-
ctis: si fraude in lusu vsus est, aut tantum
lucri causa lusit; si damnum intulit re-
bus proximi: si vsurpauit bonum com-
mune: si imposuit, vel exegit vicigalia
indebite: si alijs operam suam locan-
do fideliter non operatur: si vt egenus
mendicauit, cum non egeret. Adde
profusionem , vel prodigalitatem quæ
extremum alterum , auaritiæ contrari-
um est.

Circa omissiones.

Hic

Hic de tenacitate, thesaurizādo quod alijs communicatum oportuit: vt si possideatur potius quā possideat bona, & si non restituat quæ debet.

De superbia.

Circa cogitationes.

PEccat qui existimauit bonum quod habet, ex se habere, vel à Deo quidem, sed proprijs meritis: vel qui arrogat sibi quod non habet, aut amplius quam habet: si alijs despectis singularis voluit apparere: si ægrè tulit reprehensionem, nec fateri voluit culpam. Adde præsumptionem, obstinationem, impenitentiam, aliorum contemptum, curiositatem in addiscēdis quæ non oportet, nolle subijcere suū iudiciū superiori: nimis efferri pro prosperis, nimis virtutū suæ confidere, ac proinde pericula peccandi non timere.

Circa verba,

Si pertinax, si impugnator veritatis fuit, si gloriatur non vt oportet, præcipuè de peccato, si defendit suos errores, vel excusat: adde iactantiam.

Circa opera.

De ambitione, quærendo honores & prælationes, &c. vsurpando in locis vel sedibus honorem qui non eis conuenit, excedendo in vestimentis, aut comitatu.

DIRECTORIUM

Ci.ca omiffions.

Gratias agere de beneficijs, contemnendo.

De Gula.

SI solliciti sunt de præparatione, si ante tempus, si crebrò, si auidè, si multum, si nimia cum voluptate comedat, aut bibat.

De Accidia.

Circa cogitationes.

Fastidium bonorum opetum, deiectionio animi ex aduersis, paruipendere in se dona Dei, cogitationes vagæ, & otiosæ, præcipuè in orando, tedium præsentis vitæ non ex pijs causis, sed quod non succedant ex voto omnia, nolle natum esse.

Circa verba.

De multis otiosè dictis.

Circa opera.

Ob tempus malè cōtritum, vagis discursibus, ludis & otio.

Circa omiffiones.

Ob pusillanimitatem, qua ex animi deiectione suam salutem, & media ad eam negligūt, qua malūt in miseria manere quā laborare, qua se retrahūt à magnis operibus, quibus pares sunt, qua famā bonam sibi creptā recuperare negligūt, Huc pertinet procrastinatio, & tarditas inchoandi emendationē, & bona
ope-

opéra : inconsummatio cœptorum bonorum operum: desistere à propositis bonis: non excutere tentationes, &c. De alijs capitalibus satis dictum est in præceptis.

INTERROGATORIUM

brenius in carmen reddactum.

Circa primum præceptum.

COrde vel ore negans, errore aut schismate ductus.

Anceps, blasphemus, qui tentat, qui malè cultor.

Quemq; superstitione grauat, aut cum demone pacta.

Desperans, malè condiscens, mundi; timore Recta sinēs, propria ignorās præcepta salutis Terrenis herens nimium, ac diuina perosus

Circa secundum præceptum

Qui violat promissa Deo, quiq; asserit audax. (vouis

Iurando falsa, aut temerè, quique improba Iuramine, alios nec ad id traxisse veretur.

Circa tertium præceptum, sub quo præcepta Ecclesiæ.

Quicquam operor vetitum, missam, & ieiunia linquo.

Nō persoluo preces, vetitis me immisceo sacris,

Cum teneor non accedo, loca poluo sacra, Sacratas violo res, personasq; profanus.

C 6

Cir.

DIRECTORIUM

Circa quartum præceptum.

Non veneror, non morigeror, nō adit-
uo patrem.

Cōiūctō sue pius, foveo aut humanus egenos,
Cui teneor parere, et quem observare recuso,
Proque bonis sæpè ingratus contraria reddo.

Circa quintum præceptum, sub quo
& octavum complectitur.

Ex odio moriē, vel corporis infero dāna
Quero inimicitias, pugnas, iniustaq;
bella,

Invideo, accuso falsè, malè detraho famæ,
Vindictam iratus meditor, convitia, rixas,
Ad peccata alium induco, me spōte periculis
Offero, me cado impatiens, moriēue peropto

Circa sextum præceptum, sub
quo nonum.

Extra coniugiū Veneri qui cedit inique
Alterius violare thorū q̄ mēte paratus
Qui loquitur lasciva, animo q̄ turpia versas
Per visus, nutus, tactus, malè tendit adulter
Ad scelus, incestum admittit cum sanguine
iuncta.

Cumque intacta viro stuprū, Christoque di-
catam.

Sacrilegus violat, scelera his adiūge nefāda

Circa septimum præceptum, cui
adiungitur decimum.

Rem capio alterius, damnum fero, fraude
rapina,

Usurpo, aut teneo, non sum satiabilis, opto
per

CONFESS.

31

Per fas atque nefas ditari, usurâ, malique
Contractus, & larra placent inhonestâ, pro
pingui.

Mëtiôr in dānū: malè ludo, sumq; profusus.

De Superbia.

Non accepta DEO refero bona: vel me
certè

Ob merita, accepisse reor: sepè arrogo quæ in
me,

Nō sunt: aut certè videor præcellere cunctis
Ambitiōe tumēs, verū impugnare paratus
Atq; obstinatus propriū defendere sensum,
Nec solitus proprias vlla in re agnoscere cul
Iudico, cōtēno, derideo resq; hominesq; (pas
Scire volo et facere agredior superātia vires
Peccandi haud timeo fretus virtute pericla.

De Accidia.

Non bene ago, sed & acta dolent, me
aduersa repenti

Deijciunt, & dona Dei mihi tradita temno
Virtutisq; labor grauis est, magis otia pigrū
Delectant, refugit mēs ardua: sepè vagatur
Spirituale bonum tædet curare: remissus
Ad bona quæ teneor, diuina exhorreo iussa.

De Gula.

Sollicitus paro lantitias, & tēps edendū
Præuenio, vetitis, crebrò, cupideque, ni
misque.

Delector: ventri demum omnē deferò cultū

De alijs capitalibus dictum est

in præceptis

C 7

Quæ-

DIRECTORIUM

Quedam de statibus varijs, & primò de dominis temporalibus.

Primò de domino iniuste quæsito, Secundò, si exigunt collectas, vel vetigalia indebita, vel instituta propter aliquid, quod non sit: vt propter securitatem viarum, quæ nō sunt securæ. Tertiò, si dant officia his, de quibus præsumitur quodd erunt inutiles, vel iniusti. Quartò, si sciunt maleficia, & possunt prohibere & non prohibent. Quintò, si nimis grauant subditos, rerum ac temporum conditione inspecta. Sextò, si vrsurpant quæ sunt communitalis, quæ cū fructibus tenentur restituere, sic de his quæ sunt particularium, viuorum, vel mortuorum. Septimò, si seruitia personarum vel iumentorum indebita exigunt. Octauò, si permittunt mala, vt vrsuras, quas non oportuit. Nond, si parteius petente, tamen condonant offensam, &c.

De Episcopis.

Primò, reuocare prælaturam iniunctam à superiore per præceptum, si impedimentum vel ipse vel prælatus potest remouere, nec requiritur vt sciat se sufficientem, sed vt non constet de opposito. Potest tamen petere absolutio nem ab officio, si videt animas commissas

cas non proficere suo vel ipsarum defectu, vel per alium melius gubernari. Secundò gregē deferere personaliter, si videat quod subditorum salus, exigit patris præsentiam, licet deferat propter commodum temporale, vel propter periculum personale, secus si saluti gregis per alium provideri potest: tamen, pro commodo Ecclesiæ, & personæ propriæ periculo, personaliter potest deferere, si non necessariò exigitur eius præsentia: dubitans autem de salute animæ subditorum propter absentiam suam teneatur stare: non sic alij quibus cura non est commissā, quando non vident actualiter periculum. Tertio non quærere defectus subditorum ut corrigantur, quando fama, vel quod mouere meritò debeat, ad eius aures venit. Quartò, dare authoritatem non Episcopis, in ijs quæ propriè pertinent ad officium episcopale, ut ordinare, chrismare, &c. potest tamen committere, quæ pertinent ad dignitatem (præter insignia) ut iudicare de clericis, & quæ sunt iurisdictionis. Quintò, conferre ordines indignis, & ecclesiastica beneficia. Sextò, consecrare non virgines ut virgines. Septimò, non residere sine rationabili causa. Octauò, si non intersint diuino officio, saltem dominicis diebus. Nondò, si non

vif.

DIRECTORIUM

visitant, & in visitatione non inquiritur, & prouident vt debent. Decimò, si non instituunt prædicatores in ecclesia cathedrali potentes opere & sermone. Vndecimò, si non celebrant synodum omni anno, admonendo clericos, legendo constitutiones, &c. Duodecimò, si non prouideant de idoneis ministris, vicario, assessore, notario. Terciodecimò, si neglegant executionem legatorum, ad se deuolutorum, Decimoquartò, si non faciunt chrisma singulis annis. Decimoquintò, si non dispensant redditus suos & pauperibus, & Ecclesiae, vt debent, Decimosextò, si negligunt vt magistrum instituatur ad docendum opportuna. Decimo septimò, si negligat pascere oves sibi creditas. Ex his autem, in his quæ sunt mala secundum se, peccatur mortaliter: vt conferendo ordines indignis: in his verò quæ sunt mala propter aliud, id est, mala quæ inde oriuntur, iudicanda sunt tam graua, quàm est bonum, quo oves priuantur, & malum quod sequitur. Decimooctauò, permettere notarium, petere salarium ab ordinandis, posset tamen aliud accipere pro labore, dummodo Episcopus non participet in lucro. Decimononò, contemnere obseruationem canonum. Vigestimò, per ignoratiam tantam, vt decem præcepta,

cepta, articulos fidei, virtutes & vitia in generali, & sacramenta nesciat: nam & periurus est, respondendo in ordinatione quodd sciat nouum & vetus testamentum. Vigesimo primò, de simonia in ordinibus.

De peccatis Iudicium,

EX quinque peccatis contra ius diuinum primum est iudicium iniustum. Secundum, est iudicium temerarium, ex non sufficiētibus ad iudicium, Tertium, est vsurpatum, quando personam vel opus non subditum iudicat. Quartum, iniusta remissio poenę, quę graue peccatum esse solet, licet in pecuniariam commutetur. Quintum, negatio seu dilatio iustitię, presertim petitię: & tenetur de expensis & damnis illorum, quibus negatur vel differtur iustitia. Annexa peccata sunt innumera, quę, scilicet, inducunt ad prædicta, vt odium, ambitio, timor mundanus, &c. Circa ius positium, tot peccata, quot prohibita transgrediuntur ipsi dicant, & nominatim de acceptione donorum.

De Aduocato & Procuratore.

Primò assumens causam quam nouit esse iniustam defendendam, licet caput aliquod iustum prosequatur. Secundò, nolens scrutari an causa sit iusta,

DIRECTORIUM

sta, vel iniusta. Tertio prosequi causam quam intelligit in ipsa tractatione iniustam, licet à principio putauerit iustam, & id tacere clienti. Quarto non studere ad defendendam causam assumptam. Quinto, iustruere clientem vt dicat falsum, aut dolosè. Sexto, exigere ab eo plus quàm debet. Septimo, nolle defendere in causa iusta pauperè, cùm non appareat alius qui id faciat, si pauper opprimi creditur sine eius auxilio.

De notarijs.

Primo, de periurio. Secundo, de falsis instrumentis. Tertio, de occultatis instrumentis, aut laceratis. Quarto, de facto instrumento illicito, vt usurarium quas norunt, &c.

De matrimonio iunctis.

Primo, si sine tantùm voluptatis ætatum matrimonialem exercent, & modo non conueniente ad generationem, præcipuè si extra vas, &c. Secundo, si in indispositione menstruorum, vel cùm vxor est grauida, si cum periculo abortus, vel grauis damni id sit. Tertio si debitum negatur, nisi in periculo vitæ, vel ægritudinis notabilis: vel cum petens, per fornicationem ius amisit. Quarto, si in loco sacro vel publico exercetur. Quinto, vti coniugio ante benedi

nedictionem sponsæ Sextò, si qui petrit, votum habet castitatis simplex. Septimò, si cum vxore adultera publica, vir commiscetur. Octauò, si matrimonium sit clandestinum. Nondò, si nuptiæ fiunt tempore interdicto, quo ad benedictionem, & adductionem sponsæ & celebritatem conuiuij, vel cum superflua vanitate. Decimò, si excommunicatus, vel in mortali, contraxit matrimonium. Vndecimò, si cum personis coniunctis sanguine, vel affinitate usque ad quartum gradum, vel in alio casu prohibito: sed tantum quare de impedimentis, de quibus est præsumptio. Duodecimò, si non prouidit familiæ de necessarijs. Tertiodecimò, si exacerbauit verbis vel factis coniugem, aut nimis zelotypus, vel remissus in cura fuit. Quartodecimò, de vxore, si inobediens, contentiosa, inculta, negligens in cura domus, si non sequitur domicilium viri nisi trahat ad peccatum.

De sacerdotibus & alijs clericis.

PRimò, si quis accipit ordinem simoniacè. vel à simoniaco Episcopo vel ante legitimā ætatē, vel in peccato mortali, vel excommunicatus, irregularis, aut suspensus erat. Secūdò, si ijs cēsuris irre-

DIRECTORIUM

irretitus vel in mortali ordinem exequetur. Tertio, si non portauit tonsuram & habitum. Quarto, si negotia secularia exercuit, ludos, choreas, &c. Quinto, si officium ordinis sine debitis ornamentis exercuit. Sexto, si omisit horas canonicas, vel eas dicendo exercet opera manualia, aut voluntarie vagatur, aut non integre pronunciat. Septimo, de simonia in sacramentis, vel aliter in beneficiis &c. Octauo, si omisit debitam materiam vel formam, vel ritum, in sacramentis: & interrogentur in specie rudiores, an sciatur formam baptismi, Eucharistiae, & necessariorum sacramentorum. Nono, si non confessus de mortali celebravit, habens confessarium, vel non dictis matutinis, si non ieiunns, si non communicavit, si tenuit immundos calices, si non curat attentionem, si non bene custodit ne aliquid cadat in terra, si post pollutionem ex causa mortali celebravit, si dixit missam ad maleficia, Undecimo, si non celebravit saltem in magnis solennitatibus, vel plures eodem die missas dixit sine licetia. Duodecimo, si absoluit quem non poterat, si reuelavit confessionem, & nimis festinauit in audiendis confessionibus, si uon consuluit peritiores in dubijs, si poenitentiam male iniunxit, si interrogat quae non debet. Decimo-

CONFESS.

timotertiò, si prædicat mendacium, vel curiosa, vel iocosa, vel indulgētias indifcretas, vel simoniacè, vel ob gloriam, vel sine licentia. Decimoquartò, si familiaritates habuit cū mulieribus, vel inhonestè eas aspexit. Decimoquintò, in his qui habent redditus ecclesiasticos de mala eorum dispensatione.

De Religiosis.

Primò, de ingressu, si per simoniam. Secundò, de intentione non bona, vt non laborandi, &c. quæ rectificari potest. Tertiò, si reticuit impedimenta, vt infirmitates, &c. Quartò, si habens votum Religionis arctioris, nō habuit dispensationem ante ingressum laxioris. Quintò, si mentiēdo vel reticendo asperitatem inducūt alios ad ingressum, vel auertunt à melioribus. Sextò, de nō obseruata castitate, paupertate, vel obedientia superioris, aut constitutionum. Septimò, circa officiū, si non fecit quod tenebatur. Octauò, de mala electione prælati, vel inordinato affectu ad quāuis personam. Nond, si in visitatione prælatorum non reuelauit dicēda. Decimò, de cæremonijs principalioribus, vt esu carniū prohibito, &c. Vndecimò, si tempus otio, vel inutilibus operibus mundanis cōsumpsit. Duodecimò, de dissolutiōe, murmure, impatientia,

DIRECTORIUM.

cia, negligentia in orando pro alijs, & se præparando ad sacramenta, &c. Tertiodecimò, de amore consanguineorum & affectu ad temporalia & locutione de rebus secularibus. Quatodecimò, de dimisso habitu.

De Doctoribus.

Primò, si Doctores, qui legunt Phisicam, id est, medicinam, vel leges, admittant scienter Religiosos, sacerdotes seculares in dignitate constitutos, clericos qui legant Theologiam, si monachos sine licentia Prælati. Secundò, si habens salarium vel beneficium sufficiens, exigit à discipulis, præcipuè pauperibus, aliquid: oblata potest accipere idoneus. Terriò, si magisterium requirit, vel recipit valde ignorans, vel alios admittit (& in Theologicis videtur mortale Antonino) vel quærit gradus ad malos fines. Quartò, si docuit publicè Theologiam existens in mortali. Quintè, si scientijs prohibitis studuit, vel eas legit. Sextò, si non adhibuit diligentiam ut discipuli proficerent, in moribus & scientia. Septimò, si iuramenta vniuersitatis non impleuit. Octauò, de iactantia, detractione, inuidia aliorum professorum. Nondò, si ab illis scholasticos ad se traxit, aut sectas nutriuit.

De Scholasticis.

Pri-

Primò, si non obediunt Magistris, in quibus tenentur. Secundò, si rixantur inter se. Tertiò, si magistrum minus aptum elegerint ex causa iniusta. Quartò, de dimissis ieiunijs, missa, sacramentis. Quintò, si contendunt contra veritatem. Sextò, si superbiunt ex scientia. Septimo, si malum finem intendunt. Octauo, si negligentes sunt in studio. Nono, si nimis intendunt libris turpibus.

De Mercatoribus & artificibus.

Primò, de cambijs iniustis. Secundò, de varijs vsuræ palliatæ modis: vt si minoris emit, propter anticipatam solutionem, vel plus iustò vendit, propter expectationem temporis, vel emit agrum cū pacto de retrouèdendo minoris medietate iusti pretij, vel certè minoris multo quàm iustū sit: ita vt non sit ibi vera emtio & venditio, quæ si esset, iniustus esset, sed non vsurarius contractus. Tertio, si ad infideles ferrum vel arma portarunt, sine licentia Papæ. Quarto, de monopolijs, si conueniunt cum alijs ne vendant, nisi aliquo precio maiori quàm sit æquum. Quinto, si mutuunt, sperando vtilitatem quæ precio æstimetur. Sexto, si fraudarunt vectigalia, & gabellas iustas. Septimo, si dederunt falsas monetas

Sciama-

DIRECTORIUM.

ſcienter, vel diminutas pro bonis. Octa-
uò, ſi quis in ſocietate cum alijs nō ſi-
deliter ſe habuit occulta lucra ſibi reti-
nens. Nonò, ſi emit res furatas, vel ra-
ptas. Decimò, ſi periurijs & mendacijs
uſus eſt vendendo, &c. Vndecimò, ſi ne-
gotiatur diebus feſtis ſine neceſſitate,
emendo, vendēdo, ratiocinia faciendo,
niſi ad modicum tempus. Duodecimò,
ſi mediator fuit malorum cōtractuum.
Tertiodecimò, ſi artē habet cuius opus
eſt tantū ad peccatum, vt idōla, tenen-
tur dimittere: ſi ferè ad peccatū, vt qui
taxillos facit, vel fucum, iſtos exhortari
oportet vt dimittant artem. Quartode-
cimò, de dolo in menſuris, &c. Quinto-
decimò, ſi nō ieiunauit, dum poſſet, mo-
derando laborem.

De Medico.

Primò, ante cognitam egritudinem
temerè curando, vel dum tentat &
explorat morbum, adhibēdo periculo-
ſa. Secūdo, poſt cognitum morbum, te-
merè etiam curando, dum negligit ſtu-
dere, aut viſitare, aut conſulere, aut mu-
tare ſententiam, vocando potius in du-
bium rectam curationem alterius. Ter-
tio, ſi medicinam incertam in pericu-
lum vitæ experitur. Quartò, ſi conſu-
lunt quid facere cōtra ſalutem animæ.
aut non monent, vt aduocent Medicos
ani-

animarum cum opus est.

De Pueris.

Primò, de mendacijs, periurijs, votis non impletis. Secundò, de omiffione Miffæ, & confessionis, & communio- nis. Tertiò, de irreuerentia Patris, vel Magiftri. Quartò, de furtis. Quintò, de verbis turpibus, contumelijs, detractio- nibus, rixis. Sextò, de carnalibus à lon- gè (ne dicant qui incorrupti funt) inter- rogentur, maximè puellæ.

De proprijs remedijs peccatorum.

Contra superbiam.

Primò, Consideratio propriæ vilita- ris & defectuum animæ, corporis, & exteriorum. Secundò, obferuare me- liores fe, & præcipuè Christum, qui nos ad fui imitationem hortatur, dicens: Dif- cite à me, quia mitis sum & humilis cor- de, &c. Tertiò, animaduertere superbo- rum feruitutem, & ignominiam, qui à dignitate filiorum Dei decidunt, & fi- unt dæmonis abiecta mancipia, qui rex est fuper omnes filios superbix. Quar- tò, verfari cum humilibus ac modestis. Quintò, in veltitu, domo, atque omni- bus operationibus externis, quantum decorum ftatus cuiusque fert, fe fe demit- tere.

D

Con

DIRECTORIUM

Contra vanam Gloriam.

Primò, sua abscondere. Secundò, ad defectus proprios mentem reflectere. Tertio, honorem & laudem oblatam statim offerre Deo auctori totius boni.

Contra Avaritiam.

Primò, efficacissimum remedium omnia relinquere. Secundò, animadvertere magnis opibus non magis satiari animum, quam exiguis: ac proinde minuendam esse cupiditatem, potius quam diuitias cumulandas. Tertio, considerare omnia breui esse relinquenda, nisi quæ præmissa per manus pauperum fuerint. Quarto, cogitare quanta fuerit Christi paupertas, & sanctorum qui illum sunt imitati. Quinto, considerare Deo, qui passerculos alit, & dicit: *Quærite primum regnum Dei, & iustitiam eius, & cætera adjicientur vobis.* Sexto, recedere à societate auarorum: & cum illis agere, qui temporalia negligunt. Septimò, mirari coelestes diuitias, & bona illa infinita, certa, iucundissima & semper duratura.

Contra Luxuriam.

Primò, fugere conspectum, & multò magis familiaritatem eam quæ ad libidinem inflamat. Secundò, recedere à conuictu illorum qui suo exemplo ad libi-

libidinem excitant. Tertiò, otium fugere & honestis exercitijs semper vacare. Quartò, non nutrire corpus delicatè, sed potius amare abstinèntiam, maxime à vinis fortioribus, & cibis calidioribus. Quintò, repellere statim malas cogitationes, & sensus custodire. Sextò, dolorem aliquem voluntarium assumere, præsertim urgente carnis tentatione.

Contra Iram propriam.

Primò, parare se ad verba & actus quæ solent ad iram incitare patienter tolerando. Secundò, intelligere, patienti non nocere iniuriam, sed potius inferenti: & quantum iniuriarum pro nobis Christus passus sit, cui referemus gratiam tantorum beneficiorum, si patienter iniuriam sustinebimus. Tertiò, conuertat se ad aliud quippiam agendū, mentem diuertens ab iniuria. Quartò, saltem linguam & manns cōprimat, & accensam iram in pectore extinguat.

Contra Iram alterius.

Primò, mollis sermo frangit irā, durus furorem suscitatur. Secundò, tacere, vel desistere ab irati conspectu.

Contra Inuidiam.

Primò, non amare terrena. Secundò cogitare quā sit inutilis inuidia, quæ tantū confert ad peccandum.

DIRECTORIUM

& inuidi cruciatum. Tertio, quàm sit inhonesta, cum vel sanguinem teneamur effundere pro nostris proximis, si res postulauerit. Quarto, id expende: si alius careret bono quod tu illi inuides, non ideo tu melius haberes: si igitur inuidia nihil tibi conducit, nec ad temporalia, nec ad famam, nec ad virtutem, & animum cruciat, & à Deo auertit, quare non illam abijcies? Quinto, cogita quicquid iuuat & accendit charitatem fraternam, &c.

Contra odium proprium

Primò, animaduvertere Dei vindictam qui non dimittit, nisi dimiserimus. Secundò, Qui alium odit, sibi plus nocet quàm illi, cum se in statu peccati mortalis constituat. Tertio, ignoscere tandè aliquando debemus, si perire nolumus in sempiternum. Melius est ergo cito ignoscere & periculum euadere, ne etià sine merito vita transigatur, & vt Christo in ea placeamus.

Contra odium alterius.

Primò, benefacere. Secundò, inseruire Tertio, submittere sese.

Contra Gulam.

Primò, remouere quæ possunt gulam irritare, qualis est ciborum suauitas, varieras & condimenta, Secundò, considerare bestiarum hanc esse volupta

lupratem porius quàm hominum , quæ intellectum obfuscat , bona desideria extinguit, vitam reddit breuiorem , imo animalia bruta non plus indulgent cibo, quàm necessitas postulet. Tertio , præcedens deliberatio multum confert.

Contra Accidiam.

Primo , crebra beneficiorum Dei recordatio, quæ amorem excitat. Secundo , vicinam mortem quæ bene operandi tempus aufert , meminisse. Tertio, poenarum & præmiorum æternorum cogitatio. Quarto, deditos ocio fugere, & sectari diligentes.

Remedia Vniuersalia.

Primo , summum & vniuersale remedium ad omnia vitia extirpanda , & inferendas virtutes , est frequens oratio cum fiducia, Secundo , Frequens confessio , & quæ statim cùm in aliquod lapsus fueris peccatum , fieri debeat. Tertio, frequens sumptio Eucharistiæ. Quarto , fugere improborum , & sectari bonorum societatem. Quinto , lectio piorum authorum & sacre scripturæ præcipuæ. Sexto , meditatio passionis Christi. Septimo , cõsiderare vitam sanctorum. Octauo , præsentiam Diuinæ maiestatis & Angelorum. Nono , mortem certam. Decimo , iustitiam diuinam per exempla illorum quos puniuit. Vndecimo,

D 3

fu-

futurum iudicium. Duodecimò , pœnâ
damnatorum. Decimotertio , gaudium
& fœlicitatem Paradisi,

*Quemodo his armis vtendum ad vitia
superanda.*

PRimò, ab effectibus, id est , peccatis
inuestigare oportet radicem vnde
cætera vitia pullulant . Vnum enim aut
alterum solet esse vitium, duntaxat præ
cipuum in vnoquoque homine, quod re
liqua generat , quo sublato , etiam illa
quæ ab eo oriebantur interibunt . Se
cundò, memoria tenere remedia con
tra illud , vt cum opus fuerit adhibean
tur. Tertio cum vno aut altero , peculi
ari diligentia pugnabis (etsi omnia in
genere odio habeas, necesse est) donec il
lud abstuleris , aut ita debilitaueris , vt
vel non repugnet, vel facile comprimatur.
Contra hunc hostem crebrò reno
uandum est propositum , acuenda ira
in illum, proprijsque armis cum eo pu
gnandum est , adhibenda etiam sunt
remedia communia , & circa id exa
men conscientiaë quotidianum verse
tur. Nam si hodie vnum aggrediaris,
crastino die alterum , nullum tandem
superabis. Quartò, necessaria est ani
mi magnitudo , ad ineundum certa
men & victoriam sperandam , licet ar
dua & operosa futura sit. Certum victo
riaë

riaë

riæ signum est, victoriam magnanimiter sperare. Quinto; perseverantia in certando opus est, nec despondere animum oportet, licet millies cadas: surge ergo & pugna. Victus est ille solum qui armis & voluntate pugnandi abiectis, se aduersario turpiter dedit. Et licet profectus aliquandiu minimè cernatur, non ideo nihil profecisti. Nam vt horologii vmbra progressam videmus, gradientem non cernimus: & segetes crenisse apparet, non apparet crescere: ita virtutem crescentem, quoniam minutis constat auctibus, non facile videas, sed tandem longiori interuallo crenisse videas: sic & labor ille pugnandi, humilitas, & patientia, sustinenti non exiguus est profectus.

De Restitutione.

INter ea, quorum confessario necessaria est cognitio, vel in primis Restitutio est: per quam satisfacit, pro re ablata, vel damno vel iniuria. Est autem contentibus necessaria, quia sicut accipere alienum, ita & tenere inuito domino, mortale est. Quæ sunt obseruanda circa restitutionem, his duobus versibus adnotantur.

Quis, cui, quid, quantum, vel vbi, quo tempore, quòue.

Ordine restituas, sic pie lector habe.

D 4

Pri-

DIRECTORIUM

Prius tamen intelligendum est, cum loquimur de restitutione rei alienæ acceptæ, tam de acceptione iniusta, vt ex rapina, &c. quàm de retentione non iniusta, vt ex mutuo (quæ breuitatis gratia sub acceptationis nomine comprehendetur) nos loqui.

Quis debeat restituere.

Tenetur restituere, quicumque fuit causa iniustæ acceptationis: & si multi fuerunt causa, omnes tenentur. Decem autem modis iniustæ acceptationis causa esse quis potest, qui his versibus continentur.

*Restituat capiens aliena, eiusque minister,
Iussio, consilium, consensus, lausq; comesq;
Qui recipit, mutus, nō obstant, nō manifestans*

Primus ergo est, qui per se exequitur siue proprio motu, & lucro: siue alieno, vt minister vsurarij, & vulnerans ex domini sui mandato, Secundus est, iubens qui tenetur, quando ex sua iussione secuta est actio iniusta, aut ratum habuit quod ipsius nomine factum est. Tertius est, consulens efficaciter: ita vt ex consilio tali moueatur quis ad perpetrandum actionem iniustam, si effectus secutus fuerit. Quartus est, consentiens, sine cuius consensu, non sequeretur actus: secus si sine tali consensu fuisset secutus. **Quin**

tus

tus est, adulator: quando ex laudatione, & adulatione, tanquam ex causa vel concausa sequitur effectus. Sextus est, particeps male actionis, vt comes, mediator, vel qui aliter in crimine participat, quando est in causa iniustæ acceptionis, sine qua non facta fuisset. Septimus est, receptor talium. Est enim causa maleficij, præbendo eis securitatem, & custodiam prædæ: vnde fures animosius & securius furantur, Secus si nō receperit tales vt furarētur. Octauus est, mutus, id est, qui potest & debet loqui, reprehendendo, mandando, & huiusmodi, & non facit. Nonus, non obfians, id est, non impediens actionem iniustam, quam potest, & debet impedire: sicut quibus incumbit ex officio. Decimus, non manifestans inuasorem malæ actionis, quando potest & tenetur: vt testis in iudicio vocatus, & custodes vinearum, & huiusmodi, qui tenentur ad damna, quæ proximus patitur ex defectu manifestationis, quatenus non manifestare causa fuit damni: & quod in his tribus casibus dicitur, qui potest, & debet, intellige non solum de his quibus ex officio incumbit generaliter: sed in articulo necessitatis, de omnibus etiam qui in illo casu possunt, sine suo dam-

DIRECTORIUM

no & periculo impedire, quando aliter non potest illi iniusta actioni obuiari.

Quilibet ex supradictis quando secutum est damnum, tenetur in solidum restituere. Si vero alij restituerint pro parte sua, teneretur tantum pro reliquo: sufficit enim satisfieri damnificato: unde si vnus aut aliter id totum præstiterit, reliqui non tenerentur.

Cui debet fieri Restitutio.

Distinctione opus est. Si restitutio fit ex sola re aliena, quæ apud aliquem reperitur: communiter restitui debet ei cui debetur, (si sciatur) scilicet Domino rei, siue sit Ecclesiasticus siue laicus, Sed si esset prælatus dissipator bonorum Ecclesiæ, deberet Ecclesiæ restitui, habito (si fieri potest) superioris consensu.

Si nescitur dominus rei, vel ad ipsum non potest esse accessus, vel non sine periculo & scandalo, restituatur Christo omnium domino, dando pauperibus.

Si restitutio fit ex iniusta acceptance, quando etiam datio est prohibita, (vt cum ordinis sacri administrator recipit pecuniam, &cæ.) restitutio non fit danti, sed ei in cuius iniuriam pecunia data est, siue sit Ecclesia. siue homo aliquis,

quis, vel certè Christo omnium hæredi.
 Si ex sola acceptione iniusta oritur obligatio restitutionis, nec datio iniusta fuit, vt in vsura, debet restitui damnum: ita vt cōcurrant ista duo simul, iniusta acceptio, & damnum, quod sequitur ex iniusta acceptione, vnde qui pignus furatur à mercatore, eidem mercatori debet restituere, posset tamen in foro conscientiae domino pignoris restituere, dummodo mercator damnum non patiatur. Similiter si rem furatam quis furetur, domino restituat, sed fur intelligat, se nō teneri ad restituendum amplius.

Si persona cui fieri debet restitutio est mortua, dabitur hæredibus: si ignoratur, facta inquisitione debita, dabitur Christo in suis pauperibus: si distat, & faciliter ac fideliter ad eam mitti possit, si res est magni valoris, debet ad dominum mitti, expensis & damno deriventis iniuste, si non potest transmitti, & res est parui valoris, posset dari eius propinquis, vel pauperi cœnobio, arbitrio boni viri: cū pacto, vt veniente domino eidem restituatur, si res seruari possit: si vsurarius ijs qui à loco vsuræ recesserunt velit restituere vsuras, expensis ipsorum potest mittere, si ipsemet vsurarius recessit, suis mittet expensis.

DIRECTORIUM

Non semper res debet restitui illi, cuius est, vel à quo accepta est, quando scilicet ei est damnosa, vt in sem furioso, &c. sed potest seruari heredibus.

Si prohibetur causa tantum, non acceptio, vt in turpi lucro meretricio, &c. non necesse est restituere, nisi interuenierit fraus vel illicita extorsio, vel si acceptum est ab eo qui alienare non potest: debet tamen consuli illis, vt dent pauperibus, similiter de acquisitis per ludum.

Bona incerta restitutioni obnoxia, quando non potest inueniri dominus facta diligenti inquisitione, dentur pauperibus, arbitrio illius qui habet, vel confessoris: & huiusmodi, non debent sibi reseruare Episcopi, nisi quaestio ad iudicium adducenda esset, vt cum quis publicè deprædatus est Ciuitatem, & ignoratur à quo accepit, tunc enim de consilio Episcopi, vel domini temporalis fiet restitutio.

Inuenta quæ nunquam habuerunt dominum, vel cuius non extat memoria, vel qui non curat de eis, sunt inuenientis. Si habuerunt, vel habent dominum, restituenda sunt domino rei: si facta diligenti inquisitione non inuenitur dominus, possunt dari pauperibus, vel retineri

teneri ab inuentore paupere, de licentia confessoris.

De thesauro cuius dominus nescitur, si inuenitur in proprio fundo, totius est inuentoris: si in alieno inuenitur, casu, medietas vna erit domini fundi: altera inuentoris secundum Thomam, si studiosè quærendo inuenitur, cum licentia domini donâti, quia nō vult ipse quærere, totus est inuentoris. Si quærit contra vel præter voluntatem domini, totus erit domini, Si sciendo thesaurum esse in fundo, ignorante id domino, emitur fundus, videtur totus thesaurus esse domini. Cōsuetudo autem, qua thesauri inuenti principibus reseruantur, non obligat in conscientia, iuxta doctorum sententias.

Quid reddendum.

Reddendæ sunt res, & damna: si res existat, ipsa restituatur, nisi periculum scandali vel aliud timeretur: tunc enim ad arbitrium boni viri reddetur æquiualens. Si res non extat, vel facta est deterior, æquiualens reddatur.

Quicumque habet rem alienam tenetur illi restituere, cuius est, siue habeat bona fide siue non, quod si habuit bona fide, vt si emit equum, credens esse vendentis, qui tamen non erat: si iam

DIRECTORIUM

vendidit, tenetur restituere id, quo factus est locupletior ex tali re, & non plus: si donatum accepisset, & vendidisset, totum pretium deberet restituere. Si vero habet apud se, tenetur restituere, etiam non habito precio ab eo, cuius res est, habet tamen actionem contra venditorem rei alienae. Quod si mala fide emit rem alienam lucri cupiditate, tenetur restituere rem illam si habet, vel æquivalens: si non habet, & lucrum quod ex ea acquisivit: & licet furtivè auferatur ab eo, non liberatur à restitutione. Quod si accepit rem quam scire esse alienam non gratia lucri, sed agens fideliter negotium domini, ne res pereat, potest à spoliato repetere, quicquid expendit. Quod si dominus non inuenitur, dabit pauperibus quod remanebat supra precium & expensas.

Impediens aliquem à consecutione cuiuscunque boni licitè, ad nihil tenetur: si iniustè impediuit eum qui erat consequut⁹, teneretur ad æquale: si propè erat ut assequeretur, tenetur ad arbitrium boni hominis: sic etiam impediens aliquem ab officio quod iustè exequitur, ut rusticum ab opere, & huiusmodi, nisi secundum rationem faciat, tenetur restituere ad arbitrium boni hominis.

Im-

Impedientes creditorem modo illicito ne possit exigere à debitore, vt liberando eum à carcere, vel alio modo iniusto: & in genere damnum alteri iniuste inferentes (maximè data opera) tenentur, si damnum est certum, ad omnia: si incertum, ad arbitrium, boni hominis. Sires aliena pereat, in manu illius, qui est in culpa ne reddatur domino, si æqualiter apud dominum erat peritura, non tenetur de damno, secus si non erat peritura, vel ante potuisset vendi à domino.

Cedens bonis propter inopiam, si venerit ad pinguiorem fortunam, tenetur in conscientia restituere quod debet.

In damnis vitæ, membrorum, sanitatis, libertatis, honoris, fame, virium fructuum, damni emergentis, lucri cessantis, & huiusmodi, pro damnis restitutio fiet, vt optimè poterit, ad arbitrium boni hominis.

Qui virginem seductam deflorauit promittendo eam ducere in vxorem, tenetur illam ducere (si non est inferioris conditionis) quod si aliam post duxerit, tenetur eam dotare. Quod si aliqua signa fuerunt, propter quæ virgo potuit aduertere, quod noluit eam ducere, non teneretur in foro conscientie eam

- DIRECTORIUM

eam ducere, nec dotare, nisi violentè eam compressisset: tunc enim licet pater puellæ nolit eam tradere, vel ipsa nolit nubere, nihilominus debet eam dotare.

Quantum debet restitui

SI quantitas rei vel damni sit certa, statundem restituetur: si incerta, ut in iniurijs, &c. quantum bonus & prudens homo iudicabit, consideratis circumstantijs singularibus, rei, temporis loci, & personæ, & huiusmodi.

Possessor bonæ fidei, si antequam currat prescriptio, aduertit rem quam possidet non esse suam, in conscientia, tenetur restituere rem integram, & damna, & fructus perceptos tempore bonæ fidei, deductis expensis factis gratia colligendorum, & quærendorum, & conservandorum fructuum: eadem ratio est de eo, qui non soluit legatum per multos annos: tenetur enim fructus etiam perceptos restituere.

Vbi restitutio fieri debeat.

SI restitutio est necessaria propter rem alienam, quam quis habet bona fide, fieri debet in loco ubi res habetur.

Si necessaria est restitutio ex iniusta acceptione, restituatur vti Dominus rei seruetur indemnis: & si quis grauandus est, occupator grauetur, qui semper fuit in mora.

De

De tempore restitutionis.

Teneretur quidem statim restituere, qui debet: includitur enim præceptum negativum, scilicet non tenere alienum: tamen illud statim sic intellige, ut sit paratus animo ad restituendū, quam cito commodè poterit: quantum verò ad executionem, debet restituere congruo tempore, servatis debitis circumstantijs.

Tria verò possunt excusare à restitutione statim facienda. Primò, voluntas Domini concedentis dilationem. Secundò, ignorantia rationabilis iuris vel facti. Tertiò, impotentia, de qua sex conclusionibus continetur, doctorum sententia: Prima est, quod existens quis in extrema necessitate, non habens nisi necessaria vitæ suæ & suorum, non tenetur restituere statim: quia omnia sunt communia tunc temporis. Secunda est, qui restituendo non posset vivere secundum decentiam sui status, etiam si Dominus rei, qui non est in tali, vel maiori necessitate, nolit dilationem dare, non tenetur statim restituere, debet tamen cauere, ne expensas faciat non necessarias, alioqui non excusaretur secundum rationem. Tertia est, quando restitutio est in damnum corporis vel animæ domini si statim fiat, non debet fieri

DIRECTORIUM

fieri statim. Quarta, si idem redundet in
 damnum, vel sit contra bonum com-
 mune. Quinta, si probabiliter futurum
 est in damnum famæ, vel vitæ, vel ani-
 mæ ipsius restituentis, vel alterius: vel si
 ex hoc imminet periculum de aliquo
 peccato mortali, non debet fieri nisi ces-
 sante tali periculo, quia hæc maiora sūt
 damna, quam statim non restituere. Se-
 xta, si restituere statim, redundat in par-
 uum commodū creditoris, & in magnū
 damnū debitoris: vt si opus esset artifici
 debitori, vendere instrumenta artis ex
 qua viuit, ad restitutionem non tene-
 tur: quia secundum rationem debet ei
 dari dilatio, secus esset si creditor esset
 in simili casu: quia nemo vt se cōmodet
 alium debet incommodare: quod si dā-
 num non esset de proprijs, sed potius
 quia curaret lucro magno, non excusa-
 tur statim restituendo. Nota etiā quod
 si damnosa esset dilatio creditori, nec
 statim restitueretur, vt euitaretur hu-
 iusmodi magnum incommodū in pro-
 prijs, saltem ille indemnis seruari de-
 beret.

Nota præterea, quod confessarij non
 debent huiusmodi pœnitentes absolue-
 re antequam in effectu restituant, si in
 alia confessione absoluti, neglexerunt
 restituere.

Quod

Quod si debitor non potest habere dilationem à creditore, qui non est in necessitate, & ipse debitor potest restituere tunc sine magna incommoditate, tamen non vult, sed paratus est postea restituere, quia credit se non bene posse tunc, potest absolui, si promittat intra certum tempus restituere: quod si potest, & ipse in conscientia scit se tunc posse, & non vult, nullo modo est absolvendus, quia contritum non esse satis apparet.

De ordine & modo in satisfactionibus tenendo.

Qui potest omnibus restituere, non necesse habet ordinem seruare, sed omnibus statim (vt dictum est) restituere: si omnibus non potest, prius certa quam incerta restituantur, nisi incertum huiusmodi esset, vt certū sit, quod nunquam fuit certorum creditorum, vt calix: huiusmodi enim sine iniuria creditorum pauperibus dari possunt. Inter bona certa, prius restituenda sunt, quæ in propria specie extāt, & sunt alterius, vt deposita, & etiam emta non soluta: post huiusmodi restitutionem seruanda sunt statuta, & quod disponit ius civile (si non sit contra naturale) & si variae sint opiniones, securior est eligenda.

Vsu-

DIRECTORIUM

Vfurarius si non habet tot bona, vt possit satisfacere alijs debitis licite contractis & vsuris, prius debet satisfacere debitis licite contractis: si tamen adsint duæ conditiones, prima vt non extent in specie propria res vsurariæ, vt pignora (ea enim debent reddi dominis redditibus pecuniam) altera, si ex huiusmodi contractibus licitis non fiat pauperior ad soluendas priores vsuras, vt in promissione dotis accideret, pauperior enim redderetur, &c.

Si bona incerta sunt, secundum consilium confessarij possunt restitui, qui si viderit in magna miseria debitorem, poterit dispensare vt sibi retineat, vt pauper Christi si tamen hoc expedire iudicabit. Si enim crederetur liberior futurus propter hoc ad furtum, non expediret cum eo hac vti misericordia.

Occulta cautè restitui oportet, ne lædatur fama, sed publicæ vsuræ, publicè sunt restituendæ, magis enim recuperatur fama per restitutionem.

Si quis alium vel seipsum via iuris diffamauit iniuste, non debet restituere: si iniuste, & falso, restituat dicendo se falsum dixisse, vel tacuisse verum: si iniuste, sed non falso (vt qui reuelauit peccatum verum) dicendo se iniuste diffamasse aliquem, & malè fecisse talia dicendo

do. Sed caueat ne mentiatnr, & attendat quo modo dicat ne fortè dum restituit, magis infamet: tū enim non debet restituere, nec quando sequitur maioris mali periculum, quam sit bonū fame cōsequuturum. Si fama non potest restitui, aliter debet recompensari, & satisfieri de damno secuto ex infamatione ad boni hominis arbitrium, eodem modo de libellis diffamatorijs: & ibi debet fieri restitutio, vbi facta est infamatio publicè, vel secreto. Aduertèdum est etiam quod quando infamatoria verba dicta sunt illi qui poterat prodesse, vel secundum ordinem iuris, vel correptionis fraternæ: vel quando talia non sunt verè diffamatoria, vt sunt venialia, vel possunt in vtranq; partem interpretari, vel non affirmatiuè sed dubitatiuè dicta sunt, aut cū se audiuisse tantum quis dixit, vel quæ alia via publicata sunt, non oportet restitutionē famæ facere. Hæc de restitutione ex bonis authoribus collecta sufficiant: iam de censuris ecclesiasticis quædā subijciuntur.

De Excommunicatione.

PRius de quibusdam agetur, quæ faciunt ad cognitionem excommunicationis. Deinde de peccatis excommunicatorum. Demūm de casibus excommunicationis, ad singulos descendendo.

Ex-

DIRECTORIUM.

Excommunicatio duplex est: minor, & maior. Minor, exclusio est à participatione sacramentorum, & ab electione passiva, quia inhabilem facit ad quodcunque beneficium Ecclesiasticum, & cætera. Excommunicatio maior, separatio est à communione Ecclesiæ quo ad fructū, id est, sacramenta, suffragia generalia, & participationem spiritualium.

Aduertendum est tamen, quod nisi consummata sit actio, propter quā quis excommunicatur (licet sit incepta) & nisi sit agens ille ipse qui elicit actionem (quamuis imperet) non est excommunicatus: nisi etiam excommunicarentur dantes consilium, fauorē, &c. & tunc nisi consequatur talis effectus, non subiacerent excommunicationi. Præterea cum excommunicatio non feratur, nisi propter peccatum mortale: qui ea est conscientia, ut merito sibi persuadeat, quod non peccauit mortaliter, nunquam incurreret excommunicationem à iure, quia sententia iuris non est iniusta. Effectus excommunicationis maioris (ut paulo distinctius explicentur) sunt.

Primò, priuari fructu & participatione diuinorū: qualia sunt sacramenta, & interesse officijs Diuinis, si publice

blicè sint excommunicati, non tamè excluduntur ab ingressu Ecclesiæ, nec ab audiendo verbo Dei. Secundo, priuantur participatione bonorum operum Ecclesiæ, & orationum. Tertio, excluduntur à regno Cœlorum, si iusta est excommunicatio, vel etiam si iniusta, & malè contemnitur. Quarto, excluduntur ab actu ordinis cuiuscunque: unde qui exequitur, fit irregularis. Quinto, excluduntur à beneficijs Ecclesiasticis, quæ nec acquirere, nec alijs cōferre possunt, nec de habitis fructibus percipere, quamdiu sunt in mora petendæ absolutionis: & qui annum perseveraret integrum, omnibus beneficijs posset priuari. Sexto, excluduntur ab ingressu Religionis, nisi prius absoluantur. Septimo, ab electione Canonica, actiue, & passiuè quod extenditur etiam ad dignitatem laicam, vt Imperium, & Regnum. Octauo, excluduntur ab executione officiorum, & vsu iurisdictionis. Nonno, etiam à spiritali potestate excluduntur, vt non possint ordinari, nec ordinare, nisi secreti & tolerati sint. Decimo, ab omni actu legitimo, vt procurare, instrumenta facere, & ab alijs actibus, in quibus homines communicant, vt cohabitare, & cætera. Vndecimo, à sepultura in loco sacro, &c.

EX-

DIRECTORIUM.

Excommunicatio ab homine lata, hiet iniusta, timenda est, & quærenda ab solutio (dum non sit nulla) & qui contemneret, mortaliter peccaret. Si autem nulla est, & non seruando illam non sequitur scandalum, nec timenda est, nec seruanda: debet autem casus constare ex quo sententia fit nulla, vt non timeatur: videlicet quod lata sit à non habente auctoritatem, &c.

In excommunicatione à iure vel ab homine: non est lata sententia, sed comminatio, cum dicitur, sub poena excommunicationis, &c. Cognoscitur quod sit lata, si sit per verbum præteriti temporis, vt cum dicitur, sit excommunicatus. Aliqua etiam verba præteritis æquivalent, vt declaratoria, cum dicitur, decernimus excommunicationi subiaccere, & est lata sententia. Quod si verba sunt dispositiua, & sonant in futurum vt excommunicentur, non est lata, nisi addatur ipso facto, vel quid, vnde appareat quod sententia sit lata.

De peccatis excommunicatorum.

EXcommunicatus minori excommunicatione mortaliter peccat, si se immisceat participationi sacramentorum actiue vel passiuè.

Excommunicatus maiori excommunic-

nicatione, peccat primò, & mortaliter, immiscendo se sacramentis, & diuinis officijs. Secundò, peccat, sed non mortaliter, si communicat cum alijs in actibus ecclesiasticis, de quibus suprà, cum de effectibus diceretur. Tertiò, peccat, immiscendo se actibus humanis, & communiter prohibita, hoc versu significari solent.

Os, orare, vale, communicatio, mensa, negetur.

Per os, intellige colloquia, literas, nuncios, munera, oscula, amicitia, & cætera.

Per orare, intellige sacramenta, orationes publicas, & omnia spiritualia.

Per vale, salutationem consuetam verbo vel scripto.

Per communionem, cohabitare, vel aliquod exercitium commune habere cum excommunicato, non ita si cohabitet, sed pro diuerso negocio. Possunt & actus alioqui hic excludi, vt electionis, officij, & sic de alijs.

Per mensam, simul comedere, & dormire, tamen huiusmodi peccata, mortalia censeri non debent, si absit contemptus.

De peccatis quæ ab excommunicatione redundant in alios.

E

Præ

DIRECTORIUM

Primò, participare cum excommu-
nicatis in diuinis. Secundò, Admit-
tere ad sepulturam Ecclesiasticà: quod
de excommunicatione publica intelli-
ge. Desepult cap. 1. in Clement. Tercid,
participare in crimine dánato, vel pro-
pter quod quis excommunicatus est, &
incurrit excommunicationem cap. Nu-
per de sent. excom. Quartò, communi-
care in humanis actibus prohibitis, qui
tamen participant non in contem-
ptum, nec credendo ex tali communio-
ne venturam esse sententiam in contem-
ptum, nec contra præceptoriam prohi-
bitionem superioris factam, peccât qui
dem, sed venialiter caus. 11. q. 3.

Casus liciti, in communicando extra
Diuina cum excommunicatis, hoc versu
continentur.

Vtile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Vtile, utriq; patri intelligatur.

Lex, ad matrimonium pertinet.

*Humile, ad seruos, filios non eman-
cipatos aut commensales, famulos, &
cætera.*

*Res ignorata, ad ignoratiam facti &
iuris extenditur.*

*Necesse, ad violentiam, & indigen-
tiam corporalem, & sustentationem ip-
sius excommunicati, intelligitur etiam
necessitas damni vitandi, & spiritualis*

COR-

consilij, metus, & etiam cadens in virū
constantem.

De casibus excommunicationis.

EXcommunicatio minor incurritur
participando cum excommunica-
to publicè & nominatim, vel ob noto-
riam iniunctionem manus violentæ in
Cle. & ab ea quiuis confessarius potest
absolvere.

De casibus excommunicationis ma-
ioris, breuiter dicitur, in duas partes di-
uidendo, scilicet, in eos qui reseruantur
in Bulla cœnæ Domini, & in alios om-
nes vtcunque reseruatos.

Reseruata in Bulla cœnæ Domini.

Primus casus est hæresis, & compre-
hendit eos, qui presumunt legere li-
bros hæreticorum, quique imprimunt,
& domi habent, & demum omnes fau-
tores, receptores & defensores hæreti-
corum.

2. Secundò, excommunicantur piratæ,
& eorum fautores.

3. Tertio, imponentes noua pedagia in
terrīs suis, vel prohibita exigentes.

4. Quarto, falsificatores literarum, &
supplicationum Apostolicarum, & mu-
tantes supplicationes huiusmodi si-
gnatas, & datatas, sine Papæ vel Datarij
licentia.

5. Quintò, qui ad sedem Apostolicam

DIRECTORIUM

venientes, & recedentes ab ea, & in curia morantes, temeritate propria capiunt, spoliant, detinent, aut ex deliberatione verberare, mutilare, vel interficere præsumunt, & qui talia fieri faciunt, seu mandant.

6 Sexto, qui litigantes in curia, vel ad eam recurrentes pro suis causis, & negotijs, vel aduocatos, vel procuratores ipsorum, vel auditores, vel iudices occasione causarum, vel negotiorum huiusmodi verberant, mutilant, spoliant, vel occidunt.

7 Septimo, mutilantes, vulnerantes, interficientes, capientes, detinentes, deprædantes Romipetas, & peregrinos ad Urbem causa deuotionis, seu peregrinationis accedentes, & in ea morantes, vel recedentes ab ipsa, & in his dantes auxilium, consilium, vel fauorem.

8 Octauo, Qui occupare, detinere, hostiliter destruere, vel inuadere in totum vel in partem, aliam Urbem, regnum Siciliae, Sardiniam, Corsicam, terras circa Pharum, patrimonium Ecclesiae, & terras ei subiectas præsumunt: aut iuris dictionem supremam Ecclesiae competentem, usurpare, perturbare, retinere, vexare præsumunt, & adhaerentes, ac defensores eorum, seu auxilium, consilium, fauorem præstantes.

No.

9 Nonó, Ablatores, vel detentores, vel in quorum manus peruenerint scienter reliquiæ, & alia quæcunq; ex ecclesijs, & intra & extra mœnia Urbis, tempore direptionis, nisi restituerint res ablatas dominis, si nouerint eos, vel deputatis ad hoc, vel cum ipsis amicabiliter concordauerint.

10 Decimò, Quicunque equos, arma quæuis metallorum genera, atque bellica instrumenta, & materiam eorū, deferunt inimicis nominis Christi, quibus Christianos impugnent, & qui de rebus Reipub. Christianæ statum concernentibus, in Christianorum damnū, inimicos religionis certiores faciunt, illisque consilium præstant.

11 Vndecimò, Temere mutilantes, verberantes, vulnerantes, interficientes, capientes, incarcerantes, & detinentes Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, eaque mandantes

12 Duodecimò, Qui impediūt, seu inuadunt victualia, vel alia ad vsum Romanæ curiæ necessaria adducentes, vel qui impediunt ne deferantur, seu perturbant, & qui talia defendunt.

13 Decimotertio, Qui inhibent, ne aliquæ literæ apostolicæ, citationes, monitoria, & executoriales, quæ à sede Apostolica emanauerint sine suo bene-

E 3

placito

DIRECTORIUM

placito executioni mandentur, ac notarios, vel executores eorum capiunt, incarcerationant, detinent, vel id fieri curant, & ne literis, & mandatis, seu decretis sedis Apostolicæ, & legatorum, ac nuntiorum, & iudicium legatorum, &c. pareatur, nisi habito prius eorum consensu, &cæ. néue tabelliones, & notarij super huiusmodi conficere instrumenta, vel acta, aut confecta particuius interest, tradere debeant.

14 Decimoquarto, qui sub quibuslibet poenis prohibent, statuunt, seu mandant, ne pro quibusvis negocijs prosequendis, seu gratijs impetrandis, ad Ro. curiam accedant, seu impetrent, seu impetratis utantur. Quique à Ro. pontificis obediētia pertinaciter se subtrahere vel recedere præsumunt.

15 Decimoquinto, qui personas Ecclesiasticas, capitula, &c. ad suum tribunal, vel consilium, præter iuris communis dispositionem trahunt, vel id curant, & qui statuta, pragmaticas, & decreta hactenus fecerunt, & publicarunt, aut facient, & publicabunt in futurum, quibus libertas Ecclesiastica tollitur læditur, deprimitur, aut restringitur aut Apostolicæ sedis iuribus præiudicatur.

16 Decimosexto, qui iurisdictiones, fru.

fructus, & redditus, ad Ecclesiasticas personas, ratione Ecclesiarum, &c. pertinentes, vsurpant. Surripiunt, vel sequestrant, aut collectas, decimas, & alia onera, personis Ecclesiasticis, atque eorum bonis (absque expressa licentia Romani Pontificis) imponunt, aut etiam à sponte dantibus recipiunt, & qui prædicta exequuntur, vel procurant, aut in eisdem auxilium, consilium, vel favorem, votum, seu suffragium præstant.

17 Decimoseptimò, Cancellarij, Vicecancellarij, cancellarij principum, aut præfidentes Cancellariarum, Consiliorum, ac Parlamentorum, & procuratores generales eorum, vel aliorum Principum, & Archiepiscopi, Episcopi Abbates, Commendatarij, Vicarij, & officiales, qui beneficiales, & alias spirituales, & spiritualibus annexas causas, ab auditoribus, & Commissarijs Apostolicis auocant, ac personas, capitula, conventus, collegia, causas huiusmodi exequi volentes, auctoritate laicali impediunt, & ad illorum cognitionem, tanquam iudices se intromittunt, & partes actrices, ad reuocandum, citationes, inhibitiones, aut alias literas, ad absolvendum eos, contra quos emanarunt, à censu-

DIRECTORIUM

tis, & pœnis in illis contentis, vel alias executionem literarum, vel executorialium impediunt, qui non intelliguntur absoluti, nisi statuta, &c. publicè reuocauerint, & ubi annotata sunt, deleuerint, & de reuocatione, & cassatione Papam certiores fecerint, cum proposito desistendi, &c.

18 Decimo octauo, qui contra tenorem præsentium aliquos absolvere præsumperint, nisi in articulo mortis, & tunc præstita cautione de stando. S. Ro. Ecclesiæ mandato, vel satisfaciendi, &cæ. & hætenus de reservatis in bulla Cœne in qua fusi hæc videbuntur, & quia quotannis ea posset innouari, curandū est, ut singulis annis ab ordinarijs, vel alia via inquiramus, an aliquid innouatum fuerit in ea, nec ne.

De alijs casibus excommunicationis non reservatis in Bulla cœne Domini.

Primo, excommunicantur domini seu rectores, vel officiales eorum, circa negotium Inquisitionis cōtra Hæreticos deficientes, & omnes qui in hoc dederint consilium, auxilium, vel fauorem. Extrà, de hæret. lib. 6. cap. Vbi inquisitionis, ex canone Episcop. Si faciūt prædicta ut faueant Hæreticis, papa in
pro

C O N F E S S.

processu cenæ Domini, secundum Cæ-
teranum.

2. Secundò, Inquisitores, & officij in-
quisitionis executores, qui procedere omis-
tunt contra hæreticos, contra suam con-
scientiam, & iustitiam, vel falsò hære-
sim imponūt Cle. de hæret. ca. Multo-
rum, Papalis.

3. Tertiò, Inquisitores, & Commissa-
rij eorum vel Episcoporum, siue Capi-
tuli Sede vacante, qui pecuniam extor-
serint, aut scienter Ecclesiæ bona ad fis-
cum, etiam Ecclesiæ ob dilectum clericū
applicare attentauerint. Cle. de hæret.
ca. Nolentes. Ante satisfactionē, Papa-
lis. Post satisfactionem Episco.

4. Quartò, qui perseverant, vel assu-
munt statutum, vel sectam fraticellorū,
bisochorum, beghinarū: & prælati, qui
eis concedunt. In Extrauag. Ioan. 22. ca.
Sancta Romana. Episco.

5. Quintò, mulieres statum beghina-
tus sectantes, vel de nono assumentes,
ac religiose eas admittentes, vel præben-
tes consilium, auxiliū vel fauorem. De
Relig. do. cap. 1. Episcopo. Beghinæ hic
non dicuntur quæ à nuptiis abstinēt,
in sua puritate Deo famulari cupientes.
Sed aut infideles, de quibus Cle. de hæ-
ret. cap. Ad nostrum, aut suspectæ de fi-
de, ut in hac decretali insinuatur.

E 5

6 Se.

DIRECTORIUM

6 Sexto, qui præsumptuosè volunt ordinationes ab Octauiano, & Guidone factas raras esse. Extra de Schismaticis, capite 1. Episcop. Secluso Schismate.

7 Septimo, qui de tertia partis Cardinalium nominatione confusus, Papæ sibi nomen usurpat, & qui ipsum recipiunt, & qui à paucioribus, quàm à duabus partibus Cardinalium electus, gerit se pro Papa, nisi maior concordia intercefferit. Extra de elect. ca. Licet, Episc. Seclus. Schis.

8 Octauo, qui in clericum vel monachum manus violentas iniiciunt, & non solum executor intelligitur, sed qui mandat, consulit, dat consilium, fauorem, consensum: & qui raram habent post factum, si nomen ipsius factum est. In decret. 17. 4. cap. Si quis. Papalis.

9 Nono, insequentes Cardinales vel manus violentas in eos iniicientes. Item domini temporales, vel eorum officiales, qui contra huiusmodi, constitutionem Bonifacii cap. Felicis non fecerint seruari intra mensem à die notitiæ computandum. Extra de poen. cap. Felicis. lib. 6. Papalis.

10 Decimo, qui Episcopum percussit, coeperit, & inierit, vel id mandauerit,

ca-

ratificauerit, consuluerit, fauerit, socius fuerit, vel scienter defenderit. Cle. de poen. cap. Si quis, Papalis. Et ex parte excommunicatio hæc reſeruatur in bulla cœnæ domini, vbi dicitur Excom. & anathæ. omnes temerè mutilantes, vulnerantes, &c.

11 Undecimò, qui quempiam Christianorum per quoddam genus hominum (quos vocat Affasinos) interfecerit, vel interfici mandauerit, quamuis mors non sequatur, aut eos receptauerit, defenderit vel occultauerit. Innoc. iij. de homicid. lib. 5. ca. pro Epif.

12 Duodecimò, qui victualia deferunt, vel quæuis mercimonia tempore belli, ad infideles, & quouis tempore, si deferunt in Alexandria, vel alia loca Sarracenorum Aegypti. De Iudæ & Sara. lib. 5. cap. ad liberandum. In Extrauag. Grego. Nicol. & in processu cœnæ Domini.

13 Decimotertio, qui effringunt, & simul spoliunt loca sacra. Extra, de sent. excom. ca. Conquæstus, & ca. Tua nos, Papalis post denunciationem.

14 Decimoquarto, qui Christianos naufragantes rebus suis spoliunt, nisi reddiderint. In Concilio Lateranè. de rap. ca. excom. Epif.

15 Decimoquinto, Cardinales, qui sede

DIRECTORIUM

vacante, constitutioni de electione Ro.
pontificis, præter simoniam facienda,
contrauenire præsumpserint. Iulius. 2.
in Extrauag. cap. Quamquam Diuinum
papalis.

16 Decimosexto, qui ab ordinationibus,
sententijs seu mādatis Romanorū
pontificum ad futurum Concilium ap-
pellant, aut qui ad hoc fauorem, consili-
um, auxilium dederint, vel aliorū dicta
approbauerint, &c. Iulius. 2. in Extra-
uag. cap. Suscepti regi.

17 Decimoseptimo, qui literarū apo-
stolicarum falsarijs fauent. Extra. de cri-
fal. ca. ad falsariorum, Pap. iuxta Caie.
Ipsi falsarij excommunicātur in proces-
su coenæ Domini.

18 Decimooctauo, impugnantes lite-
ras electi in Papam antequam corol-
nerur. Benedictus ij, in Extrauag. Epif-
copalis.

19 Decimonono, qui Ecclesiasticam
libertatem offendunt faciendo seruari
statuta, & consuetudines introductas cō-
tra eam, nisi intra duos menses post pu-
blicationem sententiæ, de capitularibus
fecerint amoueri, & statuarij scripto-
res, potestates, consules, rectores, consi-
liarij, & qui secundum ea præsumpse-
runt iudicare, vel in publica forma scri-
bere iudicata. Hono. III. de sent. ex-

com.

com cap. Nouerit, Papalis, ex processu
curia.

20. Viceſimó, qui repræſalias aduerſus
perſonas Eccleſiaſticas, ſeu bona ipſo-
rum concedunt, vel extendunt ad eas,
niſi intra menſem reuocauerint. Si per-
ſona ſingularis fuerit, ſententiam exco-
municationis incurrit: ſi Vniuerſitas, Ec-
cleſiaſtico ſubiacet interdicto. Gregor. x.
de iniurijs, cap. Etſi pignorationis, lib.
6. Episcopalis.

21. Viceſimoprímó, qui perſonas Eccle-
ſiaſticas ad ſubmittendum bona ſua lai-
cis compulerint, vel uſurpauerint ex hu-
iſmodi contractibus, etiam licitè fa-
ctis, aliquid, niſi legitímè moniti reſti-
tuerint, &c. Grego. x. de re. Eccle. non a-
lien. cap. Hoc conſultiſſimū lib. 6. Epi-
ſcopalis.

22. Viceſimofecúndó, qui quaſlibet per-
ſonas Eccleſiaſticas, ad quas ſpectat e-
lectio in monaſterijs, vel pijs locis, gra-
uauerint, ſpoliando vel alias iniuſtè per-
ſequendo, pro eo quod noluerunt elige-
re perſonam, ad cuius electionem indu-
cebantur. Grego. de elect. ca. Sciant cum
ſi lib. 9. Episcopalis.

23. Viceſimotertió, qui impediunt licé-
gautes in quouis foro Eccleſiaſtico, e-
tiam extra curiam, in cauſis quæ de iu-
re ad dictum forum pertinent, vel conſi-

E 7

lium,

DIRECTORIUM

Hum, auxilium, fauorem ad hoc praestant. Extrà de immunit. eccle. lib. 6. ca. Quoniam, Episcopalis post satisfactio- nem. Pro quâto tamen quis apostolicas literas impediret, contra processum coe- nae Domini. Papa.

24. Vigésimoquartò, qui grauant illos, qui sententiam excommunicationis, suspensionis vel interdicti protulerunt, vel quorum occasione sunt prolatae, nisi intra duos menses resipuerint. Grego. de sent. excom. lib. 6. cap. Quicumque Pap. Si resipuerint intra duos menses, Episcopalis.

25. Vigésimoquintò, domini tempora- les interdicentes subditis, ne personis ecclesiasticis vendant, emant, aut alia obsequia exhibeant. Bonifa. 8. de immunit. ecclesi. lib. 6. capite Libertatis. Episco- palis.

26. Vigésimosextò, qui regalia, custo- diam, siue guardiam, vel titulum aduo- cationis, defensionis in locis pijs va- cantibus, de nouo vsurpare conantes bona ecclesiastica occupare presumunt. Bonifa. de electione generali, lib. 6. Epi- scopalis.

27. Vigésimo septimò, qui fecerit con- tra statutum Alexandri 4. qui ecclesi- as, & personas Ecclesiasticas ad peda- gia, & guidagia statuit non teneri. Ex- trà,

tra, de cen. lib. 6. ca. Quamquam, Episco-
pa. præmissa plenaria satisfactione.

28 Vigesimoctaud, consules, recto-
res, & qui potestatem habere videntur,
cum fautoribus suis & eorum successo-
res in officijs, qui onera imposuerunt,
& angarijs affixerint personas Ecce-
siasticas, & euacuauerint iurisdictionem
& auctoritatem prætorum, ita vt ni-
hil potestatis temporalis, videatur eis re-
mansisse in suos. Extrà, de immu. eccle.
cap. Non minus, Episco. præmissa satis-
factione.

29 Vigesimo nono, qui renouationem
excommunicationis, & cæ. vel absolu-
tionem vi vel metu extorquent. Grego.
Extrà de ijs quæ vi met. lib. 6. cap. 1.
Episcopalis.

30 Trigesimo, offendentes Eccelesi-
asticam libertatem in clauium officio,
claudentium diuinum cultum excommu-
nicatis, & interdictis. In clemēt. de sent.
excom. cap. Grauis Papa.

31 Trigesimo primo, impediētes seque-
strationem beneficii per loci ordinariū
factam, vna definitiua sententia con-
tra possessorem promulgata, vel fructus
sequestratos quoquo modo occupare
præsumentes. Extrà, de sequest. capi-
te primo. Episcop. amoto impedimento
& restitutis occupatis, alioquin nul-
late

DIRECTORI A M

latenus absolueudus.

32 Trigesimosecundo, impediētes monialium, aut canonicarum secularium vificatores in suo officio, nisi moniti reſpiscant. In Cle. de statu monia. cap. Attēdentes, Epif.

33 Trigesimotertio, Sepelientes in loco sacro hæreticos, & eos qui deliberate adhærent eis, ac receptatores eorum. De hæret. li. 6. ca. Quicunque absolutio nis beneficium non merentur, nisi proprijs manibus publicè extumulent, & proijciant. Episcopalis.

34 Trigesimoquarto, qui in pœnitentijs tempore interdicti, quoscunq; in casibus non concessis, aut excommunicatos publicè, vel nominatim interdictos, vel manifestos vsurarios, scienter sepelire præsumunt, non sine contemptu clauuium. Extra de sepulch. ca. 1. Episc. præmissa satisfactione.

35 Trigesimoquinto, qui scienter in gradibus prohibitis consanguinitatis, aut affinitatis, vel cum monialibus, vel qui in religione, aut sacris constituti, matrimonium cōtrahunt. Cle. 5. de consang. & aff. ca. 1. Epif.

36 Trigesimosexto, simplices religiosi qui decimas Ecclesijs debitas vsurpare præsumunt. &c. nisi post requisitionem desistant à præmissis intra mensem, &

dam.

damnificatis Ecclesijs emendam intra duos menses faciant. In Cle. de decima. Religiosi, Episco. satisfactione præmissa.

37 Trigesimo septimò, religiosi, & clerici seculares, inducentes alios ad vouendum, vel promittendum, vt sepulchras apud suas Ecclesias eligant, vel iam electas, vterius non imminuent. Extrà, de pœn. Cap. Cupientes, Papalis.

38 Trigesimo octauò, religiosi de claustris ad audiendas leges, vel medicinam exeuntes, & intra duos menses ad claustrum non redeuntes, & presbyteri, ac alii clerici personatus habentes, intra prædictum spacium ab huiusmodi audiendis non desistentes. Hono. 4. Ne clerici vel mona. ca. Super specula, Episcopis.

39 Trigesimonondò, officiales Communitatum, aut potestates, vsuras quibusdam statutis fouentes. In Cle. de vsu. ca. 1. Episcopalis.

40 Quadragesimò, clerici minores Episcopis, vsurariam prauitatem fouentes, concedendo domus ad exercendum fœnus. Extrà de vsu. li. 6. ca. Vsurarum. Episcop.

41 Quadragesimoprimò, qui Vrbis Rō dignitates, seu officia vsurpant. Extrà, de elect. lib. 6. ca. Fundamenta, Papalis.

42 Qua

DIRECTORIUM

34 Quadragesimosecundò, dominus & alij Rectores, & Officiales ciuitatis, in qua Papæ lectio celebranda est, sibi iniuncta diligenter non adimplentes, aut fraudem in eis committentes, De elect. lib. 6. capite. Vbi periculum, Episco.

43 Quadragesimotertiò, mittentes scriptum vel nuncium Cardinalibus, in conclauis existentibus, vel alicui ipsorum secreto loquentes. Extrà, de elect. lib. 6. cap. Vbi periculum, Episcopalis.

44 Quadragesimoquartò, religiosi mendicantes immoderatè habitacula acquirentes, vel dimittentes, vel transferentes in alios vsus. Bonifa. de excess. præla. ca. 8. Episco.

45 Quaragesimoquintò. scienter communicantes, auxiliando, fauendo, vel consulendo ei, qui nominatim excommunicatus est in crimine, propter quod est excommunicatus. Inno. iij. de sent. excom. cap. Nuper Episcopalis, si conditor Canonis non seruauit absolutionem.

46 Quodagesimosextò, qui scienter & sponte participant in diuinis cum nominatim excommunicatis à Papa Cle. iij. de senten. excom. cap. Significauit, Papa.

47 Qua-

47 Quadragesimo septimò, qui fictio-
nem seu fraudem committunt ad hoc,
vt iudex personaliter vadat ad mulierē
pro testimonio. Extra. de iudicio, cap.
Mulieres, Epil.

48 Quadragesimo octauo, pars quæ
procurat, vt de alijs, quam de manifestis
iniurijs, seu violentijs conseruatores se
intromittant, vel ad ea quæ iudicialera
indaginem exigunt, suam extendāt po-
testatem. Extra, de off. deleg. ca. Hac cō-
stitutione, Episcopalis, præmissa inte-
grali satisfactione.

49 Quadragesimononò, religiosi teme-
re habitū suum dimittentes, vel ad quæ-
uis studia sine debita licentia acceden-
tes, & doctores, qui religiosos habitus
suo dimisso leges vel medicinam scien-
ter docere, aut in scholis suis retinere
præsumunt. Extra, ne cler. vel mo. capi.
Vt periculosa, Epil.

50 Quinquagesimò, simplices mona-
chi, & Canonici regulares ad curias
Principum se conferentes, vt damnum
aliquod inferant suis prælatīs, aut Mo-
nasterio. Extra, de stat. mo. cap. Ne in
agro. Epil.

51 Quinquagesimoprimò, Monachi
intra septa monasterij sine licentia Ab-
batum suorum arma tenentes. Extra, de
stat. mo. cap. Ne in agro, Epil.

52 Quin-

DIRECTORIUM

72 Quinquagesimosecundò, religiosi parochiale officium circa extremam Vnctionem, Eucharistiam, Matrimonium, & absolutionem excommunicatorum à canone, & statutis prouincialibus, vel Synodalibus, vel etiam à culpa, & à pœna, vsurpantes. Extra, de priu il. cap. Religiosi, Pa.

73 Quinquagesimotertid, religiosi, qui proferunt aliqua, vt audientes retrahât à solutione decimarum Ecclesijs debitarum. Extra, de pœnis, lib. 6. cap. Cupientes, Episc.

74 Quinquagesimoquartò, religiosi suspensi ab officio prædicationis quod scilicet postposuerint conscientiam facere confitentibus, de non solutis decimis Ecclesijs debitis, si dicta negligentia non purgata, prædicare præsumunt. Extra, de pœnis, capite Cupientes, Episcopa.

75 Quinquagesimoquintò, religiosi non seruantes interdictum, quod seruat mater Ecclesia, si sit localis ac generalis. In Cle. de sent. excom. ca. Ex frequentibus, Episcop.

76 Quinquagesimosexto, qui propter legitimum impedimentum absoluti à sententia canonis, vel hominis, ab eo, qui de iure absolueri non poterat, condemnant quam primum commodè possunt

sunt, ei à quo de iure erant absoluēdi se
præsentare. Extrà, de sent. excom. lib. 6.
ca. Eos. Reincidit in eādē sententiā
qua prius ligabatur.

57 Quinquagesimo septimò, qui in lo-
cis Christianorum, corpora defuncto-
rum, ad alia loca transferenda exētera-
re, ac inhumaniter, & crudeliter pertra-
ctare, vel pètractari facere præsumunt.
In Extrauag. de sepult. cap. Detestan-
dæ, Papalis.

58 Quinquagesimo octauò, qui dant,
& recipiunt aliquid simoniacè, in ordi-
ne vel beneficio, vel mediatores fuerint,
vel procurauerint, vt huiusmodi fiat si-
monia. Martinus. 5. in Concilio Con-
stant. Papa.

59 Quinquagesimo nonò, qui aliquid
ex pacto dat, aut recipit pro ingressu re-
ligionis. Urbanus. 5. In Extrauag. ca. Sa-
nè ne in vinea, Papalis.

60 Sexagesimò, religiosi, qui ex ordini-
bus mendicantium ad aliquem mona-
sticum ordinem (præter Carthusiensem)
absque sedis apostolicæ licetia speciali,
conuolant, & qui ipsos recipiunt. Mar-
tinus 5. In Extrauag. cap. Viam ambitio-
sè, Papalis.

61 Sexagesimo primò, qui bona Eccle-
siastica alienant, & alienata recipiunt.
Paulus. 2. Extrauag. ca. Ambitiosè, Epi.

72 Se-

DIRECTORIUM.

62 Sexagesimosecundo, Sacerdotes officium vicecomitis, aut Prepositi secularis habentes, & post monitionem emendare nolentes. Extra, ne cle. vel mo. cap. Clerici. Episco.

63 Sexagesimotertio, qui asserere præsumunt tenentes beatam Virginem ab originali peccato fuisse præservatam, Hæresim, aut peccatum mortale incurere, & vice versa. Sextus 4. in Extrauag. cap. Graue nimis, Pap.

64 Sexagesimoquarto, Impedientes Legatos, vel Nuntios Apostolicos, ne recipiantur, & faciant ea, ad quæ missi sunt Ioannes 22. In Extrauag. ca. Super gentes, Episcop. quantum ad hunc canonem.

65 Sexagesimoquintò, vocati ad dirigendas moniales in electionibus faciendis, qui non abstinent ab his, vnde possint oriri discordiæ, vel nutriri in ipsis electionibus. Extra, de cle. ca. Indemnitatibus, lib. 6. Episcopalis.

66 Sexagesimosextò, qui ordini Prædicatorum, aut Minorum cõtumeliam, seu iniuriam faciunt, intrando Monasteria monialium in casibus non concessis, vel libellos in infamiam status ipsorum publicando, vel docendo quod non sunt in statu perfectionis, vel exercendo violentiam in loca ipsorum, vel occi-

sina-

clinendo in Ecclesijs suis apostatas eorum, & eos reiiciendo à consortio Vniuersitatis Parisiensis. Alexander, in priuilegio Exalto, & in alio, Nō sine multa. Item, Bonifa. in priuilegio, Virtute, Absolutio Papæ, vel magistro ordinis referuatur.

67 Sexagesimoseptimò, cardinales Rom. Ecclesiæ reuelantes, aliquid in cōfistorio vetitum à Papa, vnde aliquid præiudiciij vel scandali nascitur. Leo. 10. in 9. confessione Concilij Lateranen. Papal.

68 Sexagesimooctauò, Qui librum, aut quamcunque scripturam imprimere seu imprinui facere præsumunt, nisi prius in Vrbe per vicarium & sacri palatij Magistrum, in alijs vero diocesisibus per Episcopum vel alium peritum ab eo deputatum, & ab inquisitore. Item, ibidē, in 10. sessione.

69 Sexagesimonondò, Qui in suis prædicationibus ad populum, miracula falsa, aut incerta, vel prophetias, quæ ex sacra scriptura non constant, prædicare, vel ecclesiæ prælatis detrudere ausi fuerint. Idem, ibidem, in 11. sessione.

70 Septuagesimò, Accedentes ad Dominicum sepulchrum sine licentia Papæ, In lib. poenitent. Hic casus cōrineret

(76

DIRECTORIUM.

vt refert Arch. Flo. 3, part. tit. 5. cap. 30.
Papalis.

71 Septuagesimoprimum, qui audiunt
ſcienter legi libros Hæreticorum, & in-
quiſitoribus abſolutio reſeruatur. Sunt
& aliæ excommunicationes, quæ non
videntur in vſu eſſe, vel non ſunt gene-
rales, ſed quæ in hac vel illa diocèſi vi-
gent, & conſeſſarij (præſertim qui fa-
cultatem ab eis abſoluendi non habêt)
debent curare vt eas nouerint, quæ li-
gant. vbi ipſi conſeſſiones audiunt. Sed
dicta de caſibus excommunicationis ſuf-
ficere videntur, vt ſi qui occurrerint, ag-
noſcantur: qui fuſiorem tractationem
requirer, ad canones, vel alios authores,
ei recurrere, vel certè peritiores conſule-
re licebit.

De Suspensione.

Suſpenſio eſt cenſura Eccleſiaſtica,
ſinhabilitans ad executionem ordi-
num, officiorum, vel iuriſdictionis, ex
aliquo impedimento proueniens, ex in-
ſtitutione Eccleſie habet robur: & quâ-
uis poena ſit potius quàm culpa, cõmu-
niter tamen propter peccatum incurri-
tur, ſapè tamen veniale.

Qui ſuſpenſus eſt à pontificalibus,
non poteſt, quæ ſunt pontificalia: qui ab
ordine tantùm, non poteſt ea quæ ſunt
ordinis: ſi à iuriſdictione tantùm, non

po:

potest quæ sunt iurisdictionis, si ab vtroque, neutrum potest. Si est suspensus ab officio, & beneficio, non potest agere nomine proprio, tanquam beneficiatus, nec debet habere redditus, licet mediocrem sustentationem habere possit, si aliunde non habeat unde viuat. Suspendus à iure etiam propter defectum corporalem, vel ab homine, debet abstinere ab officio, etiam post contritionem & confessionem, quousque relaxata fuerit sententia; aliàs suspensus à diuinis, vel officio vel celebratione, si contra faciat, mortaliter peccat.

Cum minora interdiciuntur, maiora intelliguntur interdicta, non vice versa: ut suspensus à subdiaconatu, interdictur à superioribus ordinibus, non è contrario.

Quicumque potest cogere per censuram ecclesiasticam, potest suspendere, excommunicare, & interdicere: & qui potest excommunicari, potest suspendi, & debet fieri in scriptis suspensio, monitione præmissa, quando fit propter contumaciam, nõ autè si feratur in poenam delicti commissi.

Quando in sententia suspensionis dicitur: Donec satisfecerit, &c. adueniente conditione, non indiget alia relaxatione, sicut excommunicatio.

F Suspend-

DIRECTORIUM

Suspensus à iure, potest ab Episcopo absolui, nisi canonis conditor sibi reseruet, vel nisi sit suspensus propter peccatum, à quo non potest ipse absolvere. Si vero ab homine sententia est inflicta, absoluet qui eam tulit, vel superior: & absolutio fit solo verbo, reuoco, vel remoueo, vel absoluo à tali sententia: quia non habet propriam formam.

Casus permulti sunt in quibus incurritur suspensio, inter quos est concubinatorius notorius clerici, oblatio vel susceptio duelli à clerico, suspenduntur etiā ordinati extra tempora, vel ab Episcopo non suo, vel excommunicatio, &c. Suspenduntur & simoniaci: sed de his & alijs qui pleniorē desiderat tractatum videat canones, vel aliquem ex his qui collegerunt (vt Syluester) aut consulat peritos.

De interdicto.

Interdictum Ecclesiasticum est quædam prohibitio, qua in aliqua terra, vel Ecclesia, vel personis, interdicitur administratio sacramentorum, vel diuinorum officiorum celebratio, seu executio aliquorum spiritualium, & quando prohibentur omnia spiritualia, dicitur strictum: quando quædam tantum, dicitur

citur largum. Triplex est, locale tantum personale tantum, locale & personale simul, & cum interdicitur aliqua vrbs, locale: cum clerus, personale: cum vtrūque vrbs & personæ, dicitur locale & personale simul.

Quodlibet istorum duplex est: generale, vt cum interdicitur tota vrbs, vel populus, vel prouincia: particulare, vt cum aliqua Ecclesia in vrbe, vel aliqua persona, vel in vno delicto plures nominantur: & tunc quocunq; pergant interdicti sunt, quandiu durat interdictum (si ad tempus fuit) vel absoluuntur, nec possunt audire diuina, imo in diuinis euitandi sunt, sicut excommunicati, non autem extra diuina.

Potest Papa omnia interdicare præter Baptismum paruulorum, & poenitentiam morietium, & illa, sine quibus ista duo non possunt bene fieri: alij prælati non possunt nisi secundum iuris dispositionem interdicare.

Ad obseruationem interdicti tenetur quis, quando publicè promulgatum est contra personam, vel collegium, vel locum certum, à iudice, specialiter & expressè non aliter, sufficit autem scire quod vicini, & maximè metropolitana Ecclesia receperit sententiam, & seruet: & etiam religiosi exempti, nisi habeant

DIRECTORIUM

super hoc speciale priuilegium, tenetur obleruare, excusat tamen ignoratia probabilis, non crassa, vel supina.

Clero interdicto, non intelligitur populus interdictus, nec viceversa: & nomine cleri, in materia fauorabili, intelliguntur religiosi, non autem in odiosa. Interdicta ciuitate propter dilectum domini, ciues non sunt interdicti: ideo extra ipsam possunt audire diuina. Si autem populus est interdictus, & Comites & nobiles interdicti sunt, nisi ex priuilegio sint sui iuris, & etiam suburbia, & villæ circa ciuitatem, quæ non pertinent ad aliam vniuersitatem.

Interdicto clero, non est interdicta ecclesia: ideo alij clerici licite celebrant in ea. Si ecclesia interdicatur, alia ecclesia cohærens, vel capella mediante muro, non intelligitur interdicta. Si veniant homines non interdicti ad alia loca interdicta, non poterunt ibi celebrare, neque audire diuina: secus si communitas & non locus: excludendi tamen essent interdicti, & curandum ne vilipendantur censuræ ecclesiasticæ. Qui habitant in populo interdicto, non sunt tamen de illo, non cēsentur interdicti, nec pueri, qui doli non sunt capaces.

Interdictum aliquando emanat à iure, aliquando ab homine. A iure, generale

rale est contra collegium vel vniuersitatem cogentem ecclesias, vel personas ecclesiasticas soluere pedagiam, &cæ. Secundò, contra vniuersitatem locantem domos vsurarijs, ad exercendum fœnus. Tertiò, contra vniuersitatem quæ repræsentat concedit contra personas ecclesiasticas. Quartò, contra non seruantes seruanda, in electione Papæ. Quintò, contra quamcunque ciuitatem (præter Romanam) quæ consentit dando auxilium, consilium, vel fauorem occidentibus, vel percutientibus Cardinalem, vel non punientem infra mensem, si poterit. Sextò, contra ciuitatem quæ proprium Episcopum percusserit, vel ceperit, aut in exilium miserit. Septimò, contra clericos, vel religiosos inducentes aliquem ad vouendum, vel promittendum de sepultura, si in ecclesia eum postmodum sepeliât, si non restituant omnia intra decem dies. Octauo, contra regnum, vel locum, quando dominus eius impedit, ne legatus vel nuntius Papæ possit exequi officium suum.

In prædictis tamen casibus (vt dictum est) nullus tenetur seruare interdictum, ante denunciationem per iudicem faciendam.

Particulariter quandoque locus interdictus à iure. Primò, quando eccle-

DIRECTORIUM

fiat est polluta per homicidium, vel effusionem sanguinis iniustam, aut seminis studiosè procuratam, & ante reconciliationem, non debent ibi officia diuina celebrari. Secundò, si propter discordiam patronorum, Episcopus claudicat, & collit inde reliquias, & prohibet celebrari. Terriò, si Ecclesia per simoniam esset consecrata. Quartò, si principaliter pro questu. Quintò, si sine licentia diocesani Episcopi. Sextò, si sine reliquijs, vel in loco deserto. Septimò, si hæreticus tradatur sepulturae Ecclesiasticae scienter. Ab homine quocunque fertur sententia interdicti, qui potest ferre excommunicationis, vnde nulla mulier id potest.

Quando ab homine fertur ob contumaciam, debet præcedere monitio, & forma tradita, & defectu monitionis, aliquando est nullum, aliquando iniustum interdictum. Si propter delictum feratur, non est necessaria admonitio.

Forma verborum in interdicto, est ista. Nos propter talem causam, Ecclesiam, vel ciuitatem, Ecclesiastico supponimus interdicto, & secundum doctores, non potest poni sine rationabili causa.

Ad relaxandum interdum, non est aliqua

qua certa forma verborum , sed nudo verbo potest tolli, dicēdo, reuoco, remoueo, vel absoluo, & similia, & si est ad tempus, vel ex condicione, his expletis ex seipso desinit, sola enim intentione auctoritatem habentis, quocunque modo expressa, relaxatur.

Quando persona est simpliciter interdicta, illa post satisfactionem relaxari debet vel absolui: quando verò populus, vel locus, soli qui peccauerunt, satisfaciant, & absoluantur. si illi, in quorū fauorem positum est interdictum, nō seruant, nec alij tenentur: & dicuntur violare, quando maiores ex eis, vel eorū maior pars violat.

Interdictum potest relaxari (si est ab homine) ab eo qui tulerit. vel à superiore. Si verò sit à iure, & conditor iuris non reseruauerit, Episcopus potest relaxare, & non inferior ordinario. Si esset terminatum ad certum tempus à iure, non posset tolli ab ordinario, ante illud tempus.

In generali interdicto loci, non personæ standum est moderationi ca. Alma & cæ. id est, vt quotidie in Ecclesijs, & monasterijs missæ, & alia officia celebrari possint, sicut prius, vocetamē submissa, ianuis clauis, nō pulsatis campanis, excommunicatis, & interdictis, exclu-

DIRECTORIUM

sis. Et in festiuitatibus Natalis Domini, Resurrectionis, Pentecostes, corporis Christi, Assumptionis, Omnium sanctorum pulsatis campanis diuina celebrantur, exclusis tantum excommunicatis: dum tamen illi, propter quos positum est interdictum, non appropinquent altari, id est, non faciant offertorium, & dies incipit à vespere vigiliæ, vsque ad festi completorium, imò & missa vigiliæ potest includi. Eisdem diebus aqua solenniter potest benedici, & aspergi, panes & fructus benedici, & administrari: benedici virgines, calices, &c. & nuptiæ in festo assumptionis tantum.

Sacramentum Baptismi adultorum & paruulorum, tempore interdicti conceditur, & confectio chrismatis in die Iouis sancti, & chrismatio tam adultorum, quàm puerorum: & pœnitentia tam sanorum, quàm morientium, exceptis excommunicatis, & illis quorum culpa, vel dolo, lata est sententia, vel dederunt auxilium, &c. Conceditur etiam viaticum existentibus in periculo mortis, & potest portari cum lumine & campanula, nec prohibentur interdicti adorare ostiam, nisi cum diuina officia actualiter celebrantur.

Di

De Irregularitate.

Irregularitas, est nota seu impedimē-
tum canonicum, de facto proueniens
qua quis ad ecclesiasticos ordines pro-
moueri, & iam promotus in eis mini-
strare prohibetur, vnde lati⁹ patet, quā
suspensio, quę tantū importat inhabi-
litem ad executionem.

Tribus modis in genere contrahitur
ex delicto, ex defectu corporis, ex defe-
ctu sacramenti: nunquam tamen incur-
ritur nisi secundum illos modos, vel ca-
sus, qui expressi sunt in iure,

Sunt autem viginti tres casus. Pri-
mus, per homicidium. Secundus, per
ordines susceptos, vel exercitatos in
maiori excommunicatione. Tertius, per
plures ordines sacros vno die receptos,
vel minores cum aliquo sacro. Quar-
tus, per reiterationem sacramento-
rum imprimentium characterem. Quin-
tus, per apostasiam à fide. Sextus, per
infamiam iuris vel facti, quę tollit exe-
cutionem ordinum & exercitium cu-
iuscunque dignitatis, & honorem quę-
situm & quærendum. Septimus, per or-
dinationem ab Episcopo manifestè ex-
communicato, schismatico, hæretico,
deposito, suspensio, interdicto, degra-
dato: secus si toleratur adhuc ab Ec-
clesia. Octauus, recipiendo ordines ab

DIRECTORIUM

eo qui renunciauit loco & dignitati, vel ab Italico, si recipiens sit ultramontanus, & celebret. Nonus, recipiendo extra tempora, vel ante ætatem (si à iudice prohibitus celebrat, dum prohibetur) vel sine dimissorijs iuxta multorum opinionem quæ hodie videtur teneri. Decimus, ministrando in ordine non habito. Undecimus, incurritur à suspensio excommunicato vel interdicto, ingrenti se diuinis celebrando, vel faciendo aliquid attributum certo ordini, etiam minori, vt Accolitus si vt talis id faciat. Duodecimus, propter crimen quo suspensus est à canone si celebrat. Decimustertius, propter bigamiam: Bigami enim nec promoueri, nec exequi actum ordinis sine dispensatione possunt. Decimusquartus, propter matrimonium contractum ab eo qui est in sacris, vel habet votum solemne. Decimusquintus, per celebrationem vel cuiusvis ordinis executionem in loco interdicto, Decimusextus⁹ propter corporis vitium, in est, si quis est mutilatus aliquo membro, vel debilitatus: qualis est cæcus, vel habens manum aridam, vel aliud membrum inefficax, siquidem reddatur ingabilis ad frangendum, vel contrectandum hostiam, vel calicem: vel si scandalum

ge-

generat propter deformitatem. Decimusseptimus, propter illegitimationem. Decimusoctauus, propter dilationem Baptismi in adultis vsque ad agritudinem, nec ista irregularitas tollitur per Baptismum. Decimusnonus, quando religiosus egreditur claustrum ad audiendas Physicas scientias, si infra duos menses non reuertitur, & solus Papa dispensat. Vicesimus, quando Episcopus presbyter aut diaconus recurrit ad imperatorem sub prætectu iniustæ excommunicationis, & à solo Papa dispensatur. Vicesimusprimus, propter hæresim. Vicesimusecundus, quod sit aliquis curialis; id est, obligatus quacunque causa, alicuius publicè potestatis curiæ, siue vt officialis, siue vt aduocatus, siue vt miles, &cæt. Vicesimustertius, propter seruitutem.

Vt autem fusius dicatur de irregularitate, quæ contrahitur per homicidium vel mutilationem actuale, vel cùm quis operatur aliquid, quod sit propriè horum causa, etiam absque peccato. Aduerte quod si effectus non sequitur, nunquam incurritur irregularitas, quia sola voluntas non sufficit.

Tres autem regulas ponit S. Tho-

F 6

mas

DIRECTORIUM

mas ad discernendum, quando huiusmodi irregularitas incurratur. Prima est, qui dat operam rei licitæ, adhibens diligentiam quam debet, & non excedens, ne habens voluntatem occidendi, vel mutilandi, non fit irregularis propter sequens homicidium. Secunda est, qui dat operam rei licitæ, non adhibens diligentiam quam debet, vel existens in culpa commissionis, etiam leui, non autem leuissima, id est, omissionis, fit irregularis. Tertia, qui dat operam rei illicitæ semper fit irregularis, sub his plurima particularia elucescere possunt. Et aduerte, quod iudex, vel doctor, in dubio non debet aliquem iudicare irregularem, seipsum tamen in dubio quique reputet.

Notandum autem quod quando irregularitas contrahitur propter occisionem vel mutilationem iustam, non est ea quæ admitti dicitur, propter homicidium voluntarium, unde et non reservatur summo pontifici, cùm reservatur irregularitas, in quam propter homicidium voluntarium quis incurrit.

Praeterea, vel clerici qui petunt contra aliquam iustitiam, cum protestatione quod non intendant poenam sanguinis, non incurrunt irregularitatem, licet sequatur effectus: nec qui prodicionem vel

vel proditorem reuêlat, cum hac protestatione: secùs si non protestatur, tamen inquisitor tradens hæreticum iudici seculari licet instet vt comburatur, non fit irregularis: quia solùm eis prohibetur executio.

Vt autem melius intelligatur irregularitas quæ incurritur ex homicidio, vel mutilatione in bello etiam iusto, notanda sunt & quæ sequuntur. Primò, Clericus repellens vim vi, cum moderamine inculpatae tutelæ, si occidat non fit irregularis. Similiter si in bello iusto de licentia Papæ exprimentis, quod pos sit indifferenter pugnare, quemquam occidat. Secundò, si utatur armis, vel præstet auxilium, consilium, vel fauorem, incuriendo timorem aduersarijs, si cum ijs occidatur quisquã, nō fit irregularis. Tertid, qui est in bello iusto cum armis defensionis, horrans bellantes & intercedens pro eis, dummodo non occidat, vulneret, mutilet, non fit irregularis: si ipsi pugnant, sed non occidunt, nec mutilant, non sunt irregulares, & si putat clericus, se occidisse potius quàm contrà, censendus est irregularis, aliter non, nisi alij scirent certò ipsum occidisse.

Cùm quis absoluitur à peccatis, prius debet absolui ab excommunicatione,

DIRECTORIUM

non tamen ab irregularitate dispensari, quæ secundum se peccatum non est nec peccatum includit, ut excommunicatio, propter clericos, tamen utilis est hæc cognitio confessori.

Tribus modis tollitur irregularitas: aliqua per Baptismum, si venit ex sequela peccati propriæ, non autem si ex bigamia, nec ex defectu natalium.

Secundò, aliqua irregularitas tollitur per religionis ingressum, quæ scilicet non provenit ex proprio delicto, talis enim posset promoueri ad ordines, sed non ad dignitates: tamē faciliat dispensationem religio. Tertiò modò, per dispensationem tollitur omnis irregularitas.

Prælati mittentes ad ordines suscipiendos subditos, vel Episcopus promouens, ipso facto dispensant, si hoc intendunt.

Forma consueta dispensandi super irregularitate, est talis: Ego dispenso tecum super irregularitate, vel irregularitatibus, quam vel quas contraxisti, propter talem vel talem causam: vel si contraxisti, quando est dubium. Hactenus de cæsuris Ecclesiasticis, quantum satis esse duximus ad instituti opusculi rationem ubi non omnia quæ attinguntur exactè tractanda, sed confessarium dirigendū
sus

CONFESS.

68

suscepimus, vt nō tātūm his quæ hīc di-
dicerit, sed & alijs vbilibet lectis, bene
vtendo, officio confessarij melius
ad animarum auxilium, &
Dei gloriam per-
fungatur.

LAVS DEO.

Libellus hic, pius est,
& utilis Confessarijs, &
Confitentibus, vt legi-
timè suo munere fun-
gantur.

Ruardus Tapper
Decanus.

LAVS DEO

Deus in excelsis
et in terra pax
hominibus
bonae voluntatis

Incipit Evangelium
secundum Mattheum

69
DE
FREQUENTI
VSV SANCTISSIMI
Eucharistiæ Sacra-
menti Libel-
lus.

PER R. P. CHRISTO-
phorum Madridium, Doctorem
Theologum Societatis
I E S V.

PROEMIVM.

Quod hæc turbulen-
 tia temporibus Hæ-
 reticorum impietas
 iam infesto animo
 sanctissimum Eu-
 charistie Sacramen-
 tum oppugnat, Christiani nominis stu-
 diosis, & Iesu amatoribus mirum aded
 videri non debet, cum Dæmones, à
 quibus Hæreticorum pertinacia corro-
 boratur, nihil magis oderint, quàm hoc
 sacrosanctum mysterium, in quo passio
 Christi perfectissimè representatur :
 per quam Lucifer spoliatus fuit tyran-
 nide, qua toti humano generi super-
 bissimè dominabatur. Verùm Christia-
 nos ac religiosos viros frequentationi
 huius mysterij aded molestos esse, ut
 non desinam (nescio quo spiritu ducti)
 totis viribus, & magna pertinacia il-
 lā dissuadere & impugnare tanquam
 periculosam, & superstitiosam etiam
 cū magna Ecclesia Dei, & piorū ho-
 minum offensione, non possum nō ve-
 hementer dolere : admirorq; quo pa-
 tro non videant Sathanam non iam
 transfigurantem se in angelum lu-
 cis,

cis, sed apertè invidentem copiosissimæ gratiæ, quæ in tanto sacramento nobis (cùm dignè sumitur) liberalissimè comunicatur, quæ possimus nequissima eius tela extinguere, quibus nos continenter impetit, ne beatitudinem illam, quam ipse sua superbia perdidit, consequamur. Nolo enim pro modestia Christiana existimare viros, qui hanc perniciosam doctrinam in Ecclesiam Dei disseminant, agi peruerso iniquoque animo: sed forsancuiusmodi zelo, quem non esse secundum scientiam planè me, per gratiam Christi, ostensurum confido in explicatione questionis statim tractandæ, ex qua frequentationem sanctissimæ Eucharistiæ ex amore Christi viliorē, ac fructuosiorē esse, quàm abstinentiam ab ea ex irreuerentiæ metu, liquido constabit: Christus Dominus faxit, ut hanc veritatem omnes intueantur. Nobis certè non alium huius suscepti laboris finem, quam diuinæ gloriæ, salutisq; animarum rationem (qui vnicus est totius societatis Iesu scopus) propositum profite-
mur.

1. Cor. 11.

Ephes. 6.

Rom. 10.

*mur. Hinc adeò Lectorem vehemen-
ter oramus, ut quæ in hoc libello pla-
cebunt, ea Deo bonorum omnium au-
thori accepta referat: si quæ verò di-
splicebunt, animum voluntatemq̃
nostram, qui communi bo-
no studemus, at-
tendat.*

PRO-

71

PROPOSITIO

QVÆSTIONIS AGI-

tandæ, cum tribus docu-
mentis rei explican-
dæ conuenien-
tibus.

CAPVT I.

Quæstio igitur, quæ
agitanda & dissoluen-
da proponitur est:—
An, si quis sacramen-
tum Eucharistiæ ri-
tè accipere possit, &
sine peccato nihilo-
minus abstinere, melius faciat fre-
quenter accipiendo, quàm abstinendo.
Vt autè res tota planius intelligatur,
& à notioribus progrediamur, propo-
nemus tria documèta, quorum primum
erit.

Quamuis in personis deuotis, tã-
religiosis quàm secularibus, & non
nimis occupatis in secularibus pro-
phanisque negotijs, quæ mentem à
Diuinis nimium auocant, laudabi-
lis ac fructuosa sit quotidiana sacræ
Eu-

DE FREQUENTI

Eucharistiæ sumptio, & id comprobet autoritas grauissimorum Doctorum tam veterum sanctorum, quàm recentium Scholasticorum, ac etiam firmissimæ rationes euincant (vt postea ostendemus) vnde non sint huiusmodi homines vituperatione, sed potius laude vel maxima digni: Nihilominus tamē quod non intendimus in hac disputatione, id est, Frequērationem cōmunionis, saltē octauo quoque die, dignē accedentibus laudabiliorem, vtiliorem, & fructuosiorē, quàm abstinentiam à tali frequentatione esse.

Alterum documentum est Exceptis aliquibus casibus, in quibus de sententia Doctorum ex præcepto, quis communicare iubetur, quilibet potest reliquo anni tempore sine peccato abstinere à communione, etiam existens in statu, in quo potest laudabiliter communicare, quia tum, cū nulla astringatur lege, abstinendo à communione nō peccabit. Vnde quum dicitur laudabilius & vtilius esse frequenter communicare, quàm abstinere, neutiquam intelligimus abstinentes à frequenti cōmunionē aliquo propterea peccato obstringi: sed eos melius facere, qui
ex

ex amore frequentant, quàm qui ex timore se summovent, tametsi id sine crimine facere possunt. Quam tamen in re nos quidem aduersarijs nostris modestiores videri cupimus, qui nolumus reprehendere eos, qui ex tanti reuerentia sacramenti, communioni se abstinant, sed cum D. Augustino, & Beato Thoma eos pro sua fide agere sinimus: cum ipsi contrà parum Christianè, & contra eosdem doctores, eos, qui ex deuotione & amore ad tam salutiferum sacramentũ accedunt, reprehendere & deterrere non desinant.

Tertum documentum: vt dicatur quis laudibiliter hoc Sacramentũ accipere, dignè accedat oportet. Dignitas autẽ hic tripliciter intelligi potest: primò pro quodã naturali valore, & cõdignitate (vt Theologica scholæ more loquamur) sumentis hoc Sacramentũ: & hoc modo nulla creaturã, quãuis excellens, ne ipsa quidẽ beata Virgo dignè potuit hoc dignissimum Sacramentum accipere. Quid enim est homo, aut alia creatura, vt cum Deo comparetur? aut quæ proportio finiti ad infinitum? Deinde potest dignitas accipi pro quadam perfectione virtutum

DE FREQUENTI

ac donori, & præcipue reuerentiæ ac-
deuotionis, vt scilicet ille dicatur di-
gnè accipere, qui cum quadam emi-
nentia virtutum & magna reueren-
tia & deuotione accipit, alioqui di-
catur indignè accipere. Sed neque
hæc dignitas ad dignam huius Sa-
cramenti sumptionem exigitur: Im-
mo sæpe in frequenti eius vsu à Deo
illa donantur, Quum enim sint do-
na Dei, in frequentatione huius tan-
ti Sacramenti, & dantur, & augen-
tur. vnde inquit Gerson: Qui nolunt
accedere ad hoc mysterium sine tali-
bus donis, similes sunt frigidis, qui
nolunt accedere ad ignem, nisi prius
sint calidi.

Postremò capitur dignitas pro dis-
positione, quam Deus requirit in
homine, vt Eucharistiam sine ipsius
ostensione accipiat. Et hæc nil aliud
est in peccatore, quam vel diligens
peccatorum inquisitio, ipsorumque
detestatio, ac constans vitæ corrigen-
dæ propositum cum vera & integra
omnium delictorum confessione:
addendo insuper, vt nullum superio-
rum interdictum impediat: vel in
eo, qui non est sibi conscius admissi
criminis, fides quæ per dilectionem
operatur. Et hæc est dignitas, quæ

ex-

exigitur, vti dignè quis ad hoc Sacramentum accedat. Qui verò sine hac dispositione accedit, proculdubio indignè accedit. & de eo, inquit Paulus: Qui indignè manducat, iudiciū sibi manducat: illamque dispositionem desiderat idem Paulus, quum ait: Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, &c. In hac etiā dispositione includuntur omnia que sacri doctores ad dignam Sacramenti huius sumptionem requirunt, quòd si in aliquibus suæ doctrinæ locis eximias quasdam virtutes desiderare videntur, eas non tanquam necessarias, sed tanquam conducibiles exigere arbitramur, siquidè quòd maior est recipientis dispositio, eò benignius sua dona liberalissimus dominus confert.

1. Cor. 11.

Ex his illud efficitur, imperfectiōnem virtutum, & deuotionis ac reuerentiæ diminutionem, quæ non excludit hanc dignitatem, non reddebat hominem indignum ad sumptionem huius sacramenti, immò posse fructuosè vtiliterque accipere cum ea diminutione reuerentiæ ac deuotionis, quæ in ipsa sumptione solent sæpenumero vi Sacramenti donari & augeri.

G

Quam

DE FREQUENTI
Quam grauititer peccent, qui indignè ad
Eucharistie sacramentum
accedunt.

CAPVT II.

EXcellentissima huius Sacramen-
ti dignitas nobis ostendit, quā
flagitiosum sit ad illud sine disposi-
tione & dignitate iuxta tertio mo-
do dicta accedere: quod & magis no-
bis constabit, si intenta mentis acie
consideremus in eo sumi Christum
Deum, ac redemptorē nostrum, qui
cū sit summa æquitas, nihil æquē
odit ac iniquitatem & peccatum.
Odio enim sunt Deo similiter im-
pius & impietas eius, vt inquit Sa-
piens. Et in psalmis dicitur: Odisti
omnes qui operantur iniquitatem.
Et Dominus per Moysen auersa-
tur impium. Et merirò quidem. Quæ
enim est, inquit Paulus, participatio
iustitiæ cum iniquitate? aut quæ so-
cietas luci ad tenebras? Quæ autem
conuentio Christi ad Belial? Idem
quoque Paulus alibi docet, cū ait.

Sap. 14.
Psalm. 5
Exod. 23.
2. Cor. 6.

1. Cor. 11.

Qui enim manducat, & bibit indi-
gnè, iudicium sibi manducat & bi-
bit: id est, iuxta glossam, sua mandu-
catione se dignum damnatione ef-
ficat.

scit. Et Chrysostomus: Sacrificium *Chrysost.*
hoc (inquit) cibus est spiritualis.
Sicut corporalis cibus dum ventrem
inuenerit aduersis humoribus occu-
parum, amplius lædit, magisque no-
cet, & nullum præstat auxilium: ita
& hic spiritualis cibus si aliquem
reperit malignitate pollutum, magis
eum perdet, non sui natura, sed acci-
pientis vitio.

Bernardus etiam de modo viuen- *Bernard.*
di ad sororem, sermone de commu-
nitione, ait: Ergo quid manducat pec-
cator, & quid bibit? non utique car-
nem & sanguinem spiritualiter ad
suam salutem, sed iudicium ad suam
damnationem: licet videatur cum cæ-
teris Sacramentum altaris percipere.
Et in eodem sermone: Corpus Do-
mini sine dubio est vita illis, qui-
bus **CHRISTVS** est vita: Illis ve-
rò est mors, qui per culpam & igno-
rantiam ac negligentiam membra
sunt diaboli. Ad hæc quàm graue sit
scelus, quantamque perniciem in-
digna huius sacramenti sumptio se-
cum afferat, inde colligitur: quod à
sanctis Iudæ proditione compara-
tur. Vnde Beatus Hieronymus in *Hierony.*
quadam epistola ad sacerdotes: Dic
inquit, quisquis fueris, qui sacramen-

DE FREQUENTI

ta sumis, qualiter cum eis labijs filium Dei oscularis, quibus osculatus es labia meretricis. O Iuda filium Hominis osculo tradis? Et Be-

Augstin.

atus Augsti. Non minus peccant, qui tradunt Christum peccatoribus membris, quam qui Christum tradiderunt crucifigentibus Iudæis.

Traijciunt enim hi Christū in peccati locum, qui est in potestate demonum, sicut Iudas tradidit ipsum manibus iniquis Iudæorum. Beatus

Remigius.

etiā Remigius: Væ, inquit, tradentibus Christum ad crucifigendum, sed væ cum maligna conscientia sub Sacramento sumentibus illum, li et si non tradunt Iudæis ad crucifigendum, tradunt tamen ipsum membris inimici ad sumendum. Et beatus Bernardus in sermone de coena

Bernard.

Domini: Qui enim secundum carnem viuunt, & post carnalia euagantur, catena vitiorum compediti, cum Iuda proditore venenum accipiunt, spiritualis suspendij laqueum incurrunt, grauissimè damnandi, tum pro multiplici reatu, tum pro Sacramenti contemptu: quod reuera accipiunt, sed essentia, non salubri efficacia. Beda quoque ait:

Beda.

In sempiternum væ homini illi, qui ad

ad mensam Domini indignè accedit : ille enim in Exemplum Iudæ filium Hominiſ tradit, non Indæis quidem peccatoribus, sed peccatoribus membris, scilicet suis, qui Domini corporis Sacramentum accipere temerariè præsumunt. Comparatur etiam à doctõribus indigna sumptip peccato crucifigētium Christum. sicut enim crucifixores Christi, qui sponte ex nimia charitate vitam suam pro salute hominum profundere volebat, ipsum malitiosè in suam perniciem occiderunt : ira & indignè communicantes passionis Christi memoriale, quod ipse vt medicinam salutarem in peccatorum expiationem nimio amore reliquerat. quantum in ipsis est, euacuant: non sibi ad salutem, sed in interitum sempiternum sumentes. Et quidem Iudæi, si Regem gloriæ cognouissent, nunquam utique crucifixissent : Tu verò quoties indignè sumis hoc salutare Sacramentum, quantum in te est, & sciens, & volens toties Christum cruci affigis. Ad hæc non nisi puros integrosque & ad omni peccati labe immunes ad sacrosanctum Eucharistiæ mysteriũ accedere oportere, in Ex- *Exod. 306*

DE FREQUENTI

Leu. 21.

Joan. 13.

Matth. 15.

modo significatum est: cū Aaron eiusque filiis præceptum fuit, ne tabernaculum testimonij accessuri ad altare, vt in eo domino thymiama offerrent, nisi prius manus, ac pedes lauissent, ingrederentur. Quod si tanta corporis munditia ad altare thymiamatis accessuris necessaria erat, nos, qui in lege gratiæ sumus, illotis animis ad Christi corpus sumentum accedemus? Idem & in Leuitico præsignatur, vbi legitur: Si quis de semine Aaron maculam habuerit, non offerat Deo panes, neque ad mysterium eius accedat. **CHRISTVS** etiam apud Ioannem corpus suum discipulis, nisi prius lotis eorum pedibus tradere noluit. Quare satis profectò declarauit, ante prauos animorum affectus esse purgandos, quàm ad sacram ipsius corporis sumptionem accedatur. Idque nobis significare ipsum voluisse, inde colligitur, quod cū non veruisset discipulos suos communes cibos illotis manibus sumere, ad hoc Sacramentum non nisi lotis pedibus, id est, prauis affectibus purgatis eos accedere passus est. Quos quia Iudas mundos ad illius sumptionem facta externa pedum lotionem, non ha-

habuit, miserrimum sortitus est exitum: siquidem laqueo suspensus ad inferos aeternis cruciatibus torquendus est deturbatus Et Paulus, quod periculum eos maneat, qui impura mente Eucharistiæ Sacramentum accipere audent, memorat: *1. Cor. 11.* Ideo inter vos (inquit) multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Ex his, & alijs, quæ breuitatis causa prætermitto, satis constat, quam nefarium sit scelus, tam dignum sacramentum indignè sumere. Hæc autem attuli, ne, qui frequentationem illius reprehendunt, eos nos probare existiment, qui obscæno ore & immundo corde accedunt: cum ipsos maximè vituperemus, & hortemur vnumquemque cum Paulo, ut probeat seipsum homo, & sic de pane illo edat: probeat se inquam, per veram contritionem, & integrâ suorum peccatorum confessionem, probeat se per deterioris vitæ in vitam sanctam, in vitam tanto hospite dignam mutationem. Neque enim in eo versatur questio, an impius & indignus frequentando hoc Sacramentum melius agat, quàm abstinendo. Iam enim ex supradictis constat, cum non solum non melius a-

G 4 gere,

DE FREQUENTI

gere, verum iniquissimè agere, si vel semel accipiat. sed quod hic quaeritur, est: an existens in eo statu, in quo potest laudabiliter communicare, melius ac fructuosius agat, frequentando talem communionem, quam abstinendo ab ea, & non nisi semel vel iterum in anno communicando.

*Argumenta aduersariorum, & ad ea
responsiones*

CAPVT II.

Sic intellecta quaestione, nonnulli, qui sibi religiosi videntur, rectius ac utilius esse arbitrantur, à frequenti communione abstinere, quam frequenter communicare: reprehenduntque vehementer eos, qui contra sentiunt: quique sacram ipsam communionem frequentant: suamque opinionem multis rationibus probare nituntur, duas nos ordine singulas proponemus, propositasque dissoluemus: ex quibus apparebit, quam infirmo fundamento fulciantur, ad asserendum dogma adèd paradoxum, ut ferè idoneus author, siue priscos patres, maioresque, siue recentiores scriptores in-

tue-

uearis, & consulas, nullus inueniatur, qui hac in re non vehementer ab istis differat.

Sit igitur hæc prima ratio: Christum dominum semetipsum in Sacramento non nisi semel, idque in vltima cœna post institutionem illius tradidisse: non debere igitur nos ad hoc sacrosanctum mysterium tam frequenter accedere.

Ad quam respondetur: Agnum paschalem figuram fuisse mortis Christi, & huius sacramenti: quatenus autem sacramenti huius figura fuit, impletam fuisse in vltima cœna, cùm hoc Sacramentum Christus instituit, suisque omnibus Apostolis tradidit: & cùm statim fuerit subsequuta mors, non oportuisse hoc ipsum eis iterum tradere: quanquam reuera ex sententia Chrysostomi & Augustini, & aliorum grauissimorum doctorum, Christus post resurrectionem duobus discipulis, qui bus Emaus petentibus se comitem adiunxit, communionem tradidit, vbi Dominum illi in fractione panis agnouerunt. Verùm satis hanc frequentationem probasse videmus, cùm inter cœnandum instituto iam Sacramento, datoque discipulis

*Chrysos. ho
mil. 17. in
Mat. Augu.
li. 3. de con
Euangel.
Luc. 24.*

G 5 suis

DE FREQUENTI

Luc. 21.

2. Cor. 11.

suis, hortatus est eos, vt idem facerent: Hoc facite, inquit, in meam cōmemorationem. Quod & ipsi accuratè satis seruauerunt, vt ex Apostolicis Actis, & ex Paulo mox ostendemus.

Hierony.

Deinde vulgata illa producent exempla: B. videlicet Marcum Euangelistam sibi pollicem amputasse, vt sacerdotio ineptus reperiretur, authore Hieronymo in prologo in Marcum B. etiam Franciscum, aliosque sanctissimos viros ob tanti reuerentiam Sacramenti sacerdotium recusasse. Beatum quoque Benedictum diu à communione abstinuisse. Ergo nos nocentissimos non debere ad illud tam audacter accedere.

Gerson.

Sed facile est cum Gersone cancellario Parisiensi respondere: Facta quorundam sanctorum pia interpretatione venerari, & admirari magis, quàm imitari nos oportere: sunt enim dona & vocationes in diuersis, prout spiritus sanctus vult. Varia nanque operatus est Dominus in sanctis suis, in quibus semper vbique est mirabilis, ad commendationem diuersarum virtutum.

Gregorius.

Nam contra Diuus Gregorius 4.
Dia

Dialogo. narrat, Cassium Episcopum Narniensem, qui quotidianum sacrificium Deo offerre consueverat, seque in lachrymis inter ipsa sacrificiorum arcana mactabat, mandatum Domini accepisse, dicentis: Operare quod operaris, non cesseret pes tuus, non cesseret manus tua natali Apostolorum venies ad me, & retribuam tibi mercedem tuam: eumque post septem annos ipso Apostolorum natali, cum Missarum solennia peregisset, confestim migrasse ad Dominum, Hinc igitur intelligi debet hanc Deo in vno, illam in alio placuisse virtutem, Ceterum etsi in illis sanctis humilitas & modestia laudatur, qua Sacerdotium propter dignitatis magnitudinem recusarunt, non inde sequitur eos non frequenter communicasse: immo constantissime credendum est, Beatum Marcum aliorum Apostolorum traditiones, & consuetudinem nascentis Ecclesiae secutum fuisse: in qua frequentabatur communio, ut est in Actorum secundo capite, ubi legitur: Omnes fideles erant perseverantes in doctrina Apostolorum, communicatione, & fractione panis. Et hunc fuisse mo-

DE FREQUENTI

rem & disciplinam surgentis Ecclesiae, postea pluribus ostendemus. Beatum quoque Franciscum pie credere possumus, ut erat religiosissimus, frequenti communione usum fuisse. Quodd si Beatus Benedictus legitur diu abstinuisse à comunione, id non eò fecisse existimamus, quodd timeret ad hoc sacramentum accedere, quo se, cum instare mortem videret; tam piè ac religiosè cōmunijr, sed cum in vastam solitudinem secedere decreuisset, vbi diu ab hominum semotus consuetudine latuit, Sacramentali vti sumptione non potuit, sed spiritali tantum modo fruebatur. Cum verò ad cœnobìa communem cum alijs vitam acturus se contulit, non dubitamus, quin pro ipsius in Christum deuotione ad pristinam illius frequentationem redierit, qua ante discessum ad eremum usum eum fuisse constantissimè credimus. Quodd si aliter se res habet, non ideo frequens sacrae Eucharistiae vsus reprehendendus est, quem tot sanctissimi, ac doctissimi Patres verbis, rebusque gestis ac moribus (ut postea docebimus) tantopere commendauerunt.

Aiunt

Aiunt præterea : Paulus monet, *1. Cor. 11.*
 vt probet seipsum homo, & sic de
 pane illo edat, &c. Hæc autem pro-
 batio, quæ adhibetur, vt digne quis
 accedat, & nō sibi iudicium mandu- *Eccle. 9.*
 cet, difficilis est & periculosa : quia
 nemo scit, vtrum amore, vel odio di- *Eccle. 3.*
 gnus sit. Et: Qui amat periculum, pe-
 ribit in illo. Ergo tutius est rare, quā
 sæpe communicare.

Iis, quæ in tertio documento po-
 suimus, hæc obiectio labefactatur.
 Probatio enim, quam requirit Bea-
 tus Paulus in peccatore, est diligens
 conscientie examinatio, & omnium
 mortalium peccatorum contritio cū
 firma vitæ corrigendæ deliberatio-
 ne, cumque integra eorundem con-
 fessione. Vel, in iustificato, fides, quæ
 per dilectionem operatur, quā scho-
 lastici doctores fidē formatā vocant.
 Qui hoc ex animo fecerit, confidens
 magis Christi gratiæ, quā sibi satis
 probatus accedit. Neq; enim in hac
 probatione certitudo aliqua superna-
 turalis desideratur, qua se à peccato
 vacuum, vel Deo gratum esse cogno-
 scat: quia hæc habetur solum per re-
 uelationem: nec requiritur certitudo
 naturalis, quæ habetur de necessarijs
 vel contingentibus per experiētiā

DE FREQUENTI

cognitis : sed satis est certitudo moralis, quæ ex probabilibus coniecturis existit, qualis sufficit in morali negotio, & actibus humanis, ut ait Philosophus. Ethico. Et hæc certitudo satis habetur per probationem iam positam. Nec ea probatio est adeò difficilis, si modo diligentiam adhibere quis velit. Quòd si quo modo difficilis est, longe perfectò difficilior est ei, qui semel tantum in anno Eucharistiam sumit: cùm ex doctrina sanctorum nulla via sit ad bene se disponendum faciliior, quam frequens huius Sacramenti perceptio, Ad illud Ecclesiastæ: Nemo scit utrum amore, vel odio dignus sit: responderi potest, primo: Loqui eum de amore, vel odio finali: ut ex sequentibus in eodem contextu colligitur: sed omnia in futurum servantur incerta. Vel potest dici, neminem scire certitudine supernaturali, vel naturali, ut superius dictum est, sed certitudine morali facillè posse: & hæc per se satis est, ut quis probatus accedat: neque amat periculum qui sic accedit: Nā ægrotus, qui de optimi & peritissimi medici sententia consilioque accipit medecinam, neutiquam se periculo

COMMUNIONE. 80

culo mortis exponit: sed contrap-
tius optima ratione saluti consulit,
vitamque suam tuetur.

Obijciunt adhuc Augustinum in *Augustino*
libro de Ecclesiasticis dogmat. ita
scribentem: Quotidie Eucharistiæ
communione accipere, nec laudo,
nec reprehendo. Ergo, ne se expo-
nat periculo peccandi, melius est
abstinere, quam communionem fre-
quentare.

Ad quam rationem primo dici-
mus, librum illum de Ecclesiast. do-
gmatib. multorum doctissimorum
viro- rum iudicio ex Augustini offi-
cina non prodijisse, sed ad Alcuino
esse conscriptum, ut colligitur ex
Ioanne Trite-
mio. de scriptoribus
Ecclesiasticis, Idque quam verum sit
vel ex eo intelligitur, quod ipse Au-
gustinus in multis locis suæ doctri-
næ quotidianam sumptionem san-
ctissimæ Eucharistiæ vel probat, ad
eamque Christianos adhortatur, vel
certè vnumquemque agere pro suæ
fidei deuotione permittit, ut po-
stea planius ostendemus, sed sic cu-
iusuis ille liber, siue Augustini, siue
Alcuini, certè illa autoritas, quam
aduersarij magni faciunt, tantum
abest, ut nostro proposito aduerse-
tur.

DE FREQUENTI

tur, vt etiam maximè hanc, quàm nos afferimus, veritatem confirmet. Vbi enim dicit Quotidie Eucharistiæ communionem accipere nec laudo, nec reprehendo: statim subiungit: Omnibus tamen diebus Dominicis communicandū suadeo & hortor, si tamen mens sine affectu peccandi sit. Ex quibus verbis, Dominicis saltem diebus frequentare communionem laudabilius erit, quàm abstinere, cū ad id nos ille author hortetur. Et hoc est, quod præcipuè in propofita quæstione versatur. Præterea postquam hic dixit: Quotidie communionem accipere nec laudo, nec reprehendo. Idem in Epistola 118.

Augustin. scribens ad Ianuarium, ita ait: Si quisquam dixerit non quotidie accipiendam Eucharistiam, alius affirmat quotidie, faciat vnusquisque quod secundum suam fidem piè credit esse faciendum. Itaque si Augustinus non reprehendit quotidie communicantes: sed, vt faciat vnusquisque quod secundum suam fidem piè credit esse faciendum, suadet: quare tu tam facilè ac temerariè reprehendis eos, qui ex deuotione, & secundum suam fidem piè quotidie volunt communicare? Vt eodem argumento
vta

vtamur, quo Beata Catherina Senensis vsa est, cum cuidam tam frequentem communionem hac Augustini autoritate sibi obijcienti, coram multis ita respondit (vt in vita ipsius scribit Beatus Antoninus) Ex quo Augustinus non me vituperat in dictis suis, quare vos, Pater Reuerende, me vituperatis? Quodd si Augustinus, vel quicumque alius fuit ille author, nec laudat, nec reprehendit quotidie communicantes, id non ideo fit, quod minus praestet quotidie communicare: sed quia cum sit ea res ex his, quae in vtranque partem torquentur, potest bene & male, cum fructu & cum pernicie sumi. Vt enim est vita bonis, ita etiam mors est malis. Neque verò, si ex fide & deuotione quis sumat, non bene & cum vberissimo fructu sumit? Quare desinant passim obijcere huius Doctoris autoritatem, qui cum aperte contra ipsos faciat, nostramque veritatem confirmet, vel in hoc isti suam inscitiam, vel deprauatum affectum produnt. Quantò rectius agerent si discussis iam falsitatis tenebris, praesente hac veritatis luce, nobiscum, imò verò cum omnibus Orthodoxis Catholicisque

Beata Catherina.

DE FREQUENTI

que Doctoribus sentirent, ac omnes
vnâ cum eximio illo Doctore hor-
tarentur, vt dominicis saltem diebus
communicarent, gustarentque quam
suauis est Dominus.

Bonauent. Adducunt etiam aliqui contra
lib. 2. ca. 18. frequentem communionem illud B.
Bonauenturæ de profectu religioso-
rum: vix aliquem videri ita factum
esse, cui non sufficiat semel in se-
ptimana ex consuetudine commu-
nicare.

Ad quod respondemus, primum:
Beatum Bonauenturam non im-
probare hic semel in hebdomada
communionem: quod proposito no-
stro satis esset. Affirmamus deinde
ijs verbis frequentioremmu-
nionem minus reprehendi, si subsit
aliqua causa, cum ille dicat: Suffice-
re semel in hebdomada communi-
care: nisi specialis causa, vel ratio sæ-
pius suadeat, sed tantum commu-
nionem ex consuetudine magis,
quam ex deuotione frequentatam
dissuadere videtur. Et hanc esse hu-
ius Doctoris sententiam ex eo per-
spicimus, quod paulo post mirifi-
cis sacrosanctæ Eucharistiæ effe-
ctibus enumeratis, subiungit: Sa-
lubre tamen est (inquit) & utile
quod

quod homo saepe se ad illius medicamenti sumptionem praeperet: & quanto deuotius valet, illud percipere studeat, &c. Et post pauca: Et licet (inquit) tepidè, tamen confidens de misericordia Dei fiducialiter accedat. Hæc ille. Vnde satis constat ex sententia huius viri, etsi satis sit semel in hebdomada communicare, non tamen cuiquam beneparato frequentiozem communionem vitam esse. Vt si peritus medicus alicui sano diceret, satis ei fore, si bis in die comedat, non hinc verteret, si is sanus, indigentiam cibi, ad eumque in aliam substantiam conuertendum vim concoquendi idoneam sentiret, ter in die comedere, cum id etiam magno cum fructu & emolumento fore perspiceret. Quare si ad præstantiam dignitatemque Sacramenti, & ad nostram tenuitatem atque indignitatem respiciamus, satis erit nobis, non dico semel in hebdomada, sed semel in vita communicare. Si verò CHRIS TI benignitatem & liberalitatem vltro ad hoc sacrum conuiuium nos inuitantis attendamus, non est, cur frequenter accedere timeamus, dum probati (vt diximus) accedamus.

Ad-

DE FREQUENTI

Adhuc contràdicent : tutiorem vi-
am semper esse tenendam: cùm au-
tem in communione spiritali ni-
hil, in sacramentali verò, quòd ma-
gna probatio & puritas desideratur
multum insit periculi : satius esse spi-
ritualiter sæpe, Sacramentaliter rarò
communicare.

Hæc ratio si aliquid probaret, e-
tiam illud probaret, Eucharistiam
nunquam esse sumendam. Semper
enim periculum timeretur. Quod
quid dici potest absurdus? Duius
Bonauent. verò Bonaventura hoc argumentum
ira refellit: Etiam si sit securius com-
municare spiritaliter, quam Sacra-
mentaliter: est tamen vtilius com-
municare Sacramentaliter. Potest
& aliter obiectio dilui, si negetur se-
curius esse spiritaliter, quam sa-
cramentaliter communicare, imò
æquè tutum id esse contendimus:
quia dispositio interior, quæ ad di-
gnam sumptionem spiritalem re-
quiritur, eadem ad dignam sum-
ptionem sacramentalem satis esse pu-
tatur: propterea quod, vt dignè su-
matur spiritaliter, conscientiam cu-
iusvis capitalis criminis expertem
esse oportet: & hoc satis est ad di-
gnam sumptionem Sacramentalem,
ideo

ideoque est æqualis securitas : quia dispositiones exteriores, quæ requiruntur, vt ieiunium, & alia, satis certæ sunt, & à periculo vacuæ. Præterea dicimus esse non solum æquetutum communicare Sacramentaliter, sed etiam magis, vt inquit *Adrianus* in suo. 4 Siquidem frequentius accedendo virtute operis operati Sacramenti. sæpe quis, cum alioqui peccati reus esset, potius veniam peccati assequitur, quam ex sumptione nouo se peccato obstringat: dum tamen se, vt dignè sumat, diligenter instituere, & præperare contendat. Illud nanque censetur minus securum, vbi regularius accidit detrimentum : vt in spirituali sumptione contingit, in qua non confertur ea gratia, quæ in sumptione Sacramentali, vi ipsius Sacramenti percipitur. Nec dicendus est quis periculo se mortis exponere, vbi remedia adhibet, ex quibus se consecuturum sanitatem verissimilipotest coniectura colligere. Vt ergo is, qui se peritissimis medicis credit, etiam si mors consequatur, periculo se mortis obijcere dicendus non est: ita qui digna prius cura diligentiaque adhibita, de consilio

Pau

DE FREQUENTI

Pauli communicat, ei periculosa esse communio dicenda non est.

Addunt præterea: Qui frequenter communicat, suum commodum spectat: qui verò ex reuerentia abstinere, Dei gloriam & dignitatem Maiestatis attendit, ad quam ex humilitate veretur accedere: præstat autem gloriam Dei, quàm suum commodum cogitare: ergo melius est abstinere, quàm frequentare.

Ad hoc nos ita respondemus, ve negemus, qui communicat Sacramentum taliter, eum suo commodo tantum atque utilitati consulere. Imò verò multò magis diuinæ gloriæ rationem ipsum habere contendimus. Dum enim ad hoc Sacramentum accedit, refert summam Dei charitatem, qua pro nobis dignatus est in cruce pati, refert summam potentiam, qua tam mirabiliter in tam parua Sacramenti specie se nobis præbere voluit: refert infinitam bonitatem, qua se nobis indignis in refectionem animæ donare placuit cibum vitæ: refert denique ineffabilem sapientiam, ut nos eo ordine quo ab innocentiae statu excidimus, repararet. Vnde inquit Innocentius: **Panem Angelorum manducauit homo**

Innocent.

mo, quatenus vnde mors oriebatur inde vita resurgeret.

Deinde dicunt: Non est frequenter accedendum ad communionem, ne ex frequentatione ad contemptum tam pretiosi muneris veniamus. Nimia enim familiaritas (ve vulgo dicitur) parit contemptum. Ergo rarius est accedendum, ut reuerentius accedatur.

Respondetur: Et si apud vulgares homines familiaritas solet parere contemptum, inter sapientes tamen ac perfectos longè aliter evenit. Quod enim magis alicuius virtutes præstantiamque perspiciunt, tantò magis eum admirantur ac venerantur. Sed cum pro cõditione hominis miseræ vitæ nullus aded sapiens atque defectus inueniatur, quin aliquo perfectu, qui per nimiam familiaritatem sese prodit, laboret: ed fit, ut aliquando ex nimia familiaritate opinio de aliquo & existimatio minuat. Ad contemptum autem nunquam sapiens devenit ob quoscunque defectus, cum nemo sit, qui sine peccato vivat, Ioan. 1. Ioan. 2. nis testimonio, qui ait: Si dixerimus, quod peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non

DE FREQUENTI

non est. Verum cum CHRISTVS
 DEVS ac redemptor noster infinita
 sit perfectione, & bonitate inexpli-
 cabili, quas nos ob nostræ intelligen-
 tiæ imbecillitatem, nostræque virtu-
 tis angustias capere non possumus,
 per contemplationem, & vsum hu-
 ius adorandi Sacramenti proprius ad
 illarum cognitionem accedimus, &
 quò frequentius illud accipimus, eò
 planius CHRISTI bonitatem ac
 beneficia nobis per ipsum collata
 perspicimus. Vnde tantum abest, vt
 hæc familiaritas contemptum pariat
 (si ex fide, & amore eius accedimus)
 vt etiam per illam infinitum diuinæ
 perfectionis, ac excellentiæ pelagus
 penetrantes, in ardentissimum il-
 lius amorem, deuotionem, cultum-
 que rapiamur, ac toti venerabundi
 intima animi submissione tam im-
 mensam Dei ac Christi nostri libe-
 ralitatem bonitatemque adorantes,
 prosternamur. Si enim Angeli, qui
 perfectissimè DEVM cognoscunt,
 cum quo familiarissimè assidueque
 versantur, continenter laudant eius
 Maiestatem, quam adorant Domi-
 nationes, ac tremunt potestates, Che-
 rubin quoque, ac Seraphin non ces-
 sant quotidie clamare, dicentes: San-
 ctus,

Deus, Sanctus, Săctus: quomodo nos, fidenti myſterij ratione deprehenſa perſpectaque, frequenter acceſſerimus, tantorum bonorum largitorem ac benigniſſimum redemptorē contemnemus: & non magis eius Maieſtatem, quanta maxima poſſumus reuerentia, & religione adorabimus, & ſummam ſingularemque bonitatem ac benignitatem amplectemur?

Atqui (rurſus obijcient) videmus eos, qui frequenter communicāt, ſecularibus negotijs eſſe diſtinctos, parumque in via Domini progredi: neque ſuam vitam excolere melioribus & honeſtioribus moribus: quæ res vel maximè populum Dei poteſt, ac ſolet offendere: cū potius, ut monet B. Auguſtinus, deberet mutare vitam, qui vellet accipere vitam,

Auguſtin.

Sed reſpondetur, experientia comperit eſſe, in eis, qui hoc diuinum myſterium ex fide & deuotione frequentant, mirificam fieri vitæ morumque mutationem: cū luxuriam, impudicitiam, ambitionem, ſuperbiam, auaritiam, aliosque humanæ vitæ morbos ex animis euellant, & in eorum vitiorum locum contrarias virtutes inferant, tempe-

H

ran-

DE FREQUENTI

rantiam, castitatem, humilitatem, liberalitatem, patientiam, rerumque mundanarum contemptum. Quod si aliqui earum rerum amore capti, & humanæ vitæ illecebris delintri, & inanibus curis oppressi, hanc sacram communionem frequentant, id evenit, quia hos non fides, aut erga Deum charitas: sed potius hypocrisis, vel avaritia ducit. Quales sanè, si modo sunt Catholici, paucissimos credimus inveniri. Si verò frequentantes communionem aliquando in aliquod peccatum quamvis lethale inciderint, non propterea debet reprehendi sancta communio, quæ tam vberes nobis parit fructus, cum id vel ab ignorantia, vel à nostræ naturæ imbecillitate profiscatur. Neque enim propterea quòd frequenter quis communicat, statim est confirmatus in gratia, ut amplius peccare non possit: sed libera in eo vel benè vel malè agendi facultas servatur. Petrus enim accepta communionem ab ipso Christo, ea ipsa nocte negavit illum, iureiurando affirmans atque anathematizans, se illum non cognovisse. Discipuli vero omnes eadem ferè ipsa hora, qua communionem acceperant, relicto

Math. 26. Chri-

Christo, quem usque ad mortem constantissimè sese sequuturos & nunquam negaturos promiserant, suæ fidei & promissionis obliti, fugerunt. Permittit nanque suos aliquando Deus labi, ut suam imbecillitatem agnoscentes, sub omnipotenti manu eius humilientur, & ad ipsum alacrius & ardentius conuertantur, unde inquit Paulus: *Cum infirmor, tunc potens sum.* Et in Psalmo dicitur: *Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine.* Quod si aliqui à communione ad seruilis opera, seculariaque negotia, honesta tamen atque legitima, & animum non multum à spiritu auocantia (de his enim loquimur) se referunt: eos minimè reprehendendos esse existimamus: cū in hominibus simplicibus & vulg opinione abiectis, Spiritus ille diuinus dignū sibi habitaculū, in quo requiescat, sapissimè parare dignetur.

Instabunt adhuc, & dicent: Si frequens communio esset adedò utilis & fructuosa, ab Ecclesia cerè ea indiceretur, & in Religionibus, & Coenobijs institueretur, ac usurperetur. Sed nihil tale præcipitur ab Ecclesia, nec in Religionibus præ-

H 2

scri-

DE FREQUENTI

scribitur. Ergo non videtur aded
utilis.

Ad quod respondetur: initio nascentis Ecclesiæ, in qua vigeat charitas, eam fuisse per multa tempora consuetudinem, ut quotidie, vel frequenter communicarent: ut patet ex Act. Apost. 2 & ut paulò post ex Hieron. & alijs ostendemus. A-

Asto. 2.

Anacletus

nacletus etiam Papa instituit, ac præcepit, ut omnes fideles peracta consecratione communicarent: recusantes autem Ecclesiasticis liminibus prohiberentur. deinde decretum fuit in Ecclesia, ut singulis Dominicis communicarent. Postea vero tepescente charitate, Fabianus

Fabianus.

Papa sancivit, ut saltem ter in anno communicarent, in Pascha, Pentecoste, & Natiuitate. Demùm frigescente iam charitate, & penè extincta, Innocentius tertius extra de

Innocent.

pœnit. & remiss. c. Omnis, edixit, ut ad minimum semel in anno communicarent, idque in Pascha. Vbi est præcipuè aduertendum, quod quâuis Ecclesia, à Spiritus sancto gubernata toties præceptum communicandi pro temporum conditione mutauerit, nunquam tamen frequenter communicare prohibuit, sed po-

porius ne prohiberetur, prohibuit:
 ut est in de consec. distin. 2. ca. Non
 prohibeat: Quod nos postea addu-
 cemus. Quod si hac nostra ætate
 antiquus ille & laudabilis mos fre-
 quentius communicandi à CHRIS-
 TIANIS fidelibus renouatur, certè ama-
 tores passionis eius & diuini cultus,
 & Christianæ pietatis studiosi, de-
 berent impingentes Deo gratias agere,
 si quid Christianum scaperent, quodd
 aliqua iam foelicis illius nascentis
 Ecclesiæ species apparere, & extin-
 cta pene charitas excitari, ac reuif-
 cere per fidem ac deuotionem ad
 hoc præclarum & illustre Sacramen-
 tum inciperet. Ad id autem, quod
 de Religionibus dicitur, nos res-
 pondemus: In omnibus verè pro-
 batis religionibus morem esse, ut o-
 mnes sacerdotes quotidie, aut certè
 frequentissimè communicent. De
 Diaconis autem, & Laicis, earum a-
 liquæ statuerunt, ut singulis hebdo-
 madibus, aliæ ut singulis mensibus
 communicent: neque prohibent fre-
 quentius accedere, si quem animad-
 uerterint fide & deuotione duci, fa-
 cta coniectura ex moribus & vita.
 Quodd si aliquibus ita frequenti com-
 munionem interdicator, piè credendū

*De conse.
Dist. 2.*

H 3 est,

DE FREQUENTI

est; illos humilitate, vel aliqua honesta ratione duci, ut periculis, quæ aliquando à malitia hominum proficisci solent, prouideant: quod tamen non est adducendum pro vniuersali documento, cum innumera- biles patres, ac religiosi viri ad frequentationem communionis sæpe monachos adhortentur: in quibus est Beatus Apollonius, qui (ut est in vitis Patrum) monebat, ut, si fieri posset, Monachi quotidie communica- rent: ne si quis longe se à Sacra- mento subtraxisset, subtraheretur à Deo. Et Diuus Hieronymus, qui in Regula ad Eustochium, cap. 19. idem facit, ut suo loco docebimus.

Appolloni.

Hierony.

Affirmabunt quoque, abstinendum esse à frequenti communione, quod ex ea (ut ipsi putant) reuerentia, & erga tantum Sacramentum cultus imminutio sequatur: & ex sententia Doctorum, illi, qui diminutionem reuerentia, ac deuotionis in frequentatione Eucharistia sentiunt, debent abstinere, ut postea reuerentius, religiosiusque accedant.

Ad hoc nos dicimus, D. Thomam in 4. sent. dist. 12. (vnde aduersarij materiam obiectæ rationis sumpserunt

run

runt) ita scribere : In hoc sacramento duo requiruntur ex parte recipientis, scilicet Desiderium coniunctionis cum CHRISTO, quod facit amor, & Reuerentia Sacramenti, quod pertinet ad donum timoris. Primum horum incitat ad quotidianam huius Sacramenti frequentationem, sed secundum retrahit : non si aliquis experiētia comperisset ex quotidiana sumptione augeri amoris feruorem, & reuerentiam non minui, talis deberet quotidie communicare: si autem sentiret per quotidianam frequentationem reuerentiam minui, & feruorem non multum augeri, tales deberet aliquando abstinere, vt postmodum cum maiori reuerentia ac deuotione accederet. Vnde quātum ad hoc vnusquisque iudicio suo relinquendus est. Ex quibus verbis Thomæ, cum dicit: si quis ex quotidiana sumptione sentit, in se augeri amoris feruorem, & reuerentiam non minui, debet quotidie communicare: colligitur, falsū illud dici : Qui frequenter communicat, semper diminutionem deuotionis & reuerentiæ sentiet. Alioqui distinctio D. Thomæ esset nulla, si nemo id augmentum

DE FREQUENTI

ex frequentatione sentiret: quæ sententia præterquam quoddam temeraria est, & contra mentem tanti Doctoris, innumerabiles etiam religiosos ac seculares homines damnaret, qui quotidie, aut frequenter cum magno (ut credendum est) fructu & deuotionis augmento communicant. Deinde cuperem ex te scire, unde noscas eos, qui quotidie communicant, tale deuotionis augmentum non sentire? cum & ipsi dicant se illud experiri, ac ideo frequenter accedere: & D. Thomas vnà cum Augusti. moneat, vnumquemque relinquendum esse suæ discretionis iudicio? Quoddam si tu tale augmentum non sentis, abstineas in Domino: nemo certè molestus tibi erit: tu modò alios suæ discretionis iudicio relinquant, & tam cœlesti dono, & interna consolatione frequenter gaudere permittas. Præterea cum Diuus Thomas ait: Qui sentiret per talem frequentationem reuerentiam minui, & deuotionem non augeri, debet aliquando abstinere: non hoc dicit: Debet abstinere per annum, vel per menses, aut aliquod longum tempus: sed aliquando, id est, tantisper, dum se præparat: ut reuerentius de-

COMMUNIONE.

deuotiusque accedat. Ad quam preparationem non requiruntur anni, vel menses, sed quoduis tempus quantumuis breue, satis erit. Non enim temporis longitudo facit hominem reuerentem vel deuotum, sed tum preparatio, per considerationem tantæ maiestatis, suæque propriæ utilitatis, & indignitatis cognitionem, tum vitæ deterioris in vitam meliorem mutatio. Quodd summa quadam cum pietate nos docet B. Ambrosius cum ait: Sic uiue, ut merearis quotidie accipere: qui non meretur quotidie accipere, non meretur post annum accipere. Aduertendum tamen est, quamuis D. Thomas fuerit, in ea sententia probabili quidem, & quæ minimè contra veritatem nostram faciat: esse tamen multos alios doctissimos viros, qui ita asserant, quamuis aliqui non sentiant augmentum deuotionis, ac reuerentiæ, immo diminutionem potius (dummodo absit contemptus) non debere hos propterea à frequenti communione abstinere: quia insignis & singularis deuotio, ac reuerentia non sunt necessariae ad dignam sumptionem, ut in tertio documento planum fe-

*Amb. li. 5.
de Sacra-
men. ca. 4.*

H 5 cimus.

DE FREQUENTI

Bonaue[n].

cimus . Vnde Beatus Bonauentura
in rebus spiritualibus versatissimus
& in primis deuotus lib. 2 . de profe-
ctu religiosorum cap. 87 . de huius sa-
cro sancti mysterij frequentatione lo-
quens, sanè quàm piè ac religiosè nos
admonet : Et licet (inquit) quan-
doque tepidè , tamen confidens de
misericordia Dei, fiducialiter acce-
dat . Quia si se indignum reputat,
cogitet quod tantò magis eget &
necessè habet requirere medicū, quā-
tò magis senserit se a grotum . Non
enim est opus valentibus medico ,
sed malè habentibus . Neque ideo
quæris te iungere C H R I S T O , vt
tu eū sanctifices, sed vt tu sanctifice-
ris ab illo. Et subiungit: Neque pro-
pterea prætermittenda est sacra com-
munio, si quandoque non sentit ho-
mo specialem deuotionis gratiam,
cū se ad illam præparare studet: vel
in ipsa perceptione, vel post fortè mi-
nus deuotum se sentit , quàm veller.
Vides quanta verborum pietate nos
Doctor hic doceat prætermittend-
am non esse communionem: quam-
uis in ipsa perceptione, vel post, te-
pidos & minus deuotos nos sentia-
mus, cū ad eam nos præparare stu-
demus. Nimirum propter multipli-

cem

cem virtutum & donorum gratiam
 quæ in ipsa perceptione ab omni-
 potente Deo nobis benignissimè con-
 feruntur. Quod si sæpe à nobis ea
 non ita perspiciuntur, ac sentiuntur,
 non propterea minus à Deo tribui
 dicere possumus. Nam (vt sapien-
 ter Beatus Laurentius Iustinianus
 scribit) quemadmodum corpora-
 lis cibus nos alit, etiam si non sen-
 tiamus: ita Eucharistia, nobis quan-
 doque non sentientibus, gratiæ in-
 cremento & multorum munerū co-
 pia diuinitus animam reficit atque
 corroborat. Quare nō sequitur illud,
 quod ab aduersarijs significari vide-
 tur, eam videlicet gratiā & dona mi-
 nus conferri, quodd aliqui in Euchari-
 stiæ sumptione illa non sentiunt.

*Laurētius
 Iustinianus.*

Postremò instant: Qui rarò acce-
 dunt ad hoc Sacramentum, magna
 cum deuotione accedunt: qui verò
 sæpe, frigide & indeuotè accedunt,
 ex quadam potius consuetudine,
 quàm ex deuotione: vt videmus in
 multis sacerdotibus, qui ex obliga-
 tione, aut spe lucri celebrant, aded
 irreuerenter & indeuotè, ac si age-
 rent quoduis aliud opus quantum-
 uis profanum, in suam perniciem,
 magnamque offensionem populi

H 6 Chri-

DE FREQUENTI

Christiani. Quare liquidò constat,
melius esse rarò ad communionem,
quam frequenter accedere.

Hoc verò, quod aduersarij pro fir-
missimo suæ obiectionis fundamen-
to constituunt, nos vt falsum om-
nino reiicimus: negamusque eos, qui
rarò accedunt, cum magna deuotio-
ne accedere: eos verò, qui frequen-
ter communicant, frigide & inde-
uotè communicare: cùm contrarium
ferè quotidiana experientia verius
esse comperiamus. Videmus enim fre-
quenter accedentes, multis cum la-
chrymis suspirijsque accedere, quæ
satis indicant eos ex fide & in Chri-
stum amore accedere: cùm è contra-
rio eos, qui rarò vel semel in anno cõ-
municant, frigide & sine gustu, ma-
gisque ex consuetudine semel in an-
no communicandi, quàm ex vero
cordis affectu & amore in Christum
Saluatorem nostrum, qui solus ex-
citare potest in pectoribus nostris
spiritum deuotionis & compunctio-
nis, communicare videamus. Et quia
aduersarij in hac ratione magnam
disputationis suæ robur, velut in tu-
lissima arce ponunt, non grauabor
argumentum hoc paulò latius ex-
plicare, vt ipsi (si velint sanis oculis
intue-

inueni) perspiciant, quàm infirmo
 argumento & ratione nitentes, tam
 infesto animo rem à doctissimis &
 religiosissimis quibusque viris nun-
 quam satis pro dignitate laudatam
 & comprobata vituperent. Ac pri-
 mò dicimus, nos non probare, im-
 mò maximè vituperare mercenari-
 os Sacerdotes, qui nulla tanti Sacra-
 menti deuotione ac reuerentia, &
 tantum spe lucri celebrant in dede-
 cus Sacerdotalis dignitatis, in quo-
 rum promotione si seruarentur Ec-
 clesiastici Canones, satis esset huic
 malo prouisum. Verùm vehemen-
 ter horum hominum miror pietatē,
 qui propter Sacerdotis vitium tan-
 to studio damnant rem omni lau-
 de dignam: & quia aliqui indignè
 accedunt ad hoc sacrosanctum ac
 venerabile Sacramentum, ideo fre-
 quentem illius vsum sine discrimi-
 ne periculosum affirmant: quasi ve-
 rò non eadem ratione contra eos di-
 ci posset, illius vsum vel semel tan-
 tum in anno improbādum esse, quia
 multi peccatorum maculis inquina-
 ti, quales sunt concubinarij, forni-
 catores, vsurarij, vel alijs vitijs ob-
 stricti, ad illud impiè accedunt, ne
 scilicet minus religiosi, minusque

DE FREQUENTI

Christiani videantur , nō autem pietate , odioque peccatorum adducti, Sed absit, vt rem tam vtilem ac fructuosam ob malè vtentium impietatem damnemus. Alioqui nōne eodem argumento isti quotidianum vsum panis & vini periculosum probarent esse, quia multi illis abutuntur, dum aut ebrij fiunt, aut se epulis ingurgitant? Nonne eadem ratione Theologia , & aliæ honestæ disciplinæ malæ essent , quum tam multi eas ad suam & aliorum pestem, perniciemque conuertant? Vitium igitur paucorum, quod non ex ipsa re, sed ex praua ipsorum voluntate oritur, non debet in argumentum ad improbandam sanctæ Eucharistiæ frequentationem adduci: præsertim apud pios & religiosos homines, qui magna cum deuotione, & non minori cum fructu ad illam accedunt. Quod si dimissis paucis illis mercenarijs ac perditis hominibus, ad alios Sacerdotes tam religiosos , quàm seculares respiciamus, quis non videt quantò cum fructu ac deuotione hoc mysterium frequenter celebrent? Si verò dimissis presbyteris , velimus conuerrere oculos ad laicos, religiosasque ac secula

culares foeminas, quis non eorum, in accedendo ad hoc venerabile Sacramentum, deuotionem, pietatem, atque religionem suspiciat? cum praesertim illorum facies vberimis perfusa lachrymis hac eadem saepe testetur? Qua enim alia vi quisquam ad opus tam arduum ac laboriosum, nisi religione & Christi amore impelleretur? Quanto verò cum fructu accedant, norunt qui accipiunt. Est enim hoc manna illud absconditum, & calculus candidus, in quo scriptum est nomen nouum, quod nemo scit, nisi qui accipit. Certè ex vita & moribus illorum satis perspicitur, quantum in eius frequentatione proficiant. Quod si nonulli ex consuetudine, vel hypocrisis magis, quàm ex deuotione ad hoc sacrum mysterium frequenter accedunt, & propterea frigide & inuotè, accedunt: admonere aduersarios volumus, à nobis eiusmodi homines nullo pacto probari, aut defendi, quos in secundo capite grauissimis testimonijs ducti, extrema damnatione dignos, aeternisque supplicijs obnoxios constantissimè iudicauimus. An verò ita deprauato animo aliqui accedant, non facile esse

Apocal. 2.

DE FREQUENTI

esse iudicandum: ne, dum alios iudicamus, nosmetipsos condemnemus, Si verò importunè adhuc obijcias, indignum esse, vt qui hoc dignissimum Sacramentum frequentant, sine reuerentia & deuotione accedant: Nos tibi respondemus, si probari accedunt (de ijs enim in præsentì diputatione loquimur) vtique ex fide, & spe, & charitate accedent. Fieri autem non potest, vt qui ijs virtutibus instructi accedunt, non etiam cum deuotione & reuerentia, tanquam illarum fructu, accedant. Quæ est multorum doctorum sententia, & eorum maximè, qui Contemplatiui vocantur, quibus in hoc genere, vt artis suæ peritissimis & exercitatissimis, summa fides adhiberi meritò debet.

Probationes ad confirmandū frequentem Eucharistiæ vsum, tum ex Sacra scriptura, tum ex veteri Ecclesiæ iam inde ab Apostolorum temporibus consuetudine, & autoritate depromptæ.

CAPVT IIII.

IAm verò, quoniam aduersariorum obiectionibus & argumentis satis esse responsum videtur: reliquum

quum est, ut ad ipsam veritatem, quam tuemur illustrandam accedamus: hoc est, sanctissimæ Eucharistiæ frequentationem, præcipuè singulis hebdomadibus (quod est nostri, ut iam diximus, instituti) laudabilem, utilem, maximeque fructuosam esse, & ab omnibus doctis & Catholicis viris summè probatam ac commendatam, immo non solum utilem, sed magis utilem ac fructuosam, quàm abstinentiam ab ea, cæteris paribus, sine controuersia esse. Quam doctrinam spero me per gratiam Domini nostri IESU CHRISTI, in magnam consolationem frequenter accedentium ad hanc sacram Synaxim, augmentum quæ deuotionis ipsorum, ita comprobaturum, ut nulla aduersarijs tergiversatio relinquatur. Idque planissimum fiet tam testimonijs scripturarum, quàm Catholicæ Ecclesiæ consuetudine, ac doctrina, communique ferè omnium sanctorum Patrum, tam Græcorum, quàm Latinorum consensu, & firmissimis validissimisque rationibus: quarum permultæ probant frequenter usum, non solum semel in hebdomada, verum etiam quotidie communicandi.

DE FREQUENTI

di, præsertim in hominibus à vulgari communiq[ue] vita semotis, & in negotijs secularibus ac profanis non multum occupatis. Fatemur tamen in introducenda in populos fideles frequenti communione rationem vel maximam temporum, locorum, & personarum habendam, vt sine scandalo, rixa, & cōtentione, & cum quàm maximo potest fructu, atque ædificatione introducatur, atque recipiatur. Illud etiam affirmamus, in quibusdam regionibus, vbi consuetudo communicandi non viget, vsum frequentis communionis differre satius esse, quàm cum pusillorum offensione inducere: tantisper tamen, dum & per verbi diuini concionatores, vel piorum hominum consuetudinem tam præpositi, quàm subditi benè de veritate, atque utilitate eius frequentationis edocti, eandem cum gaudio ac spiritali consolatione recipiant: & alij aliorum exemplo ad salutiferam huius Sacramenti susceptionem ducantur, & inuitentur. Cùm enim populus rudis, & ad diuinam munera cognoscenda tardus sit, aliquorum magis exemplo, quorum cor tetigerit Dominus, commoueri, quàm disputa

putationibus rationibusque impelli solet. Cauendum etiam est, ne ab ea frequentia abstinenter reprehendantur, vel irritentur: sed potius in spiritu lenitatis edoceantur, & informantur. Quæ omnia (ne singula persequamur) pio & prudenti dispensatori cognoscenda, consideranda, & exequenda relinquitur.

Nunc tempus postulat, ut ad propositæ veritatis probationem accedamus. Et quoniâ in veteri Testamento hoc dignissimum Sacramentum, à Spiritu sancto multipliciter est designatum: non erit abs re, aliqua ex multis loca citare, quæ sacri Catholicique Doctores ad illud retulerunt. Ex quibus probare possumus, quàm utilis & fructuosa sit illius sumptio: unde David inquit: Percussus sum ut fœnum, & aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum, id est, sacrâ Eucharistiâ sumere. Quod si ex obliuione & abstinentia illius tam miseri sequuntur effectus: consentaneum erit, ut ex frequenti illius usu optimi fructus percipiantur.

Psalms. 108

Idem etiam David alibi ait: Ut exhilaret faciem in oleo, & panis cor homi-

Psalms. 103

DE FREQUENTI

hominis confirmet. Quod etiam sacri Doctores de Eucharistia dictum interpretantur : cuius est hic singularis effectus : ac proinde constat, quàm expediat illam frequenter accipere.

Sapientia quoque clamat: Venite, comedere panem, & bibite vinum, quod miscui vobis. Quis igitur erit aded in humanus, atque agrestis, vt Sapientiæ tam liberaliter alioqui nos inuitantis conuiuium, quàm sapissimè adire recuset: vnde præsertim sit salutarem animæ alimoniam roburque relaturus?

Eccl. 16.

Psalm. 77.

Manna etiam, quod perfectissimam Sacramenti huius figuram fuisse ex tot sacrae scripturae locis constat, vtilem & fructuosam eiusdem frequentationem nobis esse, quamdiu in hac peregrinatione versamur, ostendit. Quid enim scriptura diuina, cum narrat Moysen filijs Israel imperasse, vt tantum mannae quisque singulis diebus (Sabbato excepto) colligeret, quantum vnus diei victus desideraret? Colligite (inquit) sex diebus: in die autem septimo Sabbatum est Domini: idcirco non inuenietur. Quid (inquam) diuina scriptura hic nobis significat?

nisi

nisi verum illud manna, sanctissimum videlicet CHRISTI corpus in Eucharistia, singulis diebus, præter Sabbatum, sumi posse? Hoc est, quotidie, dum per huius laboriosæ ac luctuosæ vitæ desertum peregrinamur à Domino, usque ad verum illud Sabbatum, cum ipsum non iam in ænigmate, nec sub aliena figura, sed facie ad faciem in propria forma, sicuti est in gloria patris, videbimus: si modò Aegypto relictâ, per huius mundi desertum integri & innocentes ad veram promissionis terram totis viribus contendamus.

Illud etiam maximè, quam nos tuemur, assertionem cōprobat, quòd quàm plurimis locis veteris Testamenti sacro sancta Eucharistia in pane qui quotidianus est cibus, præfignetur: ut ex tribus infra citandis locis colligitur: in quibus manna illud, præcipua huius sacramenti figura, panis vocatur. Legitur enim Exod. 16. Ecce ego pluam vobis panes de cœlo. Et paulò pòst: Dabit vobis Dominus vesperti carnes edere, & manè panes in saturitate. Et in Psalmo 77. Panem Angelorum manducauit homo, cibaria misit eis in abundantia, Et Sapientiæ 16. Pro qui-

Exod. 16.

Psal. 77.

DE FREQUENTI

- Sap. 6.1.* quibus Angelorū esca, nutriuisti populum tuum, & paratum panem de cœlo præstitisti eis sine labore. Multis etiam alijs in locis panis figura huius Sacramenti fuisse significatur: vt *Esaia 30.* Panis frugum terræ erit vberimus & pinguis. Et *Leuitici 23.* Offeretis sacrificium nouum Domino ex omnibus habitaculis vestris, panes primitiarum duos de duabus decimis similæ. Idē quoque per panem, quem Melchisedech Sacerdos Dei altissimi, obtulit Domino cum Abraham reuertenti à cæde Regem benedixit: atque etiam per panem illum subcineritium, in cuius fortitudine Elias ambulauit quadraginta diebus, & quadraginta noctibus vsque ad montem *3. Reg. 16.* Dei Oreb: per panes demum propositionis signabatur. Quorsum igitur tot in locis factos sanctam Eucharistiam Panis præsignat? nisi vt quemadmodum sanis ac bene valentibus communis hic panis frequenter sumendus est, si vitam suam tueri velint: sic Eucharistiam, illius panis expressam veritatem, omnibus bene affectis riteque paratis frequenter sumptam, vtilem ac fructuosam esse intelligamus? si figuratum
figu-

figuræ respondere cū aptissimè
maximèque propriè possit, oportet.

Si verò ad nouum Testamentum
veniamus, & Dominum nostrum apud Ioan. loquentem attendamus: *Ioan. 16.*
profectò quàm sit nobis necessarius
frequens huius Sacramenti vsus, intelligemus. Cū enim sæpe per peccatum moriamur, & indigeamus vita, accedendum sæpe nobis est ad hunc panem, qui est vera vita, cū ipse Dominus dicat: Ego sum panis vitæ. Et: Hic est panis de coelo descendens, vt si quis ex ipso manducauerit, non moriatur. Et postea: Ego sum panis viuus, qui de coelo descendi: si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternū. Et: Panis quē ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Quis autem erit aded arrogans, vt sæpè hoc pane indigere se neget? Quis aded stultus ac demens, vt oblata sibi vita, velit manere in morte? Et vt intelligas eum de huius Sacramenti vsu loqui, subiungit: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Deinde: Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Qui manducat

DE FREQUENTI

ducat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. Cùm ergo sapissimè alimento indigeamus, & opus sit nobis habere vitā in nobis, & manere in Christo, quod fit per huius Sacramenti sumptionem, quis negabit frequentem illius vsum maximè fructuosum nobis esse? Qui verò aiunt Christum dominum in hoc 6. cap. quia cùm multi ex discipulis non planè docti de mysterijs diuinis, audientes illa verba submurmurassent, atque dixissent: Durus est hic sermo, & quis potest audire? respondit, Spiritus est, qui viuificat: caro non prodest quicquam: Verba, quæ ego loquutus sum vobis, Spiritus & Vita sunt: non de Sacramentali, sed de spiritali sumptione loqui, ijs non respondemus, & contrā vnā cum Chrysostomo & Augustino, & multis alijs Patribus contendimus, Christum hic loqui de sumptione Sacramentali: & quod dixit: Spiritus est, qui viuificat, caro non prodest quicquam. Et: Verba, quæ ego loquutus sum vobis, spiritus & vita sunt, dixisse, quia discipuli nimis carnaliter ipsius verba intelligebant, credentes eius carnem comedi oportere,

re, sicut edebantur animalium carnes, quæ dentibus cõteruntur. Quos CHRISTVS ab errore liberat, docens non carnaliter debere intelligi, quæ dicuntur, sed magis spiritualiter: oportere eos videlicet comedere sub speciebus panis, sicut ipse postea in vltima cœna instituit: & hoc modo intellectis Christi verbis sumptio Sacramentalis est, non autem carnalis.

Idem quoque ex verbis Christi probatur Lucæ 22. Postquam enim Dominus Iesus confecit & dedit discipulis suis corpus suum, eisdem dixit: Hoc facite in meam commemorationem: quibus verbis hortatus est eos, vt sicut ipse confecit & dedit illis, ita & ipsi facerent conficiendo ac dando alijs sine aliqua temporis conditione: & quotiescunque illis videretur expedire, pro populorũ vtilitate, ac deuotione: quod ipsi Apostoli postea suis temporibus diligenter fecerunt, vt inferius ostendemus. Si verò Dominus noster ad frequentem sui corporis sumptionem nos est adhortatus: quis erit ita audax, vt damnet frequenter accedentes ad mensam, ad quam Dominus tam liberaliter inuitat?

I Ad

DE FREQUENTI

Luc. 11.

Augustin.

Cyprian.

Ambros.

Hierony.

Ambros.

Matth. 6.

τοῦ ἐπιούριου
ἐπιούριου

Ad hoc etiam facit illud orationis Dominice: Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, Quod Augustinus ad Probam, Cyprianus Ambrosius, ac Hieron. multiq̃ue alij Patres, de sancto Eucharistiæ Sacramento dictum interpretantur. Vocatur autem quotidianus, quia eo quotidie indigemus, cum quotidie Deum offendamus: quem panem docet nos Dominus petere hodie id est, quotidie. Sic enim intelligit D. Ambrosius libro 5. de Sacramentis cap. 4. ubi ait: Quotidie si accipis, quotidie tibi hodie est. Vnde planum fit, nos vtiliter & fructuosè posse quotidie sumere, quod Dominus nos docet quotidie petere. Et quod satis commodè de hoc Sacramento Eucharistiæ id dictum intelligi posset, argumento est, quod quem hic Lucas vocat quotidianū, Mathæus cap. 6. supersubstantialem appellat, si ad verba Latina respiciamus. Græcus verò codex apud vtrumque Evangelistam habet, τοῦ ἐπιούριου quod quidem quotidianum, & supersubstantialem significat. Est autem hic maximè animaduertendum apud vtrumque Evangelistam præponi articulū, ΤΟΝ, qui

qui iuxta phrasim Græcam sapissimè emphasim habet, vt hic videtur, atque ideo panem quendam excellentissimum significare. Quis autem potest alius panis supersubstantialis & excellentissimus peti, nisi ipsemer Christus in Sacramento sumendus, qui est panis viuus, quem qui comederit, non morietur in æternum? quæ est illius vis & natura.

Paulus quoque prioris ad Corint. 11. ait: Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Quo in loco D. Paulus hortatur omnes, vt facta probatione (de qua iam loquuti sumus.) confidenter accedant. Quomodo igitur non fructuosus erit talis accessus quantumvis frequens, dummodo probatus accedas.

Idem etiam Paulus paulò superius, narrans institutionem huius Sacramenti, ait Christum, cùm confecisset hoc Sacramentum, suis quæ dedisset discipulis, dixisse illis: Hoc facite in meam commemorationem. Quæ verba D. Thomas illud cap, enarrans pro frequentatione huius Sacramenti facere docet. Et vt (inquit) ostendat rationem frequentandi hoc mysteriū subiungit: Hoc

DE FREQUENTI

facite in meam commemoratio-
nem, &c.

Apo. s. i. ne.

Ex consuetudine etiam nascentis Ecclesiae ab ipsis Apostolis introducta & seruata, idem probari potest. Fuit enim tunc consuetudo recepta (quam credimus ex verbis Christi manasse) frequenter communicandi: vt apertè colligitur ex Actis Apostolorum 2. vbi in concione, quam post acceptum Spiritum sanctum in die Pentecostes Petrus habuit, legitur: Qui ergo receperunt sermonem eius, baptizati sunt, & appositæ sunt in die illa animæ circiter tria millia. Et sequitur. Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & cōmunicatione & fractione Panis, & orationibus. Vnde iam non potest negari tempore Apostolorum in ipsis primordijs nascentis Ecclesiae, tanquam vtilem & fructiferam, frequentatam fuisse sacram Communionem, cū omnes quotquot conuertebantur ad fidem, in cōmunicatione & fractione Panis perseverarent.

Acto. 2.

1. Cor. 11.

11. vbi ait: Conuenientibus
vo-

vobis in vnum, iam non est dominicam coenam manducare, &cæt. Vnde apparet consuetudinem fuisse in Corinth. Ecclesia sæpe conueniendi ad communionem. Neque Paulus in illo capite (ne quis fallatur) Corinthios, quòd ad cõmunionem conueniant, sed quòd non ritè conueniant, reprehendit. Conueniebant enim veluti ad quotidiana profanaque conuiuia: vbi se vino obruebant, & epulis ingurgitabant, & pauperes, qui ne victur quidem necessaria habebant, confundebāt. Vnde ipse ait: Hoc modo conuenire, iam non est dominicam coenam manducare: ac si diceret: Quòd acceditis ad dominicam coenam, digni estis laude: sed quòd non eo modo, quo debetis, acceditis, iam non laude, sed vituperatione digni estis. Et propterea subiungit: Laudo vos, in hoc non laudo: quia quando Dominus Iesus in qua nocte tradebatur, confecit hoc Sacramentum, tradidit illud discipulus, vt probati et digni accedentes recolerent memoriam passionis eius, non vt in comestationibus & ebrietatibus eos, qui non habent, confunderent.

Hanc etiam laudabilem consue-

DE FREQUENTI

Anacletus eundem Ecclesiam deinceps receptam seruasse declarat summus Pontifex Anacletus, qui (vt traditur de consecr. distinct. 2. cap. Peracta) edixit his verbis: Peracta consecratione, omnes communicent, qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus Sic enim & Apostoli statuerunt, & sancta Romana tenet Ecclesia. Ex quibus nemo iam catholicus inficiari poterit hanc fuisse & Apostolorum, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ consuetudinem, immò institutum, atque sanctum certè iam tum ab Anacleti temporibus vsque ad eius decreti ac edicti abrogationem. Hoc autem nunquam statuisent Apostoli, nec sancta Roma seruasset Ecclesia, nec tanta seueritate Beatus Pontifex edixisset, vt singulis diebus sumeretur communio, nisi vtilius & fructuosius esset frequenter, quàm raro communicare. Quod si postea refrigercente deuotione fidelium, edictum hoc fuit immutatum: non tollitur, si ex eadem deuotione CHRISTI fideles voluerint sæpe communicare, quin multò melius faciant, quàm si ex timore abstineant: cum sola causa mutandæ illius consuetudinis, Pontificijque præcepti diminutio deuotionis

tionis, hominum crescente malitia, fuerit.

Beatus etiam Hieronymus in A- *Hierony.*
pologia contra Iovinianum, hanc consuetudinem Romanæ Ecclesiæ suis temporibus fuisse testatur: Scio (inquit) Romæ hanc esse consuetudinem, ut fideles semper Christi corpus accipiant. Et in Epistola ad Lucianum asserit consuetudinem quotidie Eucharistiam accipiendi in Romanorū Ecclesijs, & Hispaniæ observari. Quam consuetudinem durasse etiam per multa tempora credimus. Quanta autem cum utilitate & fructu, ostēdit mater Ecclesia, quæ sic in quadam oratione de hoc Sacramento testatur: Sumptis muneribus sacris, quæsumus, Domine, ut cū frequentatione mysterij crescat nostræ salutis effectus. Quod vrique Ecclesia, quæ à Spiritu sancto regitur, nunquam caneret, nisi vere ex frequentatione sacræ Eucharistiæ ingens nobis fructus accresceret.

Ab ijs Apostolorum temporibus manasse, & usque ad hanc nostram ætatem durasse consuetudinem illam censemus, quam receptam summa consensione, & perpetua religione retinet, servatque antiquissi-

DE FREQUENTI

ma Ecclesia Aethiopiae, quae Pre-
tiosi Ioannis potentissimi Regis im-
perio paret. Est enim in ea mos (fi-
cut & quidam scribit, & nos à gra-
uissimis viris accepimus) vt quicum-
que ad sacrificium Missae audiendum
conueniunt, ad vnum omnes sacram
unionem semper accipiant.

Quae res maximum nobis ruborem
inijcere, studiumque deuotionis er-
ga hoc Sacramentum adferre debe-
ret, cum nationes ab his locis (vbi
semper vera & germana sacrosan-
cti Euangelij integritas viguit) remo-
tissimas, hanc sapissimè communi-
candi consuetudinem etiam nunc
seruare comperiamus. Ac ne quis fal-
sè existimet apud hos populos ra-
rò fieri sacrum, vnde mirum non sit,
si praesentes semper in eo commu-
nicent, ille idem author qui cum mul-
tis Occidentalis Ecclesiae socijs ocu-
latus testis fuit, & haec memoriae
prodidit, refert apud eos hoc esse in
more positum, vt quotidie in singu-
lis Ecclesijs, vel coenobiis, vna tan-
tùm Missa celebretur, ad quam qui-
cunque conueniunt, sacram Sinaxim
accipiant. Vnde hunc frequenter
communicandi vsum antiquissimum
esse, & ab ipso Apostolorum tem-

pore

COMMUNIONE. 101

pore usque ad nostram ætatem in Aethiopiæ Ecclesia seruatum fuisse intelligimus: in alijs verò Ecclesijs ad multa tempora durasse ex Anacleti & Hieronymi supra productis testimonijs, satis nobis probasse arbitramur.

His quoque adde, Ecclesiam nunquam prohibuisse frequentem communionem: immò, ne prohiberetur, statuisse, de Consec. Distinct. 2. ubi dicitur: Non prohibeat dispensator manducare pingues terræ in mensa Domini. Quòd non debet dispensator prohibere pingues terræ manducare in mensa Domini: multò minus illi, ad quos non spectat ea dispensatio, prohibere Christi pauperes debet, qui ex deuotione ad hanc sacramensam accedunt, nisi contra iustam & sanctam Ecclesiæ prohibitionem agere de industria velint.

Probationes à sanctis Patribus, & Doctoribus Græcis acceptæ.

CAPVT V.

IAm, quoniam de eximia utilitate, vberissimoque fructu, qui ex frequentatione sanctæ Communionis existit, satis multa diximus, quam-

I 5 que

DE FREQUENTI

que laudabile si frequenter ad illam accedere, sanctæ scripturæ testimonio, & Apostolorum consuetudine, & nascentis Ecclesiæ instituto, multorumque deinceps populorum consensu ostendimus: Idem confirmabimus auctoritate & doctrina sanctorum Patrum, primam Græcorum, deinde Latenorum, qui eodem ferè studio & consensione comprobant, ac maximè laudat frequentem huius sacre Synaxis vsum, & ad eum Fideles hortantur.

In primis igitur B. Ignatius Epistola 10. ad Ephes. scribit: Festinate, inquit, ergo frequenter ad Eucharistiam, & gloriâ Dei accedere. Quando enim hoc ipsum assidue agitur, expelluntur potestates sathanæ, qui actus suos conuertit in sagittas ignitas ad peccatum.

Neque verò B. Chrysost. in Epistolam Pauli ad Timoth. Homil. 5. hanc rem prætermittit, reprehendens eos, qui interuallo temporis longiori constare meritum putant, summamque arbitrantur reuerentiam esse, non sæpius cœlestem illam adire mensam, cum tempestiuum accessum sola conscientia in-
negritas faciat. Non graubor pau-

Id alius illius verba repetere, cum
 ut doctissimè, ita summa cum pie-
 tate de huius Sacramenti frequen-
 tatione disputer: ait enim: Hoc nem-
 pe est, quod vniuersa perturbat,
 quia non munditia animi, verùm
 interuallo temporis longiori meri-
 tum putas, summamque arbitraris
 reuerentiam ac religionem esse, si
 non sapius cœlestem illam adeas
 mensam. Ignoras quoniam indignè
 accedere, etiam si semel tantum fiat
 et supplicio tradet: dignè verò e-
 etiam si sæpe accedas, salutem inde
 conquires? Non est audaciæ sapius
 accedere ad dominicam mensam,
 sed indignè accedere, etiam si semel
 tantum quisquam in toto vitæ tem-
 pore accedat. At nos adedè stolidi, a-
 dedè insensati sumus, ut cum innu-
 mera per totum annum scelera per-
 petremus, nihil ea curemus exuere:
 ceterùm satis arbitramur, si non as-
 fiduè præsumamus atque contume-
 liosè Christi corpus attingere: ne-
 que intelligimus miseri, quod hi,
 qui cruci Christum affixerunt, se-
 mel tantum id fecerunt. non igi-
 tur, quia semel crucifixerunt, minus
 idcirco delictum est: & qui Chri-
 stum prodidit, semel tantum prodi-

DE FREQUENTI

Sit: nunquid ergo hoc illum suppli-
cio eripuit? Quid igitur hanc rem
temporis lege merimur? Tempesti-
uum accedendi tempus mūdicia con-
scientię faciat. Nihil habet amplius
quod in Pascha consummatur my-
sterium, quam quod continuò cele-
bratur. Vnum quippe atque idem ea-
dem est Spiritus sancti gratia, semper
Pascha est. Nostis profectò, qui estis
initiati, id quod dicimus: siue sexta
feria, siue Sabbato, siue dominica die
siue in celebritate Martyrum eadem
latatur hostia: idem sacrificium con-
summatur. Quotiescunq; enim (in-
quit) manducabitis Panem hunc, &
calicem bibetis, mortem Domini au-
nunciabitis. Nulla obseruatione tem-
poris Sacrificium circumscribere vo-
luit. Hæc B. Chrysostomus, ex qui-
bus satis intelligitur, quàm salutare,
& citra periculum sit ad commu-
nionem sæpe accedere, dummodo
conscientiæ mundicia probatus ac-
cedas.

Chrysost.

Idem Chrysostomus in prioris
epistolæ Pauli ad Corinth. 11. Hom.
28. reprehendens eos, qui solenni-
tates obseruabant ad hoc Sacramen-
tum adëundum, magis, vt aliorum
morem seruarent, quàm quodd inte-
gra

gra conscientia essent, affirmat semper esse solennitatem, & tempus accedendi, si adsit animæ puritas: Neque debere compunctum & præparatum à communione impediri, eo quòd non sit solennitas. Eius verba hæc sunt: Probet autem seipsum homo: Non quemadmodum nunc facimus, temporis gratia accedentes magis quàm animi studio: neque ut præparati ad vitia nostra expurganda compunctionis pleni accedimus, sed ut in solennitatibus simus, quando omnes adsunt, consideramus. Sed *Sic in Græco legitur.* non ita Paulus præcepit, sed vnum tempus nouit & coueniendi, & communionem sumendi, ipsam cōscientiæ puritatem. Et ita purum illud attingere sacrificium, non pigrè disponi, & miserè cogi propter solennitatem accedere. Neque rursum compunctum & præparatum impediri, eo quòd non sit solennitas. Solennitas enim bonorum operum est demonstratio, animæ puritas, vitæ certitudo, quæ si habueris semper celebrare poteris solennitatē semper accedere. Quid clarius ad ostendendum semper nos celebrare, et communicare posse, si adsit animæ puritas?

DE FREQUENTI

Chrysoft.

Idem Chrysofto, in Oratione de B. Philogonio idem asserit: Nunc autem, inquit, multi Christianorum in tantam vacordiam, tantumque venere contemptum, ut cum innumeris scateant malis, nullam tamen vitæ suæ curam habeant, sed in diebus festis negligenter ac temerè ad mensam accedant, non intelligètes, quòd communionis tempus, nò est festum nec celebritas, sed conscientia pura, vitaque à peccatis repurgata. Quemadmodum enim qui sibi nullius mali est conscius, hunc oportet singulis diebus accedere, sic qui peccatis occupatus est, neque poenitet, ei nec in festis accedere tutum est. Nec enim semel in anno accedere liberat nos à peccatis si indignè accesserimus: quin hoc ipsum auget dānationem, quod cum semel tantum accedamus, ne tū quidem purè accedimus. Vides igitur ex sententia huius doctissimi Patris licere tibi quotidie ad Eucharistiam accedere, si tamen munda conscientia accedas?

Theophyl.

Theophylactus, siue magis sit Athanasius, in illud Pauli prioris ad Corinth. II. Probet autem seipsum homo, sic scribit: Neminem tibi iudicem proposuerim, præter teipsum.

sum. Tu itaque conscientia exami-
nata discussaque, adito ea mysteria,
non festis, non profestisque diebus,
sed quouis tempore, cum purum te
& dignum compereris. Quid clarius
pro nostra sententia dici poterat?

*Probationes à sanctis Patribus Latinis,
tam veteribus Doctoribus, quàm re-
centioribus Scholasticis
sumptæ.*

CAPVT VI.

VT verd ad Latinos iam venia-
mus, B. Cypria. in primis in o- *Cyprian.*
rationem Dominicâ Ser. 6. ait: Hunc
autem panem dari nobis quotidie
postulamus, ne, qui in Christo su-
mus, & Eucharistiam quotidie ad
cibum salutis accipimus, interceden-
te aliquo grauiori delicto, dum ab-
stenti, & non communicantes à coe-
lesti Pane prohibemur, à C H R I-
S T I corpore separemur, dicente ip-
& monente: Ego sum panis vite, qui
de coelo descendi, si quis ederit de
hoc pane viuet in æternum. Quan-
do ergo dicit in æternum viuere, si
quis ederit de pane, vt manifestum
est eos viuere, qui corpus eius accin-
gunt,

DE FREQUENTI

gunt, & Eucharistiam iure commun-
 ionis accipiunt, ita contrà timen-
 dum est, & orandum, ne dum quis
 abstentus separatur à CHRISTI
 corpore, procul remaneat à salute,
 comminante ipso & dicente: Nisi e-
 deritis carnem filij hominis, & bibe-
 ritis eius sanguinem, non habebitis
 vitam in vobis: & ideo panem no-
 strum, id est, CHRISTVM, da-
 ri nobis quotidie perimus, vt qui in
 CHRISTO manemus, & viui-
 mus, à sanctificatione & corpore eius
 non recedamus. His verbis, vt vides,
 Diuus Cyprianus commendat nobis
 frequentem Eucharistiæ sumptio-
 nem, ostenditque quantum commo-
 di ex quotidiano eius vsu nascatur,
 quantumque periculi ex abstinentia
 timendum sit. Et in sermone de cœ-
 na Domini, idem Doctor mirificè
 atque diuinitus de digna huius Sa-
 cramenti sumptione loquitur: di-
 gnus profectò sermo, qui ab om-
 nibus verè Christiani nominis stu-
 diosis semper præ manibus habeat-
 tur.

Hilarius.

Beatus Hilarius quoque, vt legi-
 tur de consecratio. distinc. 2. sic ait: Si
 non sunt tanta peccata, vt excommu-
 nicetur quis, non se debet à medici-

na

na corporis & sanguinis Domini separare: unde timendū est, ne diu abstractus à corpore Christi, alienus remaneat à salute: qui peccare quieuerit, communicare non desinat.

Præterea Diuus Ambrosius lib. *Ambros.*
5 de sacra. cap. 4. in orationem Dominicam ita ait: Si quotidianus est Panis, cur post annum illum sumis, quemadmodum Græci in Oriente facere consuerunt? Accipe quotidie, quod quotidie tibi profit: sic viue, vt merearis quotidie accipere. Qui non meretur quotidie accipere, non meretur post annum accipere. Et paulò post: Qui vulnus habet, medicinam requirit: vulnus est, quia sub peccato sumus: medicina est cœlestis ac venerabile Sacramentum. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie: quotidie si accipis, quotidie tibi hodie. Quæ verba, imò integer sermo, est apud Augustinum de verbis Domini, Sermo. 28. vt cuiq; viderelicet.

Idem Ambrosi. lib. 4. de Sacramēto cap. 6. (& habetur de consecra. dist. 2.) ait: Si quotiescunque effunditur sanguis Christi, in remissionem peccatorum effunditur, debeo illum semper accipere, vt mihi peccata dimitt-

DE FREQUENTI
mittantur, qui semper pecco, semper
debeo habere medicinam.

Et alibi idem Ambros. Graue est
(inquit) quodd ad mensam tuam mun-
do corde, & innocentibus manibus
non venimus: sed grauius est, si, quia
peccata metuimus, sacrificium non
reddimus. Et hoc facit maximè con-
tra aduersarios, qui ob nescio quem
timorem irreuerentiæ arcent Chri-
sti fideles alioqui probatos & di-
gnos à frequenti huius sacri myste-
rij vsu.

Hierony.

Diuus quoque Hierony. ad Luci-
nium ita scribit: De Eucharistia quo-
tidie accipienda, quod Romanorum
Ecclesiæ & Hispaniæ obseruare per-
hibentur, scripsit quidem Hyppo-
litus vir disertissimus, & carptim
diuersi scriptores ex varijs autori-
bus edidere: sed ego illud te breuiter
admonendum puto, traditiones Ec-
clesiasticas, præsertim quæ fidei non
officiant, ita obseruandas, vt à ma-
ioribus traditæ sunt, nec aliorum
consuetudinem, aliorum contrario
more subuertri. Atque vtinam pos-
semus Eucharistiam absque condem-
natione nostri & pungente consci-
entia semper accipere, & Psalmi-
stam audire dicentem: Gustate, &
vi-

videte quàm suavis est Dominus ,
 Ex quibus constat , temporibus B.
 Hieronymi frequentem communio-
 nis vsum non solùm Romæ, sed, vt
 superius diximus, in Hispania quo-
 que inualuisse: deque quotidiana cõ-
 munione non solùm Hyppolitum,
 sed alios quoque scriptores libros
 edidisse asserit. Vbi etiam videre est
 quàm religiosè cupiat, vt omnes fi-
 ne condemnatione nostri possemus
 semper Eucharistiam accipere: quod
 quidem faciet , qui probata consci-
 entia dignè ad communionem ac-
 ceder.

Idem quoque Hieronymus E-
 pistola ad Galat. 4. ait: Itaq; sicut no-
 bis licet vel ieiunare semper, vel sem-
 per orare, & diem Dominicam acce-
 pto Domini corpore indefinenter
 celebrare gaudentibus : non ita est
 fas Iudæis immolare Agnum . Ex
 quibus B. Hieronymi verbis constat,
 licere nobis dominicam diem acce-
 pta sacra communione continen-
 ter celebrare, quod tamen aduersa-
 rij negant,

Idem Hierony. in regula ad Eu-
 stochium cap. 9. consilium dat Mo-
 nialibus, vt bis vel sæpius in mense
 confiteantur , atque communicent
 Con-

DE FREQUENTI

Confiteantur, inquit, singulae singulis mensibus bis, aut pluries crimina occulta, & sacra communione Dominici corporis munitæ, pugnaturæ viriliter dæmonum castra subintrent. Ex suprâ positis Hieron. verbis satis planum sit, fuisse illum in ea sententia, vt communicare singulis Dominicis, vel bis in mense, sanctum ac fructuosum esse iudicaret: quandoquidem id & probat, & suadet, nec vnquam dixit nefas, vel periculosum esse quotidie communicare, etiamsi in Apologia contra Iovinianum dicat se id nec reprehendere, nec probare. Ad quod respondimus, vbi de Augustini, vel Aicuii autoritate agebatur.

Beatus quoque Augustinus, vt est de consecrat. distinct. 2. cap. Vtrum sub figura, & carne. sic ait: Iteratur autem quotidie hæc oblatio, licet. **CHRISTVS** semel sit passus, quia quotidie peccamus peccatis, si ne quibus mortalis infirmitas viuere non potest.

Et in tractatu Euangelij Ioan. 26. ait: Innocentiam ad altare reportare: peccata & si sint quotidiana, vel non sint mortifera antequam accedatis

cedatis ad altare, attēdite quid dicatis: dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus, &c. dimittis? dimittetur tibi: securus accede: panis est, non venenum,

Idem quoque Augustin. Epist. 118, ad Ianuarium, respondens ad quorundam contentionem, quum alij negarent quotidie accipiendam esse Eucharistiam, alij verò quotidie accipiendam affirmarent, sic inquit: Rectius inter eos fortassis dirimite litem, qui monet, vt præcipue in CHRISTI pace permaneant: faciat autem vnusquisque quod secundum fidem suam piè credit esse faciendum. Quod Augustinus monet, vt in Christi pace permaneant, & in frequentatione Eucharistiæ etiam quotidiana faciat vnusquisque quod secundum fidem suam piè credit esse faciendum, qui sunt isti aded seueri, qui eos audent reprehendere, quos vir sanctus monet, vt secundum fidem suam faciant? in his locis Diuus Augustinus vel suader, vel permittit quotidianam Eucharistiæ sumptionem: nec vllibi reprehendit: cum nos nihil aliud in assertionem nostram statuamus, nisi hoc, Communicare singulis hebdomadibus, laudabi-

DE FREQUENTI

abilius multò , ac fructuosius esse
quàm abstinere.

Sententia etiam ipsius Augustini,
ut à multis asseritur, in de verbis Do-
mini Ser. 28. satis aperta est pro fre-
quentatione communionis : quam
tamen nos hic adducimus : quia
totus ille sermo videtur ipsi Au-
gustin. attributus, cum tamen to-
tus apud Ambros. lib. 5 . de Sacra-
mentis, cap 4. ut superius diximus ,
habeatur.

Quam quoque assertionem idem
etiam August. de Ecclesiasticis do-
gmatib. cap 53 . (sive liber ille fuerit
Alcuini, ut quidam docti viri affir-
mant) probat, cum ait : Quotidie
communionem percipere Eucha-
ristiæ , nec laudo , nec reprehen-
do, omnibus tamen dominicis die-
bus communicandum suadeo, & hor-
tor, si tamen mens sine affectu pec-
candi sit, Et paulò pòst rursus hor-
tatur, ut confesso religionis studio
per vitæ correctionem, & contraria
pro his quæ poenitet, agat, & Eu-
charistiam omnibus Dominicis die-
bus supplex & submissus vsque ad
mortem percipiat . Vides iam quam
piè suadeat hic author , & hortetur
omnes, ut singulis Dominicis Eu-

cha-

charistiā accipiant? Quod si de quotidiana sumptione loqui velimus certènimium morosus es, ne dicam impius, qui reprehendis, quos Augustinus non audet.

Beatus etiam Gregorius idem in-
nuit, ut est in de consecrat. distin. 2.
cap. Quid sit sanguis, Vbi ait: Pro-
uidens enim Dominus dedit nobis
hoc Sacramentum salutis, ut quia
nos quotidie peccamus, & ille iam
mori non potest, per illud Sacra-
mentum peccatorum remissionem
consequamur. Quotidie enim ille
comeditur & bibitur in veritate, sed
integer, & viuus, atque immaculatus
manet.

Gregorius.

Et Gregorius septimus lib. pri-
mo Registri, Epistola 31. ad Matil-
lem sic ait: Inter cetera, quæ con-
tra principem mundi arma Deo fa-
uente contuli, quod potissimum
est, ut corpus Dominicum frequen-
ter acciperes, iudicari, & ut certæ
fiduciæ Matris Domini te omnino
committeres, praecepi. Qui liber
quamuis non sit excusus, dignus est
tamen qui legatur, tum propter do-
ctrinæ excellentiam, tum propter vi-
ri sanctitatem.

Gregorius.

Beatus etiā Bernardus sic ait: Qui Bernardus

DE FREQUENTI

vulnus habet , medicinam quærit: vulnus habemus, dum sub peccato sumus: medicina est Sacramentum, quotidie accipe , quotidie curaberis. Vides quod consilium det prudentissimus medicus animarum nostrarum Bernardus?

Et in Sermone de cœna Domini ait: Quid facis, homo ingratus? adora deuotius , & recale frequentius in Sacramento altaris salutem mundi pro te passam , vitam pro te mortuam, fortitudinem infirmatam. Et in eodem sermo. Amici sponsi, id est, boni Episcopi, boni Abbates, & cæteri timorati ac religiosi viri, gustauerunt, & plenissimè sunt experti quod nos diximus , ideoque ad mensam altaris frequentius accedunt, omni tempore candida facientes vestimenta sua , id est , corpora, prout possunt melius , utpote Deum suum manu , & ore contrectaturi , & colloquentem sibi ipsis audituri.

Innocent.

B. quoque Innocentius summus Pontifex admonet, cauendum esse, ne, si nimium huius Sacramenti sumptio differatur, in mortis periculum incurratur. Aduerte igitur quàm periculosum sit rarò ad tantum Sacramen-

men tum accedere.

Et idem *B.* Apollonius (vt legitur *Appolloni.* in vitis Patrum, in eius vita) admonebat, vt si fieri posset, Monachi quotidie communicarent, ne si quis abhorreret à Sacramento, alienaretur à Deo. Curabat etiam vt fratres, qui cum ipso erant, non prius cibumsumerent, quàm communionem dominicam percepissent.

Quibus autem incommodis afficiatur, qui à celebratione huius sanctissimi Sacramenti abstinet, cùm laudabiliter, & sine peccato posset accedere, pulcherrimè exprimit doctissimus & venerabilis Beda, in quo *Beda.* dam tractatu sic scribens: Sacerdos non legitimè impeditus celebrare omittens, quantum in eo est, priuat sanctam Trinitatem laude & gloria, Angelos lætitia, peccatores venia, iustos subsidio & gratia, in purgatorio existentes refrigerio, Ecclesiam spirituali Christi beneficio, & seipsum medicina & remedio. Quorum postremis priuantur etiam hi, qui cùm dignè possint, nolunt tamè accedere.

Si vellem sententias Scholasticorum & grauissimorum Doctorum adducere, ostenderem neminem esse

K (quod)

DE FREQUENTIA

(quod ego viderim) qui, simpliciter loquendo, frequentationē sacrae Eucharistiae nō solum per singulas hebdomadas, verum etiam quotidianā, dummodo quis probatus accedat, non magnopere prober.

Vt autem breuitati consulam, paucos ex multis, grauiores tamen in testimonium nostrae assertionis adducam, & in primis D. Thomam, qui in 3. parte, quaest. 80. articulo. 10. docet, Sacramentum tam ex parte sua, quam ex parte sumentis consideratum, laudabile esse quotidie sumere, si quis se paratum inueniat. Et in 4. dist. 12. in responsione ad tertiam, & vltimam dicit, simpliciter loquendo, melius esse sumere, quam abstinere. Et in illud prioris ad Corinth. 11. Qui enim manducat, & bibit indignè, &c. post longam disputationem sic ait: Quia tamen amor praefertur timori, per se loquendo, commendabilius esse videtur, quod aliquis frequētius sumat, quā quod rarius.

In eadem sententia est Richardus, eandem afferens cum D. Thoma responsionem.

B. Bonauentura in 4. distin. 12. ait: Si quis semper esset paratus, semper

per vtile esset hoc Sacramentum accipere, vt mundum receptaculum habens comederet cibum hunc cum honore, deuotione, ac fructu multiplici. Hinc fidelibus primitiuæ Ecclesiæ competebar omni die accipere, vtpote Sanctis. Postmodum verò charitate refrigescente, instituta sunt tempora communicandi diuersa.

Et in tractatu de profectu Religiosorum lib. 2. cap. penultimo ita scribit: Salubre est tamen & vtile, quod homo sæpe se ad illius medicamenti susceptionem præparet, & quantò deuotius valet, illud percipere studeat, & post perceptionem in studio se conseruet. Et paulò post: Et licet quandoque tepidé, tamen confidens de misericordia Dei fiducialiter accedat. Quod si se indignum reputat, cogitet quod tantò magis eget, & necesse habet requirere medicum, quantò magis senserit se ægrotum. Non enim est opus valentibus medicus, sed malè habentibus. Nec ideo queris te iungere Christo, vt tu eum sanctifices, sed vt tu sanctificeris ab illo. Nec propterea prætermittenda est sacra communio, si quandoque non sentit homo

DE FREQUENTI

specialem deuotionis gratiam, cū se ad illam præparare studet, vel cū in ipsa perceptione, vel post fortè minus deuorum se sentiat, quàm vellet, Vides, vt vir religiosissimus, & in rebus spiritalibus exercitissimus, & nostram assertionem confirmet, & sanctissimæ Eucharistiæ frequentationem comprobet?

Beatus quoque Dionysius Carthusianus in 4. distinct. 12. dicit, cæteris paribus multò melius esse ex charitate & zelo boni communis accedere, quàm ex humilitate & timore cessare: præsertim cū Sacramentum istud sit Sacramentum totius charitatis, liberalitatis, & gratiæ, medicinæ animæ: & multa alia huiusmodi subiūgit. Et in tractatu, quam de Communionis frequentatione composuit, multa de assiduo illius vsu conscribit.

Gerson.

Ioan. etiam Gerson tract. 9. in Magnificat, ait: Consideratis effectibus huius sanctissimi Sacramenti, laudabilius esse ex amore eius, & confidentia misericordiæ Dei sapius accedere, quàm ex timore, vel scrupulis se diu ab eodem sacramento quodammodo excommunicatum facere

cere: neque se exponere periculo, qui non habet certitudinem de legitimo impedimento. Et post pauca subiungit: Sed stultus illius timor est & reuerentia minus prudens, qui ad Dominum se vocantem & inuitantem non accedit.

Adrianus summus Pontifex, & *Adrianus*. vir eruditus, in 4. in sacramento Eucharistiæ scribit. Adhibita præparatione pro viribus fragilitatis humanæ satius esse sumere hoc Sacramentum, quàm abstinere: idque efficaciter probat.

Durandus in 4. distinct. 12. idem *Durandus* asserit, docens laudabilius esse accipere Eucharistiam, quàm abstinere, tam ex genere facti, quàm ex parte effectus: & etiam ex habitibus inclinantibus ad accipiendum & abstinendum: quod ipse planè ostendit. Innumerabiles alios, eosque grauissimos Doctores idem asserentes, breuitatis studio prætereo. In eadem namque, vel simili sententia omnes ferè Summistæ, & alijque Scholastici maxima consensus ne conueniunt.

K 3

Ra-

DE FREQUENTI

Rationes tūm á causa, tūm ab effe-

ctu, tūm etiam ab expe-
riencia ductæ.

CAPVT VII.

ET si satis esse deberent testimo-
nia superius adducta ad intuen-
dam veritatem, satis alioqui per se
perspicuam: nihilominus eandem
sententiam firmissimis rationibus
probare nitemur, vt nullus aduerfa-
rijs tergiversandi locus relinquatur,
nisi malint opinionem semel con-
ceptam pertinacius tenere, quàm
cognitæ perspectæque iam veritati
cedere.

Sit igitur hæc prima ratio: Hoc
Sacramentum est spiritalis cibus
animæ: vt est apud Io. 6. Nisi man-
ducaueritis carnem filij hominis,
non habebitis vitam in vobis. Et po-
stea. Caro mea verè est cibus. Sicut
igitur corpus nostrum indiget fre-
quenti cibo, vt instauretur humidum
radicale: alioquin sequeretur inte-
ritus: ita etiam ad conseruationem
vitæ spiritalis indigemus frequen-
ti huius Sacramenti sumptione.
Cū enim ex concupiscentia nobis
innata, & occupatione in exteriori-
bus

bus fieret iactura deuotionis, per quam homo rediret ad Deum: profectò nisi per hoc Sacramentum frequenter sumptum instauratio fieret, timendum esset, ne anima prorsus alienaretur à Deo, & spiritualiter moreretur. Vnde monet Innocentius cauendum esse, ne, si nimis huius Sacramenti sumptio differatur, in mortis periculum incurratur. Ex quibus satis apparet, frequentem Eucharistiæ sumptionem vtiliorem, & magis fructuosam, quàm abstinentiam ab ea esse.

Secunda. Hoc sacramentum est sacramentum vnitatis, vt inquit D Thomas in Ioan. quia videlicet per illud homo maximè vnitur Deo per amorem & deuotionem. & in 4. dicit, virtutè huius Sacramenti quandam transformationem hominis ad CHRISTVM per amoris vnionem fieri. Quando igitur frequentius sumitur, tãtò magis homo Deo vnitur.

Tertia. Ille actus est perfectior & laudabilior, qui à perfectiori & nobiliori virtute manat: Charitas autem multò est perfectior & nobilior, quàm timor, Cùm ergo frequens ad Eucharistiam accessus ex Chari-

K 4

tate

DE FREQUENTI

tate & amore Christi, abſtinentia vero ex timore proficiſcatur: ſequitur, laudabilius & perfectius eſſe accedere quàm abſtinere.

Quarta. Huius Sacramenti uſus ex pluribus & nobilioribus virtutibus naſcitur: ex religione, & Chriſti amore, ex gratitudine, qua ei obnoxij ob immenſa beneficia per ipſius paſſionem nobis collata reddimur, ex confidentia bonitatis eius, & deuotione. Nec humilitas, & reuerentia in tanti Sacramenti ſumptione deſiderantur, dum Chriſti excellentiam, & ſummam bonitatem in eo intuemur atque perſpicimus, noſtramque indignitatem & indigentiam conſideramus atque cognoviſcimus. Qui uero abſtinet, etiam ſi ex humilitate & reuerentia Sacramenti abſtineat, non tamen amore, qua nobiliſſima virtus eſt, nec ſuauiſſima confidentia in Chriſto mouetur, quàm ipſe Dominus tanto ſtudio nobis ſapentiſſimè commendauit: cum paralytico diceret, Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Et diſcipulis: Confidite, quia ego ſum. Et: Confidite, ego uici mundum. Quibus planum ſit, uerum id eſſe, quod nos affirmamus.

Matth. 9.

Mar. 6.

Ioan. 16.

Quia-

COMMUNIONE. 113

Quinta. Hoc Sacramentum à Christo nobis in memoriã eius passionis sumendum proponitur ijs verbis: Hoc facite in meam commemorationem: ergo qui accedere, quum laudabiliter possit, recusat, negligens sic ad memoriã reducere beneficium Passionis Christi, quæ in usu huius Sacramenti præcipuã celebratur, certè ingratus videri potest. Sicut enim de Doctorum sententia in nulla re magis, quàm in celebratione dominicæ Passionis Deus honoratur: ita nulla nos ratione maiorem possumus Deo honorem habere, quam per dignam huius Sacramenti sumptionem, in qua eius Passionis memoria celebratur: neque in alia re magis DEI beneficia recognoscere, & gratos nos ipsi præstare possumus, quàm in usu illius. Vnde in Psalmis dicitur: Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam. *Psalm. 115.*

Sexta. Bonum ex se, excellentius est bono per accidens. Sed sumptio huius Sacramenti est bona ex se: abstinencia autem non est bona, nisi per accidens: quia solùm ex conditione abstinentis: quatenus metus

K 5

est,

DE FREQUENTI

est, ne minus ritè sumatur. Igitur excellentius est, &c.

Septima, Laus etiam frequentationis Eucharistiæ optimè sumitur ex multiplici effectu, quem mirabiliter eius sumptio agit. Tollit enim peccatum mortale præteritum existens, & futurum. Non quod existens in peccato mortali, cuius sibi est conscius, illius remissionem consequatur. Sed ed dicitur tollere peccatum præteritum, quod reliquias culpæ, & dispositiones ad peccata tollit, ut pronitatem ad recidendum, & habitus vitiosos ex peccatis relictos. Tollit etiam peccatum existens, illud scilicet, cuius obliti sumus, vel non habemus conscientiam & affectum: & peccatum quoque displicens per attritionem. Cùm enim parvus dolor, qui à Scholasticis attritio dicitur, satis non sit ad remissionem mortalis, hoc Sacramentum cum attritione causa potens efficitur, ut sentit D. Thomas, aliique Doctores. Tollit quoque mortale futurum, quatenus robur ad declinanda deinceps mortalia tribuit. Et quod hos effectus producat, præter consensum Doctorum, qui hoc asserunt: vide-

tur

Thomas.

COMMUNIONE. 114

tur etiam ex oratione Dominica colligi: ubi postquam petiuimus Panem illum supersubstantialem, petimus dimitti nobis debita nostra, & ne inducamur in tentationem, sed liberemur à malo: tanquam effectus dignæ sumptionis sanctissimæ Eucharistiæ, quorum nullum ipsius abstinencia parit.

Octaua. Valet etiam Eucharistia ad delenda venialia, vt inquit *Magister* *senten.* Ambrosium adducens dicentem: Si *Ambros.* quoties effunditur sanguis Christi, in remissionem peccatorum effunditur, debeo semper accipere: qui semper pecco, debeo semper habere medicinam. Et in libro de Sacramentis affirmantem hunc cibum quotidianum contra quotidianam infirmitatem sumi: quotidiana autem infirmitates peccata sunt venialia. B. quoque Augustinus ait: *Augustin.* Iteratur quotidie hæc oblatio, licet Christus sit semel passus: quia quotidie peccamus peccatis, sine quibus mortalis infirmitas viuere non potest: hæc autem sunt venialia. Innoc. etiã de hoc sacramento loquens *Innocen.* ait: Venialia delet, & cauet mortalia: abstinencia autem nihil horum agit.

K 6

No-

DE FREQUENTI

Nona In sumptione huius Sacramenti poena peccatis debita remittitur, vel tota, vel pars, ex dispositione saltem suscipientis propter deuotionem et charitatis feruorem, qui ualeat non solum ad remissionem culpæ, sed etiam poenæ, ut inquit *Alexand.* parte 4. quæst. 41.

Decima. Quamuis accipienti hoc Sacramentum, & abstinenti, bonum ex bono ipsorum motu æquale contingeret, tamen qui accepit, eximium quoddam bonum consequitur, quo defraudatur qui abstinet: amplissimam uidelicet gratiam, quæ cuilibet bene parato per ipsius Sacramenti usum confertur. Sacramentum enim nouæ legis præter gratiam, quæ ex opere operantis à Deo tribui solet, gratiam quoque ex opere operato (ut Scholasticorum more loquamur) conferunt.

Quo vocabulo doctores Deum peculiari quodam fauore prosequi eos, qui ad Sacramenta ritè accedunt, & singulari priuilegio ipsum Sacramentorum usum ornare significant. Cùm enim DEVS pro suauissimo suæ sapientiæ ordine ijs, qui sacramentis non utuntur, gratiam iuxta dispositionem motumque liberi arbi

arbitrij auxilio gratiæ, quo præuenitur obsequentis, seque ad Deum conuertentis, soleat impartiri: illos, qui hæc sacramenta bene riteque accipiunt, gratia maiore prosequitur, quàm ipsa eorum dispositio, & ad DEVM conuersio, deuotioque promereatur. Quod sane ipse in gratiam Domini nostri IESV CHRISTI pro eius præclarissimis singularibusque promeritis, simul & pro pacto cum hæc sacramenta accipientibus inito & confirmato, benignissimè & liberalissimè facit. Quapropter qui ope diuinæ gratiæ præuenientis ita paratus est, vt sua ad Deum conuersione aliquam gratiam etiam sine sacramentis esset consecuturus, accedente recto ipsorum sacramentorum vsu, non eam solùm, sed vberiore & cumulariorem assequitur. Id autem si in omnibus nouæ legis sacramentis verùm est, profectò in Eucharistia, quæ dignissimum est sacramentum, longè verius esse comperietur. Quod & ipsum nomen ostendit, cùm Eucharistia Græca vox bonam gratiam apud Latinos significet. Quare qui eam dignè sumit, semper gratiam, vel gratiæ incrementum pro-

DE FREQUENTI

pter ipsam Sacramenti sumptionem consequitur, quam neutiquam consequitur abstinens. Itaque vel hoc vnum conuincit verum id esse quod dicimus, multò melius & fructuosius esse frequenter Eucharistiam accipere, quàm abstinere ab ea.

Vndecima. Si consideremus quoque hoc sanctissimum Sacramentum, vt sacrificium est, quosdam mirabiles effectus, non solum recipientibus, sed etiam in his, pro quibus offertur, producit. Nam viuus impetrat dispositiue gratiam, & remissionem peccatorum, non tanquam causa proxima, sed quatenus impetrat gratiam contritionis, per quam peccata remittuntur, & gratia gratum faciens confertur. Impetrat etiam vel omnino, vel saltem ex parte remissionem poenæ.

Quatenus enim Sacrificium est, rationem accipit satisfactionis. Impetrat etiam pacem, & sanitatem, & multa alia bona: vt constat ex sacris ab Ecclesia ad hunc finem institutis. Mortuis autem catenus prodest, quatenus eos à pœnis Purgatorii per modum suffragij liberat: vt Ecclesia Catholica credit, tue-

tur,

12

tur, ac docet. Beatos quoque latificat. Gaudent enim accidentali lætitia de honore, qui in celebratione huius Sacramenti DEO exhibetur. Gaudent etiam de honore, qui eis propter DEVM in hoc Sacramento tribuitur, quando in honorem illorum Deo offertur. Gaudent præterea de beneficijs quæ mater Ecclesia in filijs, tam viuis, quam mortuis ex celebratione huius sacrificij accipit. Vnde venerabilis Beda (vt superius adduximus) scribit: Sacerdos non legitimè impeditus celebrare omittens, quantum in eo est, priuat sanctam Trinitatem laude & gloria, Angelos lætitia, peccatores venia, iustos subsidio & gratia, in purgatorio existentes refrigerio, Ecclesiam spirituali CHRISTI beneficio, & seipsum medicina & remedio.

Duodecima. Si respiciamus etiam ad suauissimos fructus, qui ex digna huius Sacramenti sumptione nascuntur, quis erit, in quo sit vel re-nuis scintilla spiritus Iesu Christi, qui non cupiat non solum frequenter, sed etiam frequentissimè illo refici? Narrant enim sacri Doctores ex digna illius sumptione prouenire

DE FREQUENTI

aire in animam fidelem duodecim
fructus similes duodecim fructibus
ligni vitæ, de quibus scriptum est A-
pocalypsis vltimo, vbi legitur: Et o-
stendit mihi fluium aquæ viuæ, splen-
didum tanquam chryſtallum, proce-
dentem de ſede Dei & Agni, in me-
dio plateæ eius: & ex vtraque parte
fluminis, lignum vitæ afferens fru-
ctus duodecim per ſingulos meſes
reddens fructum ſuum, & folia li-
gni ad ſanitatē gentium. De qui-
bus fructibus ſcribit Richard. in 4.
diſtinct. vnde, ſi vis, eos colligere po-
teris. Alij verò Doctores illos duode-
cim fructus ex hoc Sacramento ma-
nantes ſic enumerant: Viuificare,
Relaxare, Inflammare, Patientiam
dare, Nutrire, Reſtaurare, Vnire,
Communicare, Sanare, Conſerua-
re, Roborare, Perducere: quos fru-
ctus explicando religioſi ac docti vi-
ri copioſiſſimè perſequuntur. B. quo-
que Bernardus breuius Eucharistiæ
fructus percenſet, dum ait: Eucha-
riſtia medicina eſt agrotis, peregrin-
antibus diætā, debiles confortat,
valentes delectat, languorem ſanat,
ſanitatē ſeruat: ſit homo manſue-
tior ad correptionem, patientior
ad laborem, ardentior ad amo-
rem,

Richard.

Bernard.

rem, sagacior ad cautelam, ad obediendum promptior, ad gratiarum actiones deuotior. His omnibus fructibus seipsum defraudat, qui abstinere à communione.

Decimatertia. Qui frequenter accedit ad Eucharistiam, frequenter conscientiam suam examinat, quæ examinata, sua peccata deplorat ac detestatur, sibi quæ in posterum innocentiae legem indicit, Ex quibus actibus magnum meritum accrescit, quo priuatur abstinens quamuis sit in gratia. Quis igitur dicere audebit, vtilius esse abstinere, à communione, quàm frequenter accedere, nisi qui voluerit contendere, melius esse in via Domini sedere quàm progredi?

Decimaquarta. Qui frequenter ad communionem accedit, frequenter accedit ad confessionem: qui verò frequenter confitetur, melius ac facilius animam suam custodit, & cor suum ab omni labe peccati vacuum integrumque conseruat: cum propter sacram verecundiam, ne scilicet sæpius eadem peccata confiteri necesse sit: tum propter robur & vires, quæ ex frequenti confessione & communione percipiuntur:
atque

DE FREQUENTI

atque aded propter sedulam operam
curamque, quam adhibent, qui fre-
quenter confitentur, vt in statu gra-
tia continenter permaneant. Nihil
verò horum propter abſtinentiam à
communione contingit.

Decimaquinta. Si expertis in ar-
te mechanica credendum eſſe teſtan-
tur Sapientes, quanto in ſtudio ſpi-
rituali exercitatis peritisque fides
maior eſt adhibenda? Quid ſi ro-
ges frequenter communicantes, reſ-
pondebunt ſe ex frequenti huius Sa-
cramenti ſumptione effectus ſenti-
re mirabiles: ardentiorẽ in Deum
& proximum charitatem, vehemen-
tius ad diuinorum mandatorum ob-
ſeruationem ſtadium, maiorem re-
rum terrenarum contemptum, fir-
miores vires contra dæmonis, mun-
di, & carnis impetus. Confitebun-
tur præterea ſe à multis vitijs & de-
fectibus expeditos, quibus irretiti
& implicati ante frequentationem
huius myſterij tenebantur. Neque
(vt arbitror) abſtinentes dicent ex-
periri ſe ex ſua abſtinentia tales ef-
fectus.

Decimaſexta. Qui abſtinent à
communione (vt ipſi aiunt) ideo
abſtinent, vt poſtea deuotius ac re-
ueren-

uerentius accedant. Sed tu quomodo scis te per abstinentionem eam deuotionem & reuerentiam adepturum, quam in frequentatione inuenire non possis? Cum talis deuotio & reuerentia ex ipsa, vel in ipsa sumptione à D E O sapissimè confertur: sapissimeque contingat, ut quando quis magis abstinet à communionem, tanto frigidior & magis indeuotus reddatur? Nimius autem irreuerentiæ timor stultus est, qui Domino se inuitanti non credit.

Vnde Ioannes Gerson in Magnificat: Stultus, inquit, est timor, & reuerentia minus prudens illius, qui ad Dominum se vocantem & inuitantem non accedit, sed procrastinat. Vnde saepe euenit illud: Qui non est hodie, cras minus aptus erit. Ait præterea illos, qui nolunt ad Eucharistiam accedere, nisi sint actu deuoti ac feruidi, similes esse frigidis, qui nolunt accedere ad ignem, nisi prius sint calidi: & infirmis, qui nolunt adire medicos, nisi prius sint sani: quibus ex iustitia diuina saepe numero cōtingit, quod accidit Adæ, qui cum erat in Paradiso, noluit de ligno vitæ comedere, cum verò voluit, non potuit.

De

DE FREQUENTI

Decima septima. Excellens bonū quod frequentius certiusque contingit, non est relinquendum pro incerto & raro contingenti. Quare etsi aliquando accidit, vt qui rarius accedit ad communionem, deuotius & reuerentius accedat: tamen (vt inquit idem Gerson) contrarium sæpe contingit: vt scilicet multo indeuotius frigidiusque accedat. Quia habitus (vt ait Philo. 2. Ethico.) facit delectabiliter operari, quo caret, qui raro accedit. Vnde subdit idem: Distraheris hodie? parum deuotus es? parum recollectus? plurimum tentatus à carne, mundo, & damone? credo equidem: sed agnoueris quod nō dormiunt qui te persequuntur: cras iidem erunt aduersantes tibi hostes tuæque deuotioni insidiantes, quales sunt hodie. subiungit: Dices, frigidus sum, aut tepidus: respondet sæpe sustinuit initium celebrationis hominem parum deuotum, & frigidum, quem in fine dimittit calidum & feruidum: corpus CHRISTI ignis est spiritualis: accede ad hunc ignem, & facilius calesces, Ex quibus apparet, quàm stultè faciunt, qui diu abstinent, vt deuotius accedant.

De

Decima octava. Qui ad Eucharistiam veretur accedere, is aut abstinere, quia confusus de industria sperat se alio tempore aptiorem futurum: aut abstinere, quia maiorem Dei gratiam se præparantem expectat. Si prius, stulta est persuasio & opinio, neque enim toto vitæ tempore quis sua industria dignum se reddere potest tanto mysterio, cum id diuino munere, & non industria nostra nobis donetur. Quod si hæc cogitatio in mente nostra altius infidebit, intelligemus profectò indigentiam nostram, & sic humiliabimur coram Deo. Humilitas autem vel maxima est, quæ nos ad dignam tanti Sacramenti sumptionem disponit: Si posterius: fatua est expectatio: cum Dominus semper nobis præsto sit, conferens gratiam suam impedimento sublato. Propè est enim Dominus inuocantibus se. *Psal. 144.* Neque nouit tarda molimina Spiritus sancti gratia, ut inquit Ambrosius. *Ambros.* Vides igitur quàm inutilis, & quàm stulta sit hæc tua tam salutifero Pane abstinencia.

Decimanona. Eucharistiæ Sacramentum quâuis innumerabilibus figuris in veteri lege fuerit designatum

DE FREQUENTI

tum, præcipuè tamen expressum fuit
Exo. 16. in Manna patribus in solitu-
dine dato, quod singulis diebus, præ-
ter Sabbatum, in quotidianum cibū
colligebatur. Vt ergo figuratū figu-
ræ respondeat, licet, ac decet sanctis-
simum Christi corpus quotidie su-
mere vsque ad verum Sabbatum, id
est, vsque ad diem gloriosæ quietis,
in quo ipsum facie ad faciem, sicuti
est in gloria sua, videbimus.

Vigesima. Qui à communione ob-
inane timorem irreuerentiæ absti-
nent, à libertate Christiana longissi-
mè absunt, quæ tota plena est fidu-
ciæ in Christo, eiusque promissioni-
bus: suntque huiusmodi homines ni-
mis scrupulosi ac deiectionis ad studiosas
actiones, frigidi in charitate, tepidi
in oratione. Contrà verò qui frequē-
ter communicant, sunt Euangelicæ
fiduciæ pleni, libertate Christiana
gaudentes, ad agendum fortes & acres
atque in oratione ardentes ac ferui-
di. Vix enim reperies in toto Chri-
stianæ vitæ studio, quod magis men-
tem ad omnipotentiam, cæterarumque
quæ in Deo sunt, virtutū cogniti-
onē, quàm huius Sacramenti considera-
tio, & contēplatio, attollar. Nihilque
inuenies, quod vberiore gratiā ad
bene

bene studioseq; viuendum, atq; in via Domini progrediendū quā frequens sanctæ Eucharistiæ sumptio, cōferat.

Vigesimaprima. Cū postremū vnigenitus Dei filius pro summa sua liberalitate humanam naturam in vanitate diuini suppositi sumere, & seipsum Deum & hominem in Sacramento donare voluerit. Accipite (in- *Matth. 26.* *quiens*) & comedite. Hoc est corpus meum. Equidem excogitare nequeo, qua ratione vel ingratitude, vel inhumanitatis effugere crimen possumus: si vel spreta tanta Redemptoris munificentia, tam præclarum ac singulare munus tam liberaliter nobis oblatum, ob inanem quendam timorem respuamus: vel tantum principem ac dominum ad nos vltro venientem, domiq; nostræ diuersari cupientem excludamus, eiq; obuiam procedere negligamus, sed ad alios eum diuertere patiamur, nescio quā excusationem irreuerentiæ nacti, cū ipse nihil æquè in nobis, ac cor cōtristum & humiliatum, simplicemq; ac sinceram paupertatem desideret.

FINIS.

ADHORTATIO AD SACRAM COM- munionem.

Satis iam te intelligere arbitror, pie Lector, quāto praeclarius, quātoque vtilius, ac fructuosius sic sacratissimum Christi corpus in Eucharistia frequenter sumere, quā ci bo tam salutifero vitalique abstinere. Vnum illud modò tibi super est, vt perspecta videlicet tanti Regis humanitate, liberalissimè ad suas nuptias te vocantis & sic inuitantis: Accipite, & comedite: hoc est corpus meum. Et: Hoc facite in meam commemorationem: properè ac frequenter accedas, ne in vitium ingratitudinis incidas, acque à regno cœlorum cum Euangelicis illis inuitatis (si te excusaueris) excludaris. Hæ nuptiæ cœlorum Regis sunt, conuiuium est spirituale, cuius panis cor hominis confirmat, & vinum spiritali lætitia hominis mentem inebriat. Cibus verò illius, caro Christi est, dicentis: Caro mea verè est cibus. Hæc enim est illa salutaris, Angelotum

Matth. 26.

Luc. 22.

Luc. 14.

Psal. 103.

Ioan. 16.

rum esca de Coelo tradita, omne delectamentum in se habens, & omnis saporis suauitatem. Hic est panis *Gen. 49.* pinguis, qui præbebit delicias Regibus. Hic est panis frugum terræ vberimus & pinguis. Hic etiam est panis ille primitiæ. Hic est panis tūm in subcinericijs panibus Angelis ab Abraham oblatis, tūm in panibus propositionis significatus. Designabatur etiam hic saluberrimus panis in pane & vino à Melchisedech oblatis. Hic denique est panis ille subcinericius, in cuius fortitudine ambulauit Elias quadraginta diebus, & quadraginta noctibus *Gen. 2.* vsque ad montem Dei Oreb. Hoc est lignum vitæ, à Deo Optimo Maximo in medio paradiso terrestri insitum, cuius esus vitam corpoream conseruabat. Hic est agnus Paschalis sine macula, per cuius sanguinem positum super vtrumque postem, & in liminibus domorum olim fuit populus Israeliticus ab angelo percussore seruatus. Hic est hœdus, quem *Iud. 13.* obtulit Manue Domino super petram. Est quoque fauus mellis, quem *1. Reg. 14.* Ionathas intacta summitate virgæ conuertit ad os, & illuminati sunt oculi eius. Est etiam largissima illa *Num. 20.*

L

aqua

Math. 14.

Acto. 19.

Ioan. 11.

Gerson.

Mar. 5.

Num. 21.

aqua, quæ ex petra à Mose percussa repente scaturijt: Accede igitur liberè ad hoc suauissimum C H R I S T I conuiuium, in quo certissima tibi salus & vita promittitur. Si enim vestimenta C H R I S T I, & sudaria ac semina Pauli vel leui contactu salutis instabant, quanto magis ipsum Christi corpus dignè sumptum ab omnibus te infirmitatibus tuis prauisque affectibus liberabit? Si solo Christi verbo quatriuanus Lazarus excitatus ab inferis extitit, quanto magis ipsum Christi corpus tuum pectus ingressum te viuificabit, tuamque consciëntiam à peccati te vindicans morte, purgabit? Eia igitur fidelis anima, si immunda es, accede ad fontem puritatis. Esuris? accede pascenda ad panem viuificum & indefectibilem, esuriërem implentem bonis. Aegrotas? erit hoc efficacissimum tuæ infirmitatis medicamentum. Fluxum pateris, nec sanari potest à medicis? tange plena fide cum Hemorrhoiissa simbriam vestimenti Iesu, sacrosanctam hostiam, & restringeris. Si percussam te sentis à serpentibus peruersarum tentationum, quid restat nisi vt serpentem æneum sine veneno Christum in cru-

ce

te eleuatum aspicias? Cæcam te for-
 tassis, debilem & claudam conquire
 ris? memineris oportet quod tales ad
 cœnam magni Regis inuitantur, & *Luce. 14.*
 intrare compelluntur. Lubrica sum
 (inquis) & instabilis: sed hic panis
 cor hominis confirmat. Tristis es &
 anxia? sed hoc vinum hominem in-
 teriorem latificat. Inquietant te plu-
 rima? Adhere ei, qui turbatos fluctus *Psal. 103.*
 sedat. Peregrinaris à domino? sed in *3. Reg. 19.*
 forritudine cibi istius ambulabis vs-
 que ad montem Dei. Hæc mira Spiri-
 tussanctus per scripturas, spirituque
 Dei inspirati sancti Dei homines de
 hoc admirabili Sacramento loquun-
 tur. De quo B. Cyp in sermone de cœ- *Cypri.*
 na Domini, doctissimè simul ac reli-
 giosissime scribēs: Panis hic (inquit)
 azymus, cibus verus & syncerus per
 speciem & sacramentū nos tactu san-
 ctificat, fide illuminat, veritate Chri-
 sto confirmat. Accedant igitur om-
 nes Dominica passionis studiosi ad
 hunc saluberrimū panē: neq; sumere
 quā frequētissimè poterūt, hoc suauis-
 simū māna vereantur, in quo laborio-
 si huius mūdi desertū sine vitæ peri-
 culo transire possint. Ne timeat ad
 hunc salutiferum panem accedere,
 qui velit cor in domino habere con-

firmatum ad vincendos iniquissimos
Dæmones, qui nostræ salutis conti-
nenter insidiantur. Nemo hunc pa-
nem vberrium & pinguisimum,
qui delicias præbet æternas accipe-
re dubitet. Nemo denique sit, qui ti-
meat frequenter, atque aded frequen-
tissimè panem hunc subcinericium,
& azymum sumere, compositum in
vtero virginis, coctum in ara cru-
cis, in cuius fortitudine quadragin-
ta diebus, & quadraginta noctibus,
hoc est, breuissimo huius vitæ spa-
tio non iam vsque ad montem Dei
Oreb, id est, desertum: sed vsque ad
montem Thabor, hoc est, puri-
tatem, & gloriam Dei
peruenire pos-
simus.

LAUS DEO.

DE ADMIRABI LI EVCHARISTIAE SA cramento Carmen.

Numius aeterni cum dextera conde-
ret orbem,

Fundēte omnigenas vi bonitatis opes.
Vita quib⁹ fuerat nascētibus insita rebus;
Addita contignis sunt alimenta locis.
Herba, frutex, arbor succū radicib⁹ actis,
De pingui eliciunt, vt vegetētur, humo
Omnia de pastis viuūt animalia plāris,
Aut alijs, propria cōditione, cibis. Præ
cipuè Rex orbis homo cui præbet alēdo,
Tā varias tellus, fluctus, et aura dapes.
At geminā debebat homo si viuere vitæ
(Mens quia se bruto viuere more negat)
Corporeæ sua quando data est alimonia
vitæ:

Nullāne tunc animis esca parata fuit?
Primigenis nec enim fœlix mortalibus
hortus,

Gignebat, viua spiritus vnde foret.
Spirituq; nihil vitalis proderat arbor,
Solū animæ tutrix hæc vegetantis erat.
Diuinis purisq; animis diuina dabatur:
Qualis & Angelicis mentibus esca
datur.

Sed similis postquam iumentis reddidit
illos,

L 1

Cul-

Culpa nocēs: victu mēs spoliata suo est.
Mortua & esset adhuc miserās nisi Chrē
stus amatum,

Denuo morte sua restituisset opus.
Perdita quæ fuerat, diuina reuixit imago
Interiorq; noua luce renatus homo est.
Viq; hic cœlestem cœlesti fomite vitam
Nutriat, et atem perficiatque suam:

Ille suum nobis sacro cū sanguine corpus
(O nimio exundās munus amore) dedit.
Angelus ambrosiæ se pastu, & nectaris
hausu

Repleat, oblectet, letificetque, licet.
Inuidisse potest nobis hæc fercula: Si quid
Inuidiæ Angelicis mentibus esse potest.
Sic tamen (ut par est) Superorum lauior
esus:

Mortali at ceriè congruit iste magis.
Dum fidei speculo eternarum enigmata
rerum

Cernimus, aique animum fictile corpus
habet:

Sensilibus substant diuina Chrismata
formis,

Et species sensu, res homo mente capit.
Ardua præferim mysteria sacra Synaxis
Prodit, ubi Christū signa aliena tenent.
Diuinis credūt humana problemata ver
Nulla Deo poterat gratior esse fides. (bis.
Magna profectò fides, & præmia magna
meretur,

QHA

*Quæ modò tecta latent, deinde reiecta
patent.*

*Nam cibus est idem, quo vescitur ægelus,
& quo*

*Christigena: hic cibus est Christus homo
atque Deus.*

*O miserū, qui delicias nō gustat opimas,
Quā sapit ille, caro cui tua, Christe, sapit
Se Christo esuriēs saturat, satur esurit vs
Itā superis similis finitimusq; choris (q;
Accipere at quisquis Christum non curat
opertum:*

*Accipiet nunquā Christus apertus eū
Mortales igitur vitam cognoscite vestrā,
Et meritū capiat grāde charismadecus.
Nāque in deserto aeris fastidia manna,*

*Terribilem Hebræis si peperere necem
Cœlestis, seu diuini contemptio panis*

*Quid nisi Tartareum sit paritura rogū?
Ab quid opum spinas, quid honorum mā
dere glandes.*

*Quidue voluptatū stercora, quæso, iuuat?
Nil caro mortalis, nisi mortē, gignet amā
At vitā Christi vina datura caro est. (tis
Nō opus est precio, prostāt cōiuiua gratis*

*Sordidus hæc temerè dummodo nemo
petat. (net.*

*Credat, speret, amet, seq; his virtutibus or
Sicq; ad regales audeat ire dapes.*

*Hic quoque quo poteris conuiua frequē
tior esse,*

L 4

Re-

Credat, speret, amet, seque his virtutibus
ornet.

Sicq; ad regales audeat ire dapes.

Hic quoque quo poteris continua frequen-
tior esse,

Regali à mensa comoda plura feres.
Atque frequens ut sis, suadent ratioque,
fidesq;ue.

Et pietas, & spes, conditioque cibi.

Si quoties rigido languent tua corpora
morbo,

Accersis medica qui leuet arte malum,
Cur quoties aliquo sedasti crimine men-
tem,

Nō sumis pura pharmaca sacra manu.
Accede ergo frequens, tantam neque des-
pice mensam,

Vnde tibi tantum commoditatis erit.
Dumque sacram propius fas est attinge-
re mensam,

Percita corda trahant hinc amor, inde
timor.

Nam timor, indignum quod homo se no-
uerit, arcet:

Se dare dignamē sumere suadet amor.
Sic bene susceptus, bene si tractabitur, ho-
spes,

Hospitium felix, atque perenne da-
bit.

L A V S D E O.

AUTHOR PIO

LECTORI S.

CUm superioribus mensibus, amice lector, quædam de frequenti sanctissimæ communionis usu tumultuariè collegissem, non eo animo, ut in lucem ederentur, sed ut quorundam amicorum ac piorum hominum votis, & deuotioni satisfacerem, qui cum crebrius cœlestis vitæ panem, & quidem magno cum fructu manducarent, habere aliquid cupiebant, quo alijs etiam obstrepentibus & improbantibus, facti sui rationem probare possent: accidit, ut hæc ipsa Neapoli postea excuderentur, & quæ obiter ego in amicorum gratiam notaueram, in omnium manus peruenirent. Quocirca pluribus amicis visum est (ductis fortasse domestici præli commoditate) ut illa qualia qualia essent, sub incudem reuocare, ac denuo emitterem. Ego verò qui probè scirem alios permultos in societate nostra esse, & ingenio, & doctrina, & eloquentia longè præstantiores, qui hoc ipsum argumentum (ut omnia) copiosius atque ornatius explicare possent: meo me pede metiri cupiens, diu

L 5

sum

AVCTOR

sum huiusmodi amicorum monitis
& consilij reluctatus. Sed vicir tan-
dem eorum studium repugnantem
animū, cū præsertim accederet eo-
rum calculus, qui excudendorum li-
brorum censes in vrbe sunt consti-
tuti. Itaque calamum in manū sum-
psi, & pro mearum virium tenuitate,
illa quæ parū digesta prius videban-
tur, in pauld. meliorē ordinem distri-
bui, meumq; nomen in libelli titulo
adscribi passus sum, tum quia in or-
be suspectum esset & planè prohibi-
tum sine nomine librum vllum in lu-
cem edere, tum vt si quid alicubi er-
ratū à me esset (quod fieri facile. mo-
re hominum potuit) id authori suo
tribueretur. De instituti mei ratione,
hoc te pielector, monitū volo, nihil
me contra viros pios vel sentire vel
agere, qui bona & pia ratione addu-
cti, steno potius, quā calcaribus vten-
dū censent quibusdam, qui ex cōsue-
tudine potius, quā ex deuotione sæ-
pius cōmunicāt: quos videlicet nō ar-
cent, sed monēt, ne illotis (quod aiūt)
manibus, & minus prabata conscien-
tia, ad hæc Sacrosancta mysteria ir-
rumpant sed aduersus eos disputatio-
nem nos hanc suscepisse, qui nescio
quibus rationibus decepti, vel affe-
ctibus

Atibus parum pijs cōmoti, deuotionē
 & profectū spirituale piorum homi-
 num impedire, & simplices & Chri-
 sti charitate accensas animas, à Chri-
 sto quibuscunq; modis possunt, co-
 nantur auertere. In quos si fortasse
 alicui videbimur aliquādo excāduis-
 se, & acriores fuisse (Dei enim zelus
 vrsit nos, vt rei indignitas postula-
 bat) minus erit quod miretur. Hos er-
 go quoniam cōprimere tantum vole-
 bamus, & eorū inanes, sed in speciē
 probabiles rationes refutare, nihil
 hic nos de exacta atque exquisitissi-
 ma seipsum probandi & parandi ad
 communionem ratione (de qua alias
 fortasse) diximus: sed de ea solum lo-
 quuti sumus, quæ & necessaria om-
 nino est, vt cibus vitæ sit sumētibus
 in vitā, & quæ propositæ quæstio-
 nis declarationi cōuenire videbatur.
 Alioquin facile est hinc deducere pl^{us}
 eū fructus spiritualis, ex huius diuini
 atq; inenarrabilis Sacramenti perce-
 ptione erelaturū, qui sese magis, ora-
 tionibus meditationibus, pijsq; om-
 nibus operibus parauerit, et palatum
 mentis purgauerit, vt gustare possit,
 et videre quā suavis sit Dominus. Va-
 le, pie Lector, & conatus nostros, tu-
 is votis & precibus iuuā.

NE CHARTA
VACARET, AMI-
CE LECTOR, ADIE-
cimus eiusdem argumenti
Homilias sequentes,
desumptas ex B.
Io. Chryso-
stomo.

DE SVMENTIBVS INDI-
gne diuina & sancta mysteria.

Icut ad perfectio-
nem nostram, di-
lectissimi, prom-
ptitudo nostra nō
sufficit, nisi super-
no potiamur fauo-
re: ita nihil à super-
no lucrabimur auxilio, si prompti-
tudo defuerit: & hæc vtraque Iudas
ostendit & Petrus. Ille namque mul-
to potitus adiutorio, nihil profecit,
quoniam noluit, neque quod suum
erat, exhibuit: hic autem & valde
promptus, postquam nullum nactus
est

est auxilium, cecidit. Ex his duobus enim virtus texitur. Quamobrem exhortor, vt neque totum Deo dimittentes dormiamus, neque studentes nos proprijs laboribus totum efficere putemus. Nec enim nos esse supinos vult Deus, propterea non ipse totum operatur: nec vult esse superbos, & ideo totum nobis non concessit: sed vtriusq; tollens nocumentum, nobis vtile reliquit. Propterea et Apostolorum principē cadere permisit, eum ita demissum reddens, & deinceps ad maiorem præparans charitatē. Cui nāque plus, inquit, dimissum fuerit, magis amabit. In omnibus itaque Deo pareamus, neque contradicamus: licet cogitationibus nostris aduersari videatur & oculis, quod dicitur: sed sit & cogitationibus & visu dignior ipsius sermo, sic & in mysterijs agamus. Nec solum præ oculis posita respiciamus, sed ipsius verba contineamus. Ipsi enim sermo infallibilis, sensus autem noster seduci facilis: ille nunquam decedit, hic autē vt plurimū errat. Quoniam *Matth. 20.* niam igitur verbum dicit: Hoc est *Mar. 14. 22.* corpus meum: & pareamus & credamus, & intellectualibus ipsum oculis intueamur. Nihil enim sensibile

Luc. 7.

Matth. 20.

Mar. 14. 22.

Luc. 22.

L 7

no-

DE SVMEN. INDIG.

nobis CHRISTVS tradidit, sed
res quidem sensibiles; omnes autem
intelligibiles. Idem & in baptisma
te: per rem, nempe sensibilem aquam
donum confertur: intelligibile verò,
quod perficitur, generatio & reno-
uatio. Si enim incorporeus esses, nu-
da & incorporea tibi dedisset ipsa
dona: sed quoniam anima corpori
conferta est, in sensibilibus intelli-
gibilia tibi præbet. Quot nunc di-
cunt, vellem ipsius formam aspicere,
figuram, vestimenta, calceamenta.
Ecce cum vides, ipsum tangis, ip-
sum manducas. Er tu quidem vesti-
menta videre cupis. Ipse verò tibi
concedit, non tantum videre, verum
& manducare, & tangere, & intra te
suscipere. Igitur accedat nemo cum
nausea, nemo resolutus, omnes ac-
tensi, omnes feruentes & excitati.
Nam si Iudæi stantes, & calciamen-
ta manibus gestantes & baculos, a-
gnum cum festinatione comede-
bant, te multò magis oportet esse so-
lertem. Nam illi quidem in Palæsti-
nam erant prodituri, & propterea
viatorum figuram habebant: tu ve-
rò debes in coelum migrare, quapro-
pter in omnibus oportet te vigila-
re. Nec enim parua pœna proponi-
tus

tur indignè sumentibus. Considera quantum aduersus proditorem indignaris, contra eos qui crucifixerunt itaque considera, ne tu quoque sis reus corporis & sanguinis Christi. Illi sanctissimum corpus iugularunt: tu verò polluta suscipis anima post tot beneficia. Nec enim satis fuit, homo fieri, colaphis cædi, verum & semeipsum nobis commiscet, & non fide tantum, verum & ipsa re nos suum efficit corpus. Quo non oportet igitur esse puriorem, tali fruente sacrificio? quo solari radio non splendidiorem manum, carnem hanc diuidentem? os quod igne spirituali repletur, linguam quæ tremendo nimis sanguine rubescit, Cogita quali sis insignitus honore, quali mensa fruaris: quod angeli videntes horrescunt, neque liberè audent intueri propter emicantem inde splendorem, hoc nos pascimur, huic nos vnimur, & facti sumus vnum Christi corpus & vna caro. Quis loquetur potentias domini, auditas faciet omnes laudes eius? Quis pastor oues proprio pascit cruore? Et quid dico pastor? matres multæ sunt, quæ post partus dolores, filios alijs tradunt nutricibus: hoc autem ipse non est pas-

Psal. 103.

DE SYMEN. INDIG.

passus, sed ipse nos proprio sanguine pascit, & per omnia nos sibi coagmentat. Et quod bene considerandum est, natis inde nostra substantia. At nihil hoc ad singulos, inquiunt, licet ad omnes. Nam si ad nostram venisset naturam, clarum est quod ad omnes: si verò ad omnes, & ad vnumquemque. Et quomodo non omnes lucrati sunt hoc lucrum? inquiet aliquis, Hoc non propter eum, qui hoc pro omnibus coepit, sed propter nolentes. Vnicuique fidelium semetipsum per mysterium commiscet, & quos genuit. per semetipsum nutrit, nec alteri tradit, & hoc tibi rursum persuadens, quod carnem tuam assumpsit. Ne torpeamus igitur tanta digni charitate & honore putari: Nonne videris quanta promptitudine paruuli papillas capiunt, & quanto imperu labia vberibus infigunt: accedamus cum tanta nos quoque ad hanc mensam, & vber spiritualis poculi, quinimò cum longè maiori trahamus tanquam infantes lactanei, spiritus gratiam, & vnus sit nobis dolor hac esca priuari. Non sunt humanæ virtutis opera proposita: qui tunc ipsa fecit in illa cœna, idem ea nunc quoque facit. Nos

mi

ministrorum tenemus locum: qui ve-
 rò sanctificat ea & immutat, ipse
 est. Nullus itaque Iudas assistat, nul-
 lus auarus. Si quis est discipulus, ad-
 sit. Nam tales mensa non suscipit:
 ait enim. Cum discipulis meis facio *Matth: 26.*
 pascha. Hæc est illa mensa, & minus
 nihil habet. Non enim illam quidem
 Christus, hanc autem homo perficit
 verum & hanc ipse quoque. Hoc il-
 lud cœnaculum, vbi tunc erant. Hinc
 in oliuarum montem illi prodie-
 runt, prodeamus & nos ad manus
 pauperum. Hic enim mons oliuarum
 locus, oliuæ sunt etenim plantatæ in
 domo Dei, pauperum multitudo, de-
 stillantes oleum illic nobis vtile,
 quod quinque Virgines habuerunt:
 aliæ verò hic non capientes, perie-
 runt. Hoc sumentes introeamus, vt
 luminosis lampadibus sponso occur-
 ramus, hoc sumentes hinc exeamus.
 Inhumanus accedat nemo, nemo
 crudelis & immisericors, nemo pror-
 fus immundus, hæc ad communican-
 tes dico, & ad vos ministrantes. Nā
 & ad vos sermonem conuertere ne-
 cessarium est, vt multo cum studio
 hæc dona distribuatis. Non parua
 vobis imminet vltio, si quem cuius-
 piam consciū nequitia, huius men-
 sæ

DE SVMEN. INDIE.

ſe participem eſſe concedatis , ſanguis eius de manibus veſtris exquiratur. Siue quis dux militiae ſit, ſiue praefectus , ſiue princeps diademate coronatus : indignè autem accedat, prohibe , maiorem illo poteſtatem habes . Tu verò ſi tibi quidem aquae fons traditus fuiſſet purus gregi cuſtodiendus , & pecudem multum ore ſimum habentem vidiffes , deorſum inclinari non permiſiſſes, & fluentum turbare: nunc verò non aquae ſed ſanguinis, & ſpiritus fontem habens creditum , & coeno foedius habentes peccatum videns accedentes, non indignaris, nec arces , & quam conſequeris veniam ? Propterea vos Deus hoc inſigniuir honore , vt talia diſcernatis. Hoc veſtra dignitas eſt , hoc ſecuritas , hoc omnis corona, non vt albam et ſplendentem tunicam circumeatis induiti. Et vnde, inquit, noui illum & illum ? Non de ignotis, ſed de notis loquor . Dicam aliquid terribilius . Non tam graue energumenos intus eſſe, quàm iſtos, vt ait Paulus , vt Chriſtum conculcent, & ſanguinem teſtamenti communem exiſtiment, & gratiam ſpiritus efficiant contumelia . Dæmonium enim patiente peior eſt , qui poſt-

postquam peccauit, accedit. Verum
& tu laice, cum sacerdotem videris
offerentem, ne ut sacerdotem esse
putes hoc facientem, sed Christi ma-
num inuisibiliter extensam. Sicut
enim cum baptizaris, ipse te non ba-
ptizat, sed Deus est. qui tuum caput
inuisibili potentia continet, & nec
angelus, nec archangelus, nec vllus
alius accedere & tangere audet, ita
nunc quoque cum Deus regenerat,
ipsius est solius donum. Nonne vi-
des eos, qui fiunt hic filij, quomo-
do non seruis opus demandant, sed
ipsi adstant baptisterio? Iridem &
Deus non angelis munus manda-
uit, sed ipse iubens adest & dicens.
Nolite vocare patrem super terram:
non ut parentes honore priuet. sed
omnibus illum prapponens, qui te
fecit, & inter suos conscripsit filios.
Qui nanque plus dedit, hoc est, se-
ipsum opposuit: multo magis &
corpus tibi tradere non dedignabi-
tur. Audiamus igitur & sacerdotes
& subditi, quali esca facti sumus di-
gni, audiamus & horreatmus, san-
ctis carnibus suis nos dedit imple-
ri, semetipsum apposuit immola-
tum. Quæ nam igitur erit nobis ex-
cusatio, cum talibus pasti talia pec-

Matth. 23.

66-

DE EVMEN. INDIE.

cemus, cū lupi siamus agnum comedentes, cū tanquam oues pastimore leonum diripiamus? Hoc enim mysterium non à rapina tantū, verū & ab omni vel tenui inimicitia purum esse penitus iubet: est enim pacis mysterium. Mysterium hoc pecunias acquirere non permittit: si enim ipse sibi propter nos non pepercit, quid meremur pecunijs parcentes, & animam negligentes, pro qua ille sibi non pepercit? Itaque Iudæis quidem annuatim priorum monumenta beneficiorum solennitates DEVS alligauit: tibi verò (vt ita dicam) per singulos dies, per hæc mysteria. Itaque ne crucem erubescas: hæc enim sunt insignia nostra, hæc nostra mysteria, hoc ornatur dono, hoc decoratur. Et si dixerō, quodd coelum extēdit, & terram explicuit & mare, prophetas & angelos misit, nihil æquale dicam: hoc est enim bonorum caput, quoniam filio suo non pepercit, vt seruos alienatos saluaret. Nullus itaque Iudas hanc mensam petat, nullus Simon. Hi nanq; duo propter auaritiam perierunt: hoc igitur barathrum fugiamus. Neque satis nobis esse existimamus ad salutem, si viduis & pupillis

lis expilatis aureum calicem & gem-
 marum mēſæ offeramus. Si vis enim
 honorare ſacrificium, offer animam:
 propter quam & immolatus eſt, hāc
 fac auream: ſi vero plumbo maneat
 & teſta deterior, vas autem aureum
 quid utilitatis? Itaque nec hoc confi-
 deremus, vt aurea vaſa duntaxat of-
 feramus, ſed etiam vt ex iuſtis labo-
 ribus: hæc enim ſunt & aureis pre-
 tioſiora, quæ auaritia carent. Nec
 enim aurificina eſt, aut argentaria
 officina eccleſia, ſed angelorum con-
 cio, propterea nobis opus eſt ani-
 mis. Nam & hæc Deus propter ani-
 mas acceptat. Non erat illa menſa
 tunc ex argento, nec aureus calix, ex
 quo ſanguinem proprium Chriſtus
 ſuis dedit diſcipulis: pretioſa tamen
 erant illa omnia & tremenda: quo-
 niam erant ſpiritu plena. Vis Chri-
 ſti corpus honorare, ne nudum eum
 diſpicias: nec eum hic quidem ſeri-
 cis honores veſtibus, extra vero ge-
 lu & nuditate pereuntem contem-
 nas: Qui nanque dixit: Hoc eſt cor-
 pus meum, & verbo factum confir-
 mauit: hic & dixit, Eſurientem me
 vidiftis, & non pauiſtis me. Et in-
 quantum non feciſtis huic ex his
 minimis, neque mihi feciſtis. Hic
 qui

Matth. 26.

DE SVMEN. INDIG.

quidem non eget vestimentis, sed anima munda, illud autem magna diligentia. Discamus itaque philosophari, & Christum, prout ipse vult venerari. Honorato nanque iucundissimus honor, quem ipse vult, non quem nos putamus. Nam & se Petrus cum honorare putabat, cum sibi pedes cum lavare prohiberet. Sed non erat honor quod agebat, sed contrarium: iridem & tu hoc eum honore, quem statuit prosequere, diuitias expendens in pauperes. Nec enim aureis vasis Deus eget, sed aureis animabus. Et hæc dico, non prohibens huiusmodi oblationes fieri, suadens autem cum his, & ante has eleemosynam exhiberi. Si quidem & hæc suscipit, sed illam multò gratius. Nam hic quidem offerens solus utilitatem capit, illic autem & accipiens. Hic opus esse videtur & ambitionis occasio, illic autem eleemosyna totum, & humanitas est. Quænam utilitas est cum ipsi mensa sit aureis calicibus plena, ipse verò fame dispereat? Ipsum satura prius esurientem, & tunc ex abundantia ipsius quoque mensam orna. Aureum facis calicem, nec frigida aqua calicem porrigis: & quid utilita-

litatis aurea pallia mensæ parare, ip-
 si verò ne necessarium quidem indu-
 mentum præbere? Quod ex hoc lu-
 crum est? Dic enim mihi, si quem ne-
 cessario conspicatus egere nutrimen-
 to, famem ipsi solvere prætermi-
 tens, argento mensam operire tan-
 tum studeisses, nunquid tibi gratias
 habuisset, non magis verò fuisset in-
 dignatus: Quid verò si pannis indu-
 tum conspiciens, & gelu fixum, omie-
 tens eis dare vestimentum, aureas cō-
 parasses columnas, in eius dicens ho-
 norem fieri, nōne te dixisset ironice
 loqui, & hanc extremam putasset cō-
 tumeliam? Hoc & in Christo cogi-
 ta, cū vagus & peregrinus indigēs
 tecti circumeat tu verò prætermi-
 tens eum suscipere, pavimentum pa-
 riter ornas, & columnarum capita-
 Et argenteas quidem catenas ad lu-
 cernas inspendis, ipsum autem in cra-
 tere vinctum ne vis quidem visere.
 Et hæc dico, non prohibens in his
 gloriari? sed hæc cum illis, quin po-
 tius ante illa commonens fieri: de
 his nanque non factis accusatus vn-
 quā est nemo, pro illis autē & gehē-
 na intērata est, & ignis inex tinctus,
 & cum dæmonibus vltio. Noli itaq;
 domū exornans fratris angustia def-
 picere

DE SVMEN. INDIG.

picere: hic enim est illius templum
verius: & has quidem possessiones et
infideles reges & tyranni et latro-
nes auferre poterunt: quotquot au-
tem in fratrem contuleris esurien-
tem vel peregrinantem, et nudum,
neque diabolus tollere potuit, sed in
thesauro reponentur intemerato.

Matth. 26. Quid igitur ipse dicit: Pauperes
semper habetis vobiscum, me autem
non semper habetis? Propterea nan-
que praesertim oportet misereri, quo-
niam eum non semper habemus esu-
rientem, sed in praesenti duntaxat vi-
ta. Si vero vis et omnem dicti sen-
tentiam intelligere, audi quod non
hoc ad discipulos dictum est, licet
ita videatur, sed ad mulieris infirmi-
tatem. Quoniam enim adhuc im-
perfectius erat affecta, ipsam autem
illi fatigabant, eam consolans haec
dicebat. Et quod eam consolans haec
dixit, clarum est ex eo, quod statim
intulit: Quid molesti estis huic mu-
lieri? Quoniam quod et ipsum sem-
per nobiscum habeamus, vide quid
dicat: Ecce ego vobiscum sum om-
nibus diebus usque ad consummatio-
nem seculi. Ex quibus omnibus pa-
tet quod non ob aliud haec diceban-
tur, nisi ut mulieris fidem tunc ger-
mi

minantem discipulorum increpatio
non labefaceret. Ne nunc igitur hæc
in medium proferamus quæ propter
quandam dicta sunt dispensationem.
Sed omnes leges tam noui, quàm ve
teris testamenti de eleemosyna ab
ipso promulgatas legentes, multum
huius rei studium geramus. Hoc e
nim & peccata purgat: ait enim. Da
te eleemosynam, & omnia vobis e
runt munda. Hoc sacrificio maius est,
Misericordiam enim volo, & non sa
crificium: hoc cœlos aperit. Oratio
nes enim tuæ & eleemosynæ tuæ as
cenderunt in memoriam in conspe
ctu Dei. Hoc virginitate magis ne
cessarium. Sic enim ex nuptiali tha
lamo eiectæ fuerunt illæ, sic ingressæ
sunt aliæ: quæ considerantes omnia,
largè seminemus, vt cum maiori me
tamus abundantia, & futuris frua
mur bonis, gratia & misericordia Do
mini nostri Iesu Christi, cui est
gloria in secula seculo
rum, Amen.

Luc. 11.

M

DE

DE SACRO.
DE SACORVM PARTICI-
patione myſteriorum: & quod com-
municare nolens, nec orationē
dignus eſt intereſſe.

Epheſ. 5.

Eceſſarium eſt di-
lectiſſimi, myſterio-
rum diſcere miracu-
lum, quid tandem
ſit, & quare ſit da-
tum, & quæ rei uti-
litas. Vnum corpus ſumus & mem-
bra, ex carne eius, & ex oſſibus eius.
Sequamur autem initiati, quæ dicun-
tur. Ut itaque non tantum per chari-
tatem hoc ſiamus, verum & ipſa re in
illam miſceamur carnem, hoc per ef-
ficam efficitur, quam largitus eſt no-
bis, volens oſtendere deſiderium, &
erga nos habet. Propterea ſemetip-
ſum nobis immiſcuit, & corpus ſu-
um in nos contemperauit, vt vnum
quid efficiamur, tanquam corpus ca-
piti coaptatum: ardenter enim aman-
tium hoc eſt. Hoc itaque Iob inſi-
nuans dicebat de ſeruis, quibus erat
ſuprà modum deſiderabilis, quod de-
ſiderium oſtendentes dicebant. Quis
dederit nobis ex carnibus eius imple-
ri? Propterea quidem & CHRIS-
TUS id fecit, in maiorem nos indu-

Iob 31.

gens

PARTICI. MYSTE. 134

cens charitatem, & suum erga nos ostendens desiderium, non tantum se præbens cupientibus videndum, sed & palpandum & comedendum, & carni dentes infigere & coimplicari, & omne desiderium implere. Tanquam leones igitur ignem spirantes ab illa mensa recedamus, facti diabolo terribiles, & caput nostrum mente reuoluentes, & charitatem, quam nobis exhibuit. Nam parentes quidem alijs sæpe filios tradunt alendos: ego autem, inquit, non ita, sed carnibus meis alo, me ipsum vobis appono, vos omnes generosos esse volens, & bonas vobis prætendens de futuris expectationes: quippe qui vobis hic me ipsum trado, multò magis in futuro. Volui frater esse vester, carnem propter vos & sanguinem assumpsi. Vobis vicissim ipsam carnem & sanguinem, per quæ cognatus vester factus sum, trado. Hic sanguis floridam nobis reddit regiam imaginem, hic decus indelebile, hic animæ generositatem tabescere non permittit, eam irrigans iugiter & nutriens. Nam ex cibis quidem sanguis in nobis nascens, non statim hoc efficitur, sed aliud quiddam: hic autem non ita, sed statim animum irrigat

M 2

&

DE SACRO.

& magnam inducit quandam virtutem. Hic mysticus sanguis daemones quidem expellit, & procul esse facit: ad nos autem Angelos vocat, & Angelorum Dominum. Vbi nanque dominicum viderint sanguinem, daemones quidem fugiant, concurrunt autem Angeli. Hic sanguis effusus omnem terrarum orbem abluuit. Multa de hoc sanguine beatus Paulus in epistola ad Hebraeos sapienter disseruit. Hic sanguis adyta mundauit & sancta sanctorum. Si verò figura ipsius tantam habuit virtutem & in Hebraeorum templo, & in Aegypti medio super luminaribus iunctis: multò magis veritas. Hic sanguis aureum altare sanctificauit, sine hoc Pontifex adyta non audebat intrare. Hic sanguis sacerdotes creabat, hic in futuris peccata purgabat. Si verò tantam habebat vim in figuris, si mors umbram ita perhorrebat: quomodo veritatem ipsam, quæso, non timuerit? Hic est salus animarum nostrarum, hoc abluitur anima, hoc adornatur, hoc inflammatur. Hic mentem nostram igne reddit splendidiorem, hic auro clariorem animam facit. Hic sanguis effusus est, & cælum fecit accessibile
hor-

PARTICI. MYSTE. 135

horrenda scilicet Ecclesiæ mysteria,
 horrendum altare. Ascendebat ex
 paradiso fons fluuios emittens sen-
 sibiles. Ex hac mens. Fons ascendit,
 spirituales emittens fluuios. Apud
 hunc fontem planities non infructuosa
 salices, sed : ore ad ipsum
 cœlum peruenientes, fructum habentes
 semper maturum, immarcescibilem.
 Si quis æstuat ad hunc veniat
 fontem, & æstum refrigeret: nam
 & siccitates resoluit, & cuncta refo-
 uet inflammata, non à Sole, sed iacu-
 lis ignitis: supernè enim principium
 habet, & inde radicem vnde & deri-
 uatur. Multi fontis : riui, quos
 emittit paracletus, & mediator fi-
 lius efficitur, non ligonem habens,
 & viam præparans, sed nostrum
 aperiens effectum. Hic fons est, ve-
 ritatis radios effundens, fons lumi-
 nis. Huic & supernæ potestates assi-
 stunt in fluentorum respicientes de-
 corem: quoniam & illæ nobis mani-
 festius propositorum virtutem spe-
 culantur, & inaccessibiles admiran-
 tur splendores. Sicut enim auro li-
 quescente, siue manum, siue linguam
 aliquis immittat, eam statim auream
 reddit: ita & hic proposita præcio-
 sam reddunt animam. Efferuet qui-

M 3 dem

DE SACRO.

dem fluuius & igne vehementius, sed non comburit, sed tantum baptizat, quicquid acceperit. Hic sanguis antea semper præsignabatur in sacrificijs, in iustorum cædibus. Hic terrarum orbis est pretium, hoc CHRISTI emit ecclesiam, hoc eam omnem adorauit. Sicut enim homo seruos emens aurum erogat, & rursus eos ornare volens, id auro facit: sic & Christus, & sanguine nos emit, & ornauit sanguine. Huius sanguinis participes cum angelis & archangelis, & supernis manent virtutibus, ipsam Christi regiam induti stolam, & arma gerentes spiritualia. Sed nondum quicquam dixi: ipsum enim induti sunt regem, Sed sicut est magnum & admirabile, ita si cum puritate quidem accesseris, ad salutem accessisti: si vero cum mala conscientia, ad poenam & ultionem. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Nam si regiam contaminantes purpuram similiter puniuntur, sicut & discindentes: non este vero dissimile, Domini corpus impura mente suscipientes, eandem subire vindictam cum his qui clauis ipsum disciderunt. Vide certè, quam terribilem Paulus ultio-

2. Cor. II.

PARTICI. MYSTE. 136

tionem ostendit, dicens: Irritam
 quis faciens legem Moysi, absque mi- *Heb. 10.*
 serationibus coram duobus vel tri-
 bus testibus moritur: quante peiori
 putatis dignus censebitur ultione, qui
 filium Dei conculcauerit, & sangui-
 nem testamenti pollutum duxerit,
 in quo sanctificatus est? Attenda-
 mus itaque nobisipfis dilectissimi ta-
 libus fruantes bonis: & cum aliquid
 turpe dicere voluerimus, vel nos ab
 ira corripi viderimus, vel alio quo-
 piam huiusmodi vitio, cogitemus
 quibus facti sumus digni, & sit irra-
 tionalium nobis motuum correctio,
 talis cogitatio. Quotquot igitur hu-
 ius participes corporis efficiuntur,
 quotquot sanguinem degustamus,
 cogitemus, quod illum sursum se-
 dentem, qui ab angelis adoratur, in-
 corruptibili vicinus virtuti, hunc
 degustamus. Hei mihi, quot ad sa-
 lutem nobis viae? Nos corpus suum
 effecit, nobis suum communicavit
 corpus, & horum nos nihil à malis
 auertit. O tenebras, & profunditatem
 magnam. O indolentiam. Quae sur-
 sum sunt, inquit, sapite, ubi Christus *Coloss. 3.*
 est in dextera Dei sedens. Et post hec
 omnia, quidam pecuniarum curam
 gerunt, quidam gloriam ambiunt, ab

M 4 alijs

DE SACRO.

alijs alij capiuntur cupiditatibus.
 Nonne videtis, quodd & in corpore
 nostro quæcunque quidem inutilia
 sunt, & superflua, resecantur & præ-
 ciduntur? Et nihil prodest, quod ex
 corpore sint, cùm debilitata, cùm
 mortua, cùm tabefacta sint, & reli-
 quo noceant. Ne confidamus itaque
 quodd semel ex corpore facti finaus:
 si verò corpus cùm naturale sit, ta-
 men præciditur, nisi voluntatis ope-
 ra manserint: quid graue non patie-
 tur, cùm huius nutrimenti partem
 non capiat corpus? cùm viæ fuerint
 obstructæ, tunc mortificatur: cùm
 fistulæ, tunc debilitatur: itidem &
 nos, cùm aures obturauerimus, ca-
 ro nostra debilitatur: cùm spiritua-
 le nutrimentum nō hauriamus, cum
 nequitia quædam pro corruptis suc-
 cis non valent, hæc omnia morbum
 pariunt, morbum grauem, morbum
 tabem ingentem. Et iam illius
 ignis indigebit, per medium opus
 habebit diuidi. Non enim cum tali
 corpore Christus in nuptialem tha-
 lamum ingredi patitur: si sordidas
 vestes indutum abduxit & eiecit,
 corpori sordes aggregantem quo-
 non afficiet? quid nō inferet? Multos
 video domini corporis participatio-
 nem

PARTICI. MYSTE. 137

nem temerè sumentes, vt à casu, & consuetudine potius & lege, quàm cogitatu & mente. Si superueniet inquit, sanctæ tempus quadragesimæ, qualiscunque sit aliquis, mystéria sumit. Si superuenerit Epiphaniarum dies, licet tempus aduentus vel Epiphania, vel quadragesima, dignos acceder. non facit, sed animæ sincreritas & puritas. Cùm hac igitur semper accede, sine hac nunquã. Ait enim, Quotiescunque hoc feceritis, mortem Domini annuntiabitis: hoc est, facietis commemorationem salutis vestræ, beneficij mei, Cogita qui sacrificij participes veteris erant, quanta utebatur continentia, quid non faciebant, quid non agebant? semper expiabantur. Tu verò petens sacrificium, quod horrent & angeli, temporum circulis rem definis. Et quomodo Christi assistes tribunali, scelestis manibus & labijs ipsum corpus impetès? Et foetente quidem ore tuo regem osculari non eligeres: regem verò cœli foetente anima deoscularis? Factum hoc est contumelia. Dic mihi, immundus ne manibus ad sacrificium eligeres accedere? Non (vt ipse puto) sed nec omnino malles ac-

M 5

cedere,

DE SACRO

cedere, quàm manibus illotis . Ita in
 prauo quidem es tam reuerens , sordidam
 autem habens animam accedis,
 & audes tangere ? Atqui sub mani-
 bus quidem ad tempus detinetur , in
 illam autem totum resoluitur. Quid
 verò non cernis vasa tantum vndiq;
 terfa, sic refulgentia ? his nobis ani-
 mas oportet esse puriores , his san-
 ctiores & splendidiores . Quare ve-
 ro tandem ? quoniã illa propter nos
 talia fiunt ? illa nõ eius qui inest , par-
 tem capiunt nec sentiunt : nos autem
 certè : sed nunc sordido quidem vti
 vase non eligeres, anima verò sordi-
 da accedis . Multã video rerum inæ-
 qualitatem . In alijs quidem tempo-
 ribus cùm puri frequenter sitis , non
 acceditis : in Pascha verò , licet sit a-
 liquid à vobis patratum acceditis.
 O consuetudinem , o præsumptionẽ,
 sacrificium frustra quotidianum. In-
 cassum assistimus altari , nullus qui
 communicetur. Hæc non vt temerè
 communicemini, dico, sed vt vos di-
 gnos reddaris. Non es hostia dignus
 vel communione , igitur nec oratio-
 ne. Adstantem audis præconem, atq;
 dicentem : Quotquot estis in pœni-
 tentia, omnes orate. Quicunque non
 participes sunt, in pœnitentia sunt.
 Quid

PARTICI. MYSTE. 138

Quid stas, si es in pœnitentia? sumere non debes: qui nanque non communicat, est ex pœnitentibus. Cur itaque dicit, Abite qui non potestis orare? Tu verò stas impudens. Ad ex his non es, sed ex his qui possunt esse participes, & nihil curas, aut magnum opus censes. Considera, quæso, mensa regalis est apposita, angeli mensæ ministrantes, ipse rex adest, et tu adstas oscitans? Sordescunt tibi vestimenta, & nihil est tibi curæ. At pura sunt, igitur adora & communica. Per singulos dies venit discumbentes visurus, omnes alloquitur. Et nunc in conscientia dicet: Socij, quomodo adestis hic, non habentes vestem nuprialem? Non dixit, quare discubuistis? Sed ante reclamationem & ingressum semetipsum indignum esse faretur. Non enim dixit: Quare recubuisti? sed, quid intrasti: Hæc etiam nunc nobis omnibus loquitur, impudenter & procaciter adstantibus. Omnis enim qui mysteriorum participio non fruitur, impudens & procax est, si adstat. Propterea qui sunt in peccatis, priores eiiciuntur. Sicut enim ad mensam veniente domino, seruos qui dominum offende-

Matth. 22.

M 6

runt,

DE SACRO.

tunc, adesse non oportet, sed procul arcentur: ita scilicet & hic dum profertur sacrificium, & Christus immolatur, & ovis dominica: cum audierit, oremus omnes communiter: cum vela videris retrahi, tunc superne coelum aperiri cogita, & angelos descendere. Sicut itaque prophanorum fas est adesse neminem, ita nec ullum sacratorum quidem ac sordidorum. Dic mihi, si quis in conuiuium vocatus, manus ablueret, & recumberet, & mensæ paratus adesset, postmodum nihil gustaret, non afficit contumelia vocantem? Nonne melius huiusmodi nec venisse? Ita scilicet & tu, venisti, cecinisti Deo laudem, cum omnibus es confessus de dignis esse, cum indignis non secedendo: quomodo mansisti, neque participas de mensa? Indignus sum, inquit. Igitur & illa quæ per preces fit commuione. Non enim per proposita tantum, verum per illa cantica spiritus semper descendit. Nonne vides ministrum spongia mensam circumlinientem, & expurgantem domum, & tabellas ponentem. Hoc per preces efficitur, per præconis vocem. Sicut spongia circumlinimus Ecclesiam, ut in Ecclesia munda

PARTICI. MYSTE. 139

da proponantur omnia, ne qua sit macula, ne qua ruga. Indigni sunt & oculi peccatorum hisce spectaculis, indignæ sunt & aures. Si enim bestia, inquit, tangat montem, lapidabitur. Ita nec ascensu digni fuerunt, licet post hæc & accesserint, & viderint vbi DEVS constiterat post hæc accedere licet, & videre. Cū adest quidem, abi: non tibi magis adstare licet, quàm catechumeno. Alioqui par non est, nondum attingisse mysteria: & postquam attingeris, offendisse, contempsisse, & se gratia indignum constituisse. Poterant & plura terribilioraque commemorari, sed ne mentem vestrâ grauemus, hæc quoque sufficiant. Qui enim his non emendantur, neq; pluribus. Ne maius itaq; vobis iudiciū faciamus, vos exhortamur, non vt accedatis, sed yt præsentia vos, & accessu dignos constituatis. Dic mihi, si quis rex statuisset atque dixisset: Si quis hoc facit, mensæ meæ sit particeps: nōne propter hoc omnia fecissetis? In cœlum nos vocauit, ad magni regis mensam & admirabilis, & retrocedimus, & cessamus, & non festinamus, nec ad rem accurramus, & quæ nobis est salutis spes?

Exod. 19.

M 7

Non

DE SACRO.

Psal. 127.

Non vacat imbecillitatem accusare, non naturam, sola nos negligentia facit indignos. Hæc quidem à nobis dicta sunt. Qui verò corda compungit, qui compunctionis dat spiritum, corda nostra compungat, & in profundo semina ponat, & ab ipso timore concipiat, & pariat spiritum salutis, & cum fiducia accedat: ait enim, Filij tui, sicut nouellæ oliuarum in circuitu mensæ tuæ. Nihil vetus, immite nihil, nihil crudele: tales enim nouellæ sunt ad fructum idoneæ, fructum mirabilem oliuæ dico. Et fortes, ita vt omnes fiant in circuitu mensæ. Et nec temerè, nec à casu huc conueniant, sed cum metu & timore. Sicut autem cibus cùm sit nutritiuus, si à crudo sumatur, omnia perdit & corrumpit, & fit morbi causa: ita scilicet & horrenda mysteria. Mensa spiritali frueris, mensa regia, & rursus luto corpus contaminas, vngis vnguento, & foetore rursus imples. Dic mihi, quæso, post annum communionem sumens, quadragintane dies ad totius temporis peccatorum purificationē tibi satis esse putas? & hebdomade lapsa rursus ad priora reuerteris. Dic enim mihi, si post longam ægri-

PARTICI. MYSTE. 146

ægritudinē quadraginta dies valens,
rursus temetipsum illis cibis morbū
inducentibus traderes, nōne pristi-
num amisisses laborem? Nam si na-
turalia transferuntur, multò magis
quæ in voluntate consistunt. Quale
quid dico: Naturaliter videmus, & sa-
nos habemus oculos per naturā, sed
frequenter ex habitudine mala, visi-
ua virtus nostra læditur: itaq; si natu-
ralia transeunt, multò magis volun-
taria. Quadraginta diebus animæ
sanitatem assignas; fortè verò neque
quadraginta diebus, & Deum habe-
re propitium expectas? Ludis, quæso?
Hæc dico nō vno, & annuo vos pro-
hibens accessu, sed vos semper ad san-
cta volens accedere: propter hoc &
diaconus acclamat tunc sanctos vo-
cans, & per hanc vocem omnium ta-
xans maculas. Sicut enim in grege, v-
bi multę quidem sunt oves sanę, mul-
tę verò vel lepra squalidæ, opus est
has à valentibus arcere: itidē & in Ec-
clesia, quoniā & hę quidē oves sanę
sunt, hæ verò morbidæ, per hanc exci-
tat vocem, & has ab illis diuidit, pas-
sim circumiēs sacerdos per illū clamo-
rē nimis horrendū, & oēs vocās san-
ctos, & trahens. Quoniā enim homo
proximi res scire nō potest (quis enim,
in-

DE SACRO:

inquit, hominum scit, quæ sunt
in homine nisi spiritus hominis
qui est in eo) hanc vocem emittit,
postquam consummatum est omne
sacrificium, ut nemo temerè, & è ca-
su ad spiritualē veniat fontem. Ete-
nim in grege (nihil eadem rursus
viti similitudine prohibet) morbi-
das quidem intus claudimus, & in
tenebris detinemus, & alia pascimus
esca, nec aeris puri, nec herbæ synce-
ræ, nec exterioris finentes fœtis par-
ticipes esse: & hic igitur hæc vox
pro quodam est vinculo, Non potes
dicere: Nesciebam, ignorabam, quod
esset in re periculum. Igitur manife-
stè quidem Paulus hoc testatus est.
Sed dices, Nesciui: hoc non est pur-
gatio, sed potius excusatio. Per sin-
gulos dies Ecclesiam ingrederis, &
adhuc hoc ignoras? Tamen ne vel
hoc præendas, propterea sublimis
constitutus, magna voce, terribili cla-
more, quasi quidam præco, manum
in altitudinem tollens, stans erectus
omnibus apparens, & magnum in
illa tremenda quiete exclamans, hos
quidem vocat, hos autem ardet, non
hoc manu faciens, sed per linguam
quàm per manū efficacius. Illa nanq;
vox in aures incidens nostras, tan-
quam

PARTICI. MYSTE. 141

quam manus hos quidem pellit & eiecit, hos autem introducit & assitit. Dic mihi quæso, in Olympiæ certaminibus, nonne adstat præco magnum clamās, & altum? Num aliquis hunc accusat dicens: num fur est, & seruus? num prauorum est morum? cū tamen illa certamina non animæ sint, neque bonorum morum sed roboris & corporis. Si igitur, ubi corporum est exercitatio, multa sit voluntatis inquisitio, multò magis, ubi totum anima decertat. Stat igitur apud nos & nunc præco, non capite quenque tenens & producens, sed omnes pariter interiori detinens capite. Non apponit illis alios accusatores, sed ipsis semetipsos. Non enim dicit, Nunquid aliquis hunc accusat? sed quid? si quis seipsum accusat. Cū enim dixerit, Sancta sanctorum, hoc dicit: si quis non est sanctus non accedat: non simpliciter dicit, à peccatis purus, sed sanctus. Nō peccatorū tantū liberatio, verū & spiritus præsentia sanctum facit, & bonorum operum diuitiæ. Nolo vos tantū, inquit, à cœno vos esse liberatos, verū & candidos ac splendidos. Nam si rex Babylo-
cen

DE SACRO.

centes pulchros specie, & decoro aspectu sumpsit : multò magis & nos sanctæ mensæ assistentes regiæ, specie pulchros esse decet, aureū animæ mūdum habētes, vestem puram, calceos ta regia, decorum animæ cultu aureum ipsius ornatum, esse indutos cingulum veritatis: talis accedat, & regios tangat calices. Si quis verò pannis indutus, sordidus, squalens, regalem velit mensam petere, videat quanta patietur, non valentibus quadraginta diebus in omni tempore patrata abluere. Nam si gehenna non sufficit, cū sit sempiterna : multò minus hoc breue tempus. Nec enim validam exhibemus poenitentiam, sed infirmam, Eunuchos præsertim regi decet assistere, eunuchos dico mente, candidos, nullam habentes maculam, mente sublimes, hilarem habentes animæ oculum, & acutè videntem, volubilem & velocem : non autem somnolentū, nō supinum, multa plenū libertate, ab impudentia remotum & procacia, vigilantem, sanum, nec austerum nimis & tristem, neque diffusum & lubricum. Hunc nos possemus oculum efficere, & acutum, & honestum reddere. Cū enim
cum

PARTICI. MYSTE. 142

eum ad fumum non agamus, nec ad puluerem (tales enim sunt omnes humanæ res) sed ad tenuem aurâ, ad leuem aërem, ad sublimia & alta, ad multæ plena quietis & munditiæ, reparabimus & corroboramus, talis, tali nos oblectantes spectamus. Vidiſti præſtantiâ, & diuitias multas, ne deducas illuc oculum. Lutum id eſt, eſt fumus, vapor vitioſus, caligo & anxietas multa. & curæ ſuffocatio. Vidiſti hominem iuſtitiam exercentem, ſuis contentû & multâ habentē remiſſionis latitudinem, nihil curantem, nihil de præſentibus ſatagētem ſemetipſum illic ſtatue, & modifica, & longè melior fies & clarioër: nō terræ, ſed virtutû epulans floribus, modèſtia, humanitate, & omnibus alijs. Nihil enim oculû ita perturbat, *Pſalm. 64* ſicut mala conſcientia. Turbatus eſt, inquit, à furore oculus meus: nihil tantum obtenebrat: ab hoc te libera ſupplicio, lætum & fortem, ſemper bonis epulantem expectationibus. Detur autem, vt nos omnes & hanc & alias animæ conſtituamus actiones, quales vult Chriſtus, vt facti ſuperpoſito nobis capite digni, quo vult, migremus. Ait enim, Volo vbi *Ioan. 17*
ego

DE SAC. PAR. MYST.

ego sum, vt & illi sint mecum, vt
gloriam meam videant: quam vti-
nam omnes assequamur in Christo
Iesu Domino nostro, cum quo pa-
tri, simul & sancto spiritui glo-
ria, Imperium & honor,
nunc & semper &
in secula secula-
lorum,

AMEN.

F I N I S.

Compagnia di Gesù
Biblioteca
Fondo librario antico
Galleria
della
Biblioteca Apostolica

10
a-

[Faint, illegible handwritten text]

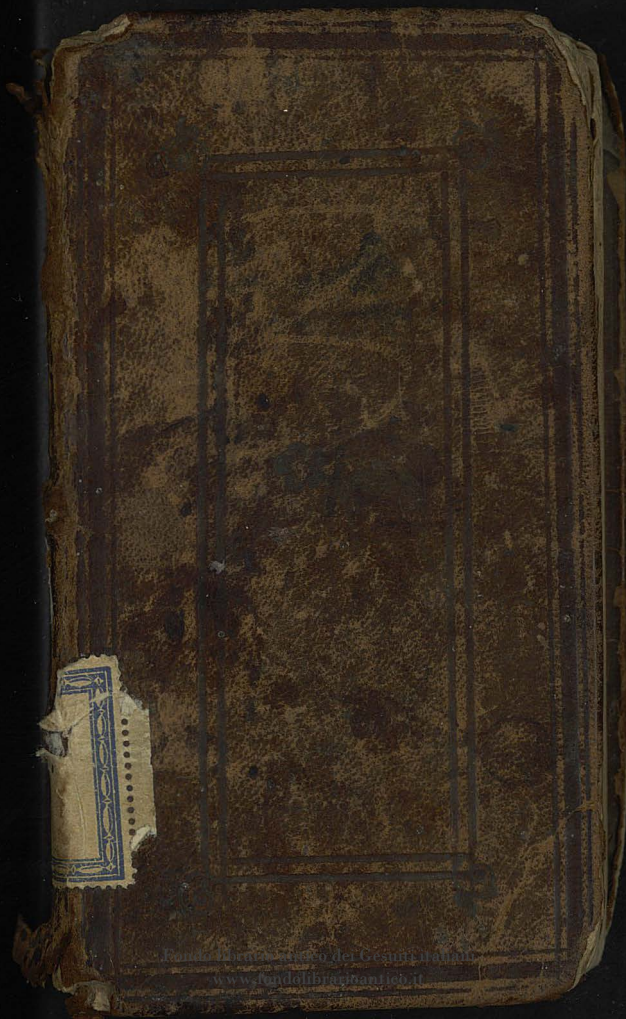
[Faint, illegible handwritten text]

[Faint, illegible handwritten text]

Handwritten signature: *Wm. Lloyd Garrison*

in Osmia

1. *Handwritten signature: "James G. Thompson"*
 2. *Handwritten signature: "J. G. Thompson"*
 3. *Handwritten signature: "J. G. Thompson"*

Fondo librario antico dei Gesuiti italiani

www.fondolibrariantichi.it

Gen. 11. 1. 1. 1.

XXVI H. 43

Dupl IX H 35

Provincia
di Genova
Compagnia di Gesù
Biblioteca
di Genova

Hunc libellum
dono mihi dedit
Admodum Reueren.
dissim. et glorios.
Princeps, et noster
benignissim. et
Clementissim.
Ordinarius Georgi
Fruenalis et bti
S^{ae} Sedis p^{ro}tor
ciae p^{ro}thonotarius
constitut. Camer
n. Anno 1619.
Testis Dns Matthia
Homanus. Ant.

Fondolibrario antico italiano
www.fondolibrarioantico.it

